

JÖNKÖPINGS
KOMMUN

STADSBYGGNADSKONTORET

Västra centrum

Innehållsförteckning

5 Inledning

- 5 Bakgrund
- 5 Syfte / Metod

9 Västra Centrum som helhet

- 10 Beskrivning
- 14 Historik
- 30 Planstruktur
- 38 Gällande skydd
- 44 Kvalitéer / värden

49 Västra Centrum enligt uppsatta värderingskriterier

- 50 Värderingskartans syfte och användning
- 51 Värderingskriterier
- 52 Värderingskarta för bebyggelsen 1950 -
- 53 Övrig kulturhistoriskt värderad bebyggelse

55 Särkilt värdefull bebyggelse

- 57 Föteckning - röd

93 Bebyggelse med betydande karaktärsdrag och värden

- 95 Föteckning - grön

139 Övrig bebyggelse

- 140 Föteckning - övrig

169 Förteckningar

- 170 Källförteckning

Inledning

Inledning

Bakgrund

Utvecklingen går idag allt snabbare. Detta gäller även bebyggelseutvecklingen. Underhåll, ändring och annan utveckling av bebyggelsen sker i allt snabbare takt, vilket ökat behovet av ett kunskapsunderlag om den relativt moderna bebyggelsen från 1950 till idag. Denna inventering avses ge ett kunskapsunderlag rörande den moderna bebyggelsen (1950 – NU), med huvudsakligt fokus på kulturhistoriska kvalitéer och värden. Inventeringen pekar ut den särskilt värdefulla bebyggelsen och de huvudsakliga kvalitéer och värden i övrigt som bärs av den ”moderna” bebyggelsen. Många av de byggnader som är uppförda under 1950-, 1960- och 1970-talet, är idag i stort behov av underhåll och stora delar av denna bebyggelse har redan genomgått processer av förändring. Följden av detta har blivit att beståndet av byggnader som uppförts under dessa tre decennier till stor del ändrats och därmed inte längre innehar sina ursprungliga kvalitéer och värden.

För den senare bebyggelsen som uppförts från 1980-talet och framåt är tanken att ligga steget före och redan nu peka på betydelsefulla karaktärsdrag, för att ha ett användbart kunskapsunderlag inför kommande önskemål om ändringsåtgärder. Här kan frågan ställas om bland annat historiska och kulturhistoriska värden kan identifieras med ett så kort tidsperspektiv, är inte dokumentet självt med och skapar dessa? Ett kunskapsunderlag som detta bör dock kontinuerligt revideras på grund av att dessa kvalitéer och värden inte är något som fastslås en gång för alla, utan det sker ständigt en kontinuerlig utveckling av synen på vårt kulturarv (det vill säga den miljö som formats av oss människor). För de senare decennierna sker dock värderingen framför allt utifrån miljömässiga och rent konstnärligt arkitektoniska aspekter på grund av att det korta tidsperspektivet gör det allt svårare att se bebyggelsen i sitt historiska sammanhang.

Syfte/Metod

Inventeringens och utvärderingens syfte är att skapa ett kunskapsunderlag, med huvudsakligt fokus på kulturhistoriska värden, för bebyggelse i Jönköpings Kommun från 1950 till idag – tillgängligt både för fastighetsägare, allmänhet, politiker och tjänstemän.

Syftet är vidare att skapa ett underlag inför bygglovshantering och planarbete och visa på vad som är bevarandevärt, genom att identifiera karak-

tärsdrag och kvalitéer/värden. Utifrån dessa anges sedan riktlinjer inför underhåll, ändring och annan utveckling.

Den utvärderade bebyggelsen markeras med färg utifrån i förväg uppsatta kriterier; särskilt värdefull bebyggelse (röd) och bebyggelse med betydelsefulla karaktärsdrag (grön). Dessa kriterier utgår ifrån paragraferna i Plan- och bygglagen som berör bebyggelsen och dess kulturhistoriska värden (PBL 3:10, 3:12, 3:13), se dessa kriterier under värderingsavsnittet, Västra centrum - enligt uppsatta värderingskriterier. Här tas även upp vad som gäller övrig bebyggelse.

Urvalet och värderingen görs genom fält-, arkiv- och litteraturstudier. Grunden i den kulturhistoriska värdebedömningen utgörs av Unnerbäcks begreppsbildning om kulturhistorisk värdering av bebyggelse, som beskrivs under *Kulturmiljö - begrepp* sist i rapporten, ”*Allmän bebyggelsehistoria 1950-2000 - med lokala exempel från Jönköpings kommun*”.

Västra Centrum som helhet

Västra centrum som helhet

Beskrivning

Västra centrum är beläget väster om Munksjön och Hamnkanalen. Områdets västra gräns går längs Junegatans sträckning och i söder löper gränsen utmed Kungsgatan.

Karta som visar Västra Centrums läge i Jönköpingsområdet.

Terrängen innebär inga större nivåskillnader, kvarteren är i stort rätvinkliga och gatorna är i huvudsak raka. Stadsdelen som helhet utgörs därmed av ett rutnätsmönster.

Mellan Vättern och bebyggelsen löper järnvägen längs Vätterns södra strand.

Bebyggelsen är relativt varierande, men domineras av 4-5 våningsbyggnader med butiks/verksamhetslokaler i bottenplan. Många av hörnfastigheter har indragna hörn. 2-vånings trähus och 12-vånings punkthus utgör ytterligheterna. Bebyggelsens ålder är mycket varierande med exempel från sent 1700-tal till 2000-tal.

Grönstrukturen i området utgörs huvudsakligen av sju parker inklusive Sofiakyrkans kyrkopark och Olof Palmes plats samt en kyrkogård. Även Vätterns södra strand och Munksjöns västra strand utgör även de gröna inslag i stadsdelen. Hamnparken, Rådhusparken och Braheparken i stadsdelens nordöstra del bildar ett stort sammanhängande parkstråk. Västra

torget är stadsdelens enda torg och är ett mycket levande sådant med en marknad i stort varje lördag under hela året.

Västra Centrum har blandade funktioner, exempelvis boende, handel, kontor, hotell, järnvägsstation och resecentrum, kyrklig verksamhet, skolor, sjukvård, restauranger/caféer, bio och annan verksamhet som teater, musik, hantverk etc.

Befolkningen i området börjar närma sig 4000 invånare och den dominerande åldern bland dessa är mellan 19-34 år. År 2000 var det 6 590 stycken sysselsatta inom olika näringsgrenar i stadsdelen och de dominerande näringsgrenarna inom området var då offentlig förvaltning, finansiell verksamhet, företagstjänster tätt följt av handel och kommunikation samt personliga och kulturella tjänster.

Karta som visar Västra Centrums avgränsningar och stor del av bebyggelsens byggnadsår.

■ Före 1900	■ 1900-1940-tal
■ 1950-tal	■ 1960-tal
■ 1970-tal	■ 1980-tal
■ 1990-tal	■ 2000-tal

Flygbild över Västra centrum, mars 2006.

Historik

Medeltida staden och Jönköpings slott

Inom detta område låg det medeltida Jönköping som anlades i början av 1200-talet. Denna stadsbebyggelse växte fram kring ett viktigt vägkorsning, där vägar från det inre småland och de danska landskapen möttes. Jönköping blev ett handelscentrum.

En medeltida borganläggning omtalas 1278, Castrum Junakøpung. Staden låg i utsatt läge precis intill riksgränsen. Detta gjorde att staden fick en del statlig hjälp, exempelvis stimulerades handeln och ett kloster väster om Munksjön byggdes om till slott efter reformationen och blev sedermera centrum för Jönköpings län.

Ett danskt försök till belägring av staden 1612 fick till följd att svenskarna brände ner staden och den medeltida stadsbildningen fick därmed sitt slut, samtidigt som belägringen hejdades. Därefter började staden byggas ut med stranden, öster om fästningen, idag öster om Hamnkanalen.

Del av karta över Jönköping upprättad 1625 av Heinrich Thomé. Norr är nedåt.

Spår av medeltid och 1600-talets stadsbilden

Jönköpings Västra Centrum har till stor del vuxit fram under industrisamhällets epok, 1800-talsstaden. Mindre äldre delar finns dock bibehållna, exempelvis Västra Storgatans sträckning från Talavid i områdets Västra del in till Trädgårdsgatan. 1800-talets nya sträckning av Storgatan gav en kilformad parkyta, vilken idag delvis utgörs av en busshållplats.

Barnarpsgatan har kvar sin sträckning i nord-sydlig riktning sedan 1600-talet, då kronan tvångsinlöste tomter väster om slottet för att av försvarsstrategiska skäl åstadkomma ett friområde framför befästningsverket. Barnarpsgatan blev huvudinfarten från söder och huvudaxeln för den bebyggelse som kom att växa fram i området och infördes senare i 1800-talets stadsplaner.

Kapellgatan fick sin sträckning i samband med stadsplaneutvidgningen 1864 och gatans sträckning sammanfaller delvis med tidigare fältväg och det medeltida stadsområdets begränsning mot väster.

I och med branden, till följd av krigshändelserna 1612, fick hospitalet ett nytt läge vid Junebäcken, stadens västra infart. Hospitalets gårdsmiljö är kvar idag och visar stadsbebyggelsen utbredning fram till 1800-talets slut. Hospitalets gårdsmiljö består idag av hospitalets sysslomansbostad från slutet av 1700-talet och några år senare (1795) tillkom en ny hospitalsbyggnad. Utvecklingen av området gick vidare under 1800-talet i form av Viktualieboden (1807) och kurhus på 1850-talet.

Hospitalet hade en begravningsplats med ett litet kapell. Kyrkogården användes även av slotts församlingen och i slutet av 1600-talet uppfördes Slottskapellet, enligt Erik Dahlbergs ritningar. Han var landshövding i Jönköping 1687-1693 och var arkitekten bakom många byggnader från slutet av 1600-talet, bland annat Gamla Rådhuset och delar av slottet.

Den tidiga förstadsbebyggelsen

Den västra delen av staden började åter bebyggas under 1800-talets första hälft. 1818 drogs landsvägen som senare blev Storgatan. Utmed denna byggdes stadsgårdar med 2 våningshus mot gatan och småhus byggdes på Förborgen.

1835 brann det i området och elva större gårdar samt lador och magasin förstördes, vilket gav anledning till tomtreglering av området.

1836 planlades tre långgator väster om slottet, Kyrkogatan, Barnarpsgatan och Trädgårdsgatan. Dessa långgator skars av öst-västliga tvärgator med Stora Förborgsgatan (Västra Storgatan) längst i norr. Dessa kvarter som skapades förblev oförändrade i de stora utvidgningsplanerna från 1854 och 1864. Den första reglerade utbyggnaden tillkom utmed Barnarpsgatan och dessa tomter var mindre och inte lika regelbundet avgränsade som de senare tillkomna i området.

Slottskapellet, enligt ritningar av Erik Dahlberg från 1694.

Staden sedd från väster - 1837. Hospitalgården och förborgens bebyggelse ses bland annat inom Västra centrum. Litografi av Elias Martin

En betydande förutsättning för byggnationen i området var byggnadsstadgan som tillkom 1837 och som omarbetades 1848. Stadgan berörde inte enbart brandsäkerhetskrav, utan den tog även estetiska hänsyn:

”...långsidor och gaflar, som äro synliga åt torg och gator, skola gifvas prydligt utseende, hvadan fönster, dörrar, trappor och skorstenar böra ordentligt och symmetriskt anbringas; hus, plank och staket skola så målas att de icke åstadkomma vanprydnad...”

En karta från 1854-55 benämner området som Förstaden.

1860 var de två kvartersrader som bildats näst intill bebyggda. Dessa dominerades av bostäder, handel och hantverk. Dessutom fanns det ett hotell, ett Bayerskt ölbryggeri och en veterinäranstalt.

Fästningsområdet – Kronan och staden

1843 upplät Kungl Maj:t en del av Förborgen, som började bli ett hinder för stadens utveckling, till parkområde (Hamnparken). Bebyggelsen utmed Barnarpsgatan växte fram i skuggan av fästningen. Staden kunde dock använda några mindre delar av befästningen för stenbrytning till hamnbygget under 1830-talet. Fästningens område utanför de höga fästningsmurarna, den centrala upphöjda delen där länsfängelset, kronomagasinet och lantmäteriverkets arkiv mm låg, överläts till staden 1850.

Perspektivritning över Förborgen och den centrala fästningen från 1617 av Hans Fleming. Nära överensstämmande med hur den sedan kom att utformas. Krigsarkivet.

Under sommaren 1851 gjordes en undersökning av fästningsverket. Utanverket och valven var då till stor del i brukbart och gott skick. Själva fästningen var däremot i behov av reparation, men skicket var ändå sådant att det inte skulle innebära allt för stora kostnader. Kapten A. Wiggman lade också fram ett detaljerat förslag för reparation av fästningen. Men efter en stor brand i staden 1854 startades ett arbete med en tomtreglering av staden, bl. a. fästningsområdet. Därmed anhöll staden försiktigt om ett överlämnande av området till staden. I och med kronans rivningsarbete kunde överlämnningen av fästningsområdet starta i slutet av 1850-talet. Överlåtandet av näst intill hela fästningsområdet skedde under ett par års korrespondens. Det första godkännandet kom med kungligt brev 1857 och ett par brev under början av 1860-talet fullföljde sedan över-

låtandet av fästningsområdet, med undantag av vissa tomter för statliga institutioner. Vidare ställde kronan krav på att mark avsattes för parkområden, järnväg och stationshus. Stationshuset ritades av AW Edelsvärd och husets placering bidrog till att stadens tillväxt nu skedde mot väster. Först 1871 revs den nordvästra och sista kvarstående bastionen.

Stationshuset ritat av Edelsvärd.

Fästningen hade till stor del bortschaktats vid slutet av 1860-talet - då en ödslig park - vilken sedan skulle bebyggas med officiella byggnader. Foto Gustav Wetterholm.

Utbyggnaden av ett offentligt centrum

De närmaste 50 åren utvecklades stadens representativa centrum med en rad offentliga byggnader som låg fritt placerade i parkstråket. Det var vanligt och förekom i flera andra städer, att befästningsverk under 1800-talet revs och ersattes med parker och andra offentliga miljöer.

Flera av de offentliga byggnader som uppfördes ritades av kända arkitekter och präglades till stor del av nyrenässansens arkitektoniska uttryck. Den första monumentala byggnaden på fästningsområdet var läroverks- huset ritat av Örebros stadsarkitekt J F Wijnblad, 1864-67. Detta var snart för litet och ett gymnasiehus även innehållande lärosalar uppfördes 1881 av J F Åbom. Senare under mitten av 1880-talet uppfördes länsresidenset av H T Holmgren. Vidare följer riksbank 1890, nytt läroverk 1913, lantmäterikontor 1935, landstatshus 1958 etc.

I stadsplanen från 1875 sträckte sig ett parkstråk från hamnen genom hela det här berörda området. Centralt i parken planerades en kyrka, men denna kom istället att byggas längre väster ut i Västra Centrum. Vallområdets sydligaste del kom att användas för kommunaltekniska anläggningar, exempelvis stadens gasverk som uppfördes 1862 och utökades sedan i flera etapper samt elverket som byggdes 1907. I dess närhet låg också brandstationen och spårvägsstallarna.

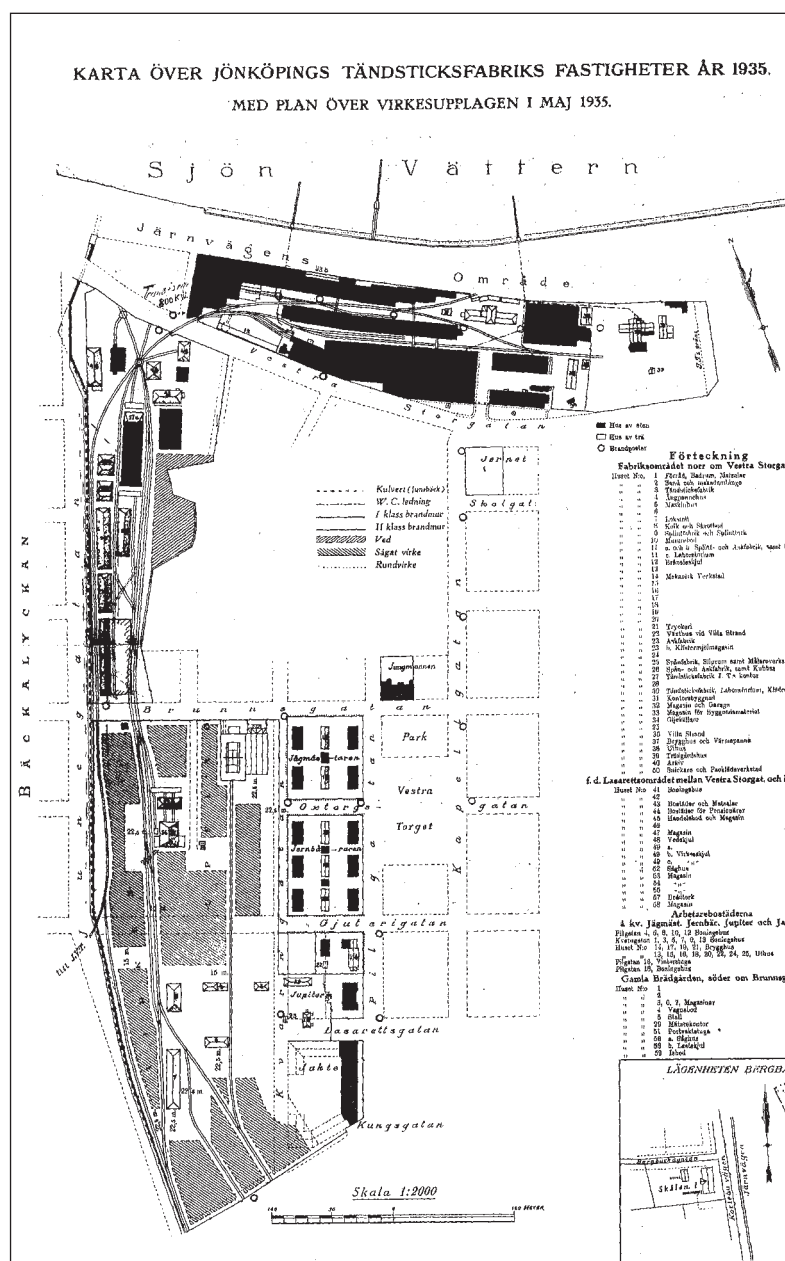
Läroverket, den första monumentala byggnaden på fästningsområdet, ritades av J F Wijnblad och uppfördes mellan 1864-67.

Den nya läroverksbyggnaden ritades av A Atterström och uppfördes 1910-13.

Industrierna och stadsbilden – Tändsticksindustrin - Jönköpings Mekaniska Werkstad

Den stora tändsticksindustrin bidrog starkt till stadens snabba tillväxt 1860-1880. Då skedde den kraftigaste folkökningen i Jönköpings historia. Mer än en fördubbling kom till stånd, från 8 000 till 17 000 invånare. Under samma period rådde den industriella revolutionen i staden. Bland annat tändsticksindustrin utvecklades till en storindustri. Industrin har till stor del påverkat stadens utveckling och stadsbild under de 100 åren mellan 1850-1950.

Karta över Tändsticksfabriksområdet från 1935.

1848 byggdes den första byggnaden på fabrikstomten utmed Vättern tillhörande Jönköpings Tändsticksfabrik, vilken idag är museum. Fabriken växte stadigt och fler byggnader uppfördes. På 1880-talet sträckte

sig fabrikstomten från nuvarande Juneporten i öster till Hospitalsgården i väster. Mycket av denna bebyggelse finns kvar, väl bibehållen. Ett stort område söder om Hospitalsgården användes som upplagsplats för tändsticksvirke, industrispår, magasinsbyggnader, torkinrättningar, virkes-skjul, såghus mm.

I kvarteren Järnbäraren och Jägmästaren, intill Västra Torget, låg arbetarbostäder från 1870-talet, avsedda för arbetarna på tändsticksfabriken. Även ett skolhus uppfördes för arbetarnas barn. Det som idag återstår av dessa är den s k Långholmen (Jupiter 7), arbetarbostad från 1917.

Tändsticksfabrikens arbetsstyrka från 1904.

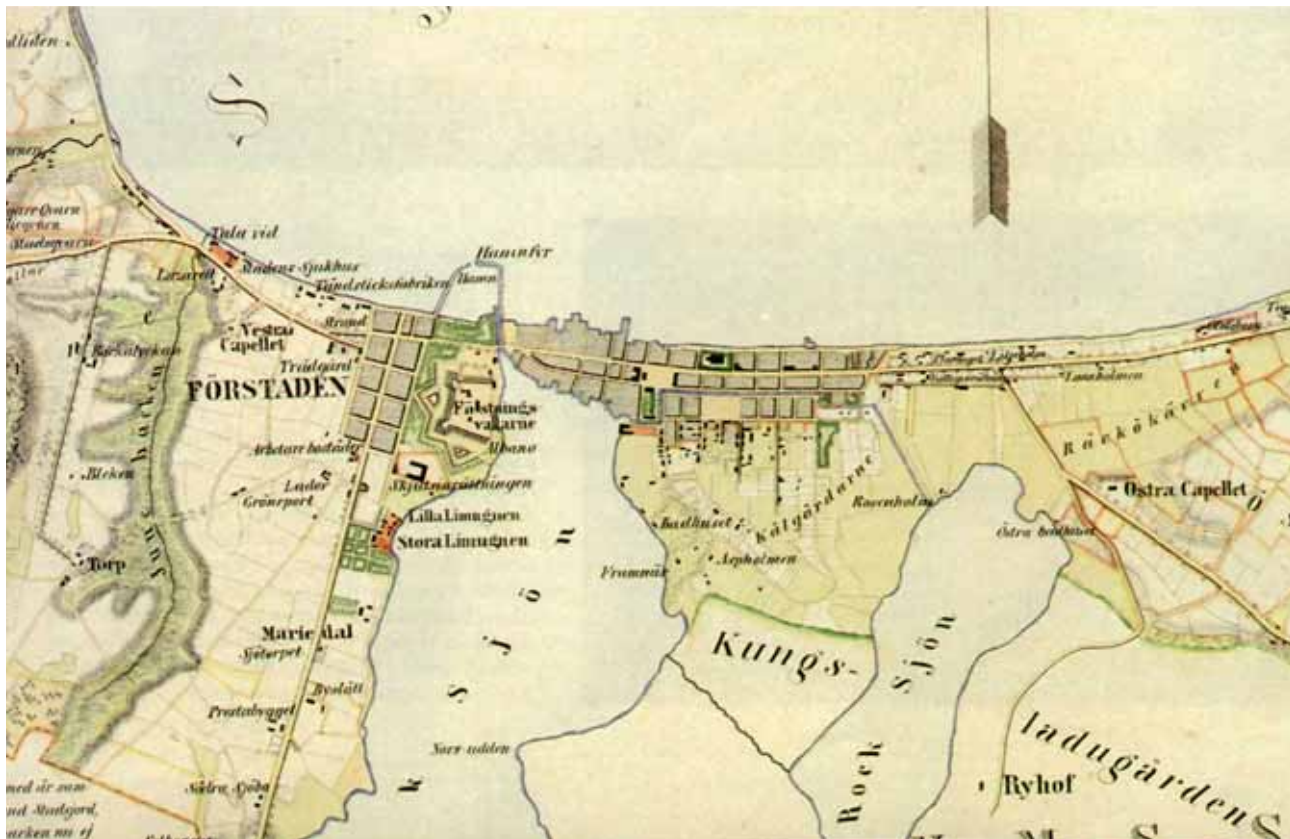
Fabrikör F O Sandwall startade 1861 ett gjuteri vid västra Munksjöstranden (nuvarande Högscoleområdet) och 1866 bildades ett bolag med namnet Jönköpings Mekaniska Werkstad. Bolaget utvecklades till en betydande industri i området och industrins byggnadsbestånd har successivt utökats och förändrats. Verkstaden låg inte långt från den hamn som anlades under 1830-talet, utmed Munksjöns västra strand. Utmed Gjuterigatan och Kyrkogatan finns det kvar bibehållna verkstadsbyggnader med typiskt rött tegel och JMW:s monteringshall med intressant industriarkitektur från 1900-talets första decennium. Hela området har idag gjorts om till ett Högscoleområde, där nya modernistiska byggnader har byggts samman med de äldre på ett förtjänstfullt sätt. Exempelvis tjänar monteringshallen idag huvudsakligen som högskolans bibliotek och traverser, kranar och stålbalkar mm har bibehållits i dessa lokaler.

Planeringsverksamheten och industrialismens antågande under 1800-talets senare hälft

Ett par veckor efter den stora branden i staden 1854 beslöt de röstberättigade invånarna att staden skulle tomtregleras. En kommitté under ledning av rektor, prostén S J Filén förberedde tomtregleringen, som senare kom till stånd och stämde då i stort överens med det lämnade förslaget. Planen innebar inte enbart att de nerbrända delarna skulle återuppbyggas

enligt rätvinkligt rutnätsmönster, utan hela staden ritades med rätvinkliga kvarter och raka och breda gator. För att denna plan skulle genomföras krävdes ytterligare en omfattande brand i staden. En sådan brand kom aldrig till stånd och följaktligen inte heller rutnätsskeden.

Stadsplanen från 1854 fick däremot stor betydelse som utvidgningsplan, för tillkomsten av förstaden väster om Munksjön, delvis på platsen där Fornjönköping tidigare var belägen. Tjugo nya rätvinkliga kvarter tillkom i stadens nya västra del. De kvarter som enligt ovan planlades 1836, efter en brand inom den så kallade Förborgens oplanerade bebyggelse, blev de som huvudsakligen oförändrade fördes in i 1854 års stadsplan.

Stadskarta över Jönköping från 1854-55 av Gustaf Ljunggren. Förstaden började utvecklas åt väster inom det tidigare medeltida stadsområdet.

En viktig del i utvecklingen av stadsdelen var att stora förändringar skedde inom fästningsområdet. Nio av dessa tjugo kvarter låg på Kronans fästningsområde. Genom den nya tomtregleringen anhöll staden om att kronan skulle upplåta fästningsområdet mellan Västra förstaden och Munksjön. Tills planen godkänns av Kungl. Maj:t var dessa kvarter tvungna att uteslutas. Området överläts efterhand till staden, med de villkor som nämnts ovan. Dessa villkor innebar att vissa tomter fortsättningsvis skulle tillhöra kronan för uppförande av offentliga byggnader samt att de områden som var bestämda till parkområden och promenadplatser fortsatt skulle användas för detta ändamål. Det gavs även möjlighet att tillföra området en järnvägssträckning och en järnvägsstation.

Till skillnad från tidigare regleringsplaner under de närmaste hundra åren innebar denna stadsplan från 1854 en utvidgning av staden, vilket betydde att industrialismen var på väg. Denna utveckling fortsatte genom att staden 1862 skulle få sin första järnvägsanknytning och i samband med detta planerades ytterligare fyra bostadskvarter samt stora parkytor med offentliga byggnader och stationshus på det gamla fästningsområdet.

Under 1860-talet började en period av intensiv byggnads- och stadsplaneringsverksamhet i Jönköping. Den sanitära situationen var inte bra under 1860-talet. Flera koleraepidemier hade brutit ut i den östra stadsdelen. Till följd av detta anlades ett kommunalt vattenverk i mitten av 1860-talet, som förde färskt vatten till östra och västra stadsdelarna.

1864 fastställdes stadsplanen för den västra stadsdelen. Denna plan innehöll ytterligare drygt 20 kvartersområden och området sträckte sig mellan Trädgårdsgatan och Kapellgatan i väster och Oxtorgsgatan och Lasarettsgatan i söder. Trädgårdsgatan och Oxtorgsgatan hade hittills utgjort stadsgränsen. Denna plan var enligt rutnätsmönster och innebar rätvinkliga kvarter som i sin tur delades in i 4-6 regelbundna tomter. Utvidgningsplanen var typisk för sin tid genom att den innebar en lantmåterigeometrisk utvidgning av ett redan befintligt rutnät.

Byggnationen i de nybildade kvarteren tog inte fart förrän efter 1874 års byggnadslagstiftning, Byggnadsstadga för Rikets städer, som styrde utformningen av den kommande bebyggelsen i landets stadssamhällen med inriktning på brandfrågor.

”Stadsplan bör så uppgöras, att den på en gång motsvarar rörelsens behof av utrymme och bekvämlighet, sundhetens fordran på ljus och frisk luft, önskligheten af största möjliga trygghet mot mer utbredda eldsolyckor samt skönhetssinnets anspråk på fritt utrymme, omvexling och prydlighet”

En lokal byggnadsordning antogs 1876. Det var Byggnadsstadgan för Rikets städer och den lokala byggnadsordningen som i huvudsak styrde bebyggelsens utformning. Det rörde sig exempelvis om bestämmelser kring största tillåtna utnyttjande av tomarealen, byggnadshöjder, portars ordnande, byggnaders placering på tomterna. Detta gav en enhetlig bebyggelsestruktur.

Med stöd av byggnadsstadgan fastställdes 1877 en stadsplan (P G Sundius), som innebar ett planlagt område till Junegatan i Väster och Torpagatan i Söder. Planerna under 1800-talets senare hälft genomfördes traditionellt av ingenjörer och lantmätare. Uppgiften bestod snarare av att staka ut tomter än att konstnärligt gestalta staden. P G Sundius var den förste i Sverige som försökte bygga upp en professionell planerarkompetens. Han var som mest aktiv mellan 1860-talets mitt till omkring 1880 och upprättade stadsplaner för ett antal städer i landet, exempelvis Karlstad, Sundsvall, Söderhamn, Gävle, Södertälje, Halmstad, Trosa och följaktligen även Jönköping. Han tycks ha inriktat sin verksamhet på planering

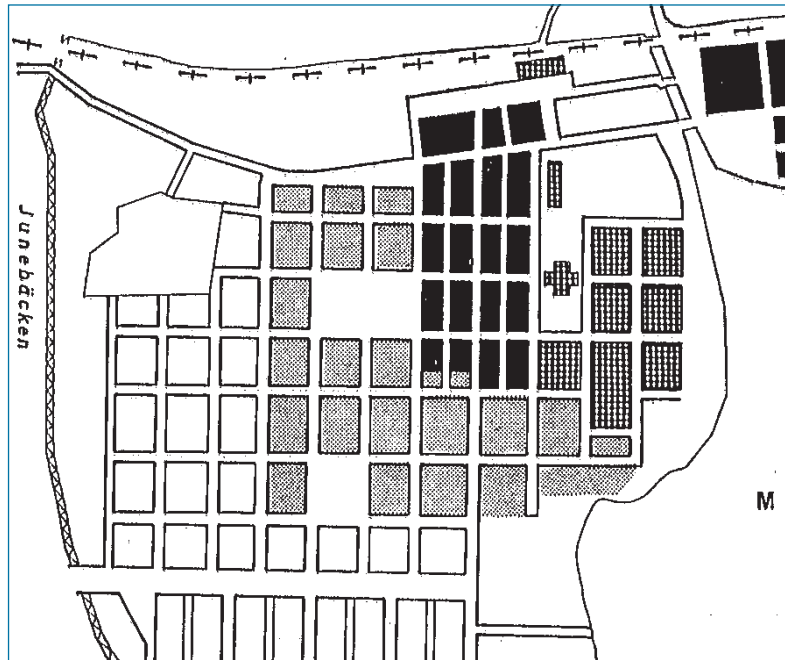
och även uppfattats som expert på området av sin samtid.

Karta som visar 1877 års utbyggnadsplan.

Med svart markeras de kvarter som fastställdes 1854.

1862 års utvidgning med svartprickigt.

1864 års stadsplaneutvidgning är markerad med grått.

Stadsdelen var den första i staden som planlades efter den nya stadsplanelagstiftningen och de nya kvarteren fick ett organiserat och enhetligt utseende. Gatorna var breda och rätvinkliga med brutna kvartershörn och anlagda trottoarer. Byggnadslagstiftningen styrde även att breda esplanader, med planteringar i mitten och körfält på sidorna skulle införas i städerna. Kungsgatan fick utformningen av en trädplanterad esplanad. Syftet var att skapa effektiva brandgator. Planen präglas starkt av rädslan för bränder och därför ingår tomskillnadsgator som delade varje kvartersblock i två delar. Syftet var att de skulle fungera som brandgator, men även att ge tillträde till fastigheternas gårdar. Delvis kvarvarande exempel på sådan tomskillnadsgator, som även drogs genom de äldsta kvarteren i

Kungsgatan som trädplanterad esplanad, helt enligt rikets byggnadsstadgar från 1874.

västra Förstaden på ömse sidor om Barnarpsgatan, är Smålandsgatan och Västgötagatan.

1877 års stadsplan var i stort oförändrad till 1910-talet och tjänade därmed som rättesnöre för nybyggnationen i Västra centrum under ca 35 händelserika år.

Det nya Väster hade utvecklats till en stadsdel för medelklassen, där näringsidkare, hantverkare och tjänstemän bosatte sig.

Jönköpings Förstad 1881 - Litografi av T H Blomqvist.

Trähusbebyggelsens utformning

Bebyggelsen dominerades av gatuhus i två våningar som i regel hade panelklädd eller putsad timmerstomme. Panelen var i locklistutförande eller liggande och stående fasspontad panel i kombination. Bottenvåningen sökte likna kvadersten. Färgsättningen bestod oftast av ljusa oljefärger. Fasaderna var vanligen symmetriskt uppbyggda med fönsteraxlar regelbundet placerade i båda våningarna. Profilerade fönsteromfattningar, listverk mellan våningarna samt takgesims med profilering eller dekorativa konsoler. Hörnfastigheter gavs enligt planen ett brutet hörn. Sadeltak dominerade och dess vinkel var vanligen ca 35 grader och täcktes med lertegel eller falsad plåt. Husen hade vid dess uppförande en eller ett par ingångar från gatan. En körport ledde in till gården, där flyglar och uthuslängor var placerade och de innehöll bostäder för arbetsfolk och anställda, verkstäder och magasin, bryggghus, tvättstugor och bakhushus, vedbodars och

Orre & Co. A-B gården i hörnet av Trädgårdsgatan och Västra Storgatan. Foto av Emil Eriksson, från 1900-talets första hälft.

avträden. Gårdsplanen var lagd med fältsten och gångar av slät kalksten. Vanligen planterades även ett vårdträd centralt placerad på gården. Stadsbefolkningen hade övergivit den agrara näringen och fåhus och svinstior fanns inte längre, men häststallar hade man kvar.

Den lokala byggnadsordningen tillät trähus i högst två våningar och en vind som max var 9 meter hög. Takfotsnivån blev därmed enhetlig. Vidare fick inte gårdsplanens yta understiga hälften av den bebyggda ytan och vindsinredning med eldstäder var inte tillåten. Till grund för dessa stadgar låg framför allt brandskyddshänsyn och strävan mot bättre hygieniska förhållanden, men även det estetiska perspektivet med stadens prydliga yttre i åtanke. Fasadernas utformning varierade något, men liggtimmerkonstruktionen, begränsat materialutbud och gällande stilideal styrde fasadernas uttryck till ett relativt likartat utseende.

Klostergatan 10, hörnet mot Brunnsgatan.

Nya arkitektoniska uttryck

Det var först i början av 1900-talet som stadsdelen började bli helt utbyggd och under årtiondena kring sekelskiftet 1900 skiftade byggnadsstilarna snabbare, exempelvis nyrenässans, jugend, nationalromantik och 20-tals klassicism mm. Exploateringen av den nya västra förstaden skedde alltså över flera årtionden. 1870-talets enkla och relativt enhetliga bostadsbyggande byttes nu ut mot mer påkostade byggnationer där man strävar efter att ge husen en individuell utformning och därmed får arkitekterna en större roll. 1888 tillkom dessutom ett tillägg till stadens byggnadsordning, att tvåvåningshus skulle byggas av sten.

Hus med dekorerade fasader började uppföras, exempelvis i kvarteren norr om Sofiakyrkan. Dessa byggdes i tegel med kontrasterande inslag av puts eller helt putsade med kvaderindelning, listverk och fönsteromfattningar. Vid Fabriksgatans norra del uppfördes exempelvis två rikt utsmyckade fastigheter i nyrenässans ritade av Johan Emil Billing. Början till 1880-talets stilhistoriska fasadarkitektur i Jönköping var Vik-

toriahuset, ritat av göteborgsarkitekten J A Westerberg. Byggnaden uppfördes på initiativ av Ebba Ramsay, en betydande kulturpersonlighet i staden.

Viktoriahuset ritat av J A Westerberg, uppfört på initiativ av Ebba Ramsay mellan 1881-82.

Klostergatan, vi ser hur Jugendbyggnaden, Juvelen 3, bryter av mot den tidigare trähusbebyggelsen. Ritad av A Atterström 1905.

Kring sekelskiftet kom Jugend som reaktion på 1800-talets stilhistoriska mångfald. Dess uttryck innebär organiska former, med ljust putsade fasader, hörntorn, rundade fönster och burspråk samt vanligen smidesarbeten i balkonger och portar. 1899 uppfördes ett tidigt exempel i Jönköping på jugend arkitektur, hörnhuset Jungmannen 2. Vidare finns jugendstilen i kvarteret Humlan och Juvelen 3. De två sistnämnda är ritade av August Atterström 1905. Under 1910-talet börjar nationalromantiken göra insteg i stadsdelen och det nästkommande decenniet innehöll återkommande klassicistiska uttryck, med kolonner och pilastrar mm (20-talsklassicismen).

Telegraf- och telefonstationen, uppförd 1908. Byggnaden utgör en blandning mellan jugend och nationalromantik.

Hörnhuset Kapellgatan - Skolgatan. Uppfört 1905, ritat av Hans Hedlund och uppfördes som bostäder för anställda vid SJ. Byggnaden utgör en blandning mellan jugend och nationalromantik.

1900-talets stadsomvandlingar

Under början av 1900-talet kom en reaktion mot de i flera hundra år gällande rutnätsplanerna i svenska landsortsstäder. Visst hade renässansplanen delvis blivit modifierad på 1870-talet på grund av anpassningen av planerna till brandrisken, genom olika bredder och planteringar på gatorna, så som trädplanterade esplanader, vanliga gator och tomtskillnadsgator, men nu strävade man mot att inte ständigt återkommande använda sig av den rätta vinkeln. Fantasifull kvartersgeometri kunde dock inte kombineras med 1874 års byggnadsstadga i de trähusbebyggda landsortsstäderna. När de brandtekniska förutsättningarna för en mer varierande planstruktur fanns att tillgå hade kvarteren i Jönköpings västra stadsdel redan till stor del blivit låsta genom ny bebyggelse. Dessa kvarter var därmed svåra att ändra på.

Bebyggelsen utmed Västra Storgatans östra del, som uppfördes på 1850- och 60-talen, ersattes med större byggnader. Bland de tidigaste exemplen på detta är: hörnhuset vid Västra Storgatan 2, som revs 1929 och Skånska Bankens 20-talsklassicistiska fyravåningshus, ritat av August Stoltz, uppfördes i dess ställe. Vidare uppfördes Automobilpalatset 1929 som ett av de tidigaste parkeringshusen i landet.

Philipssons Automobilpalats tornar upp sig bakom trähusbebyggelsen. Ritat av B. Lindström 1929. Ett av de tidigaste parkeringshusen i landet och idag byggnadsminne.

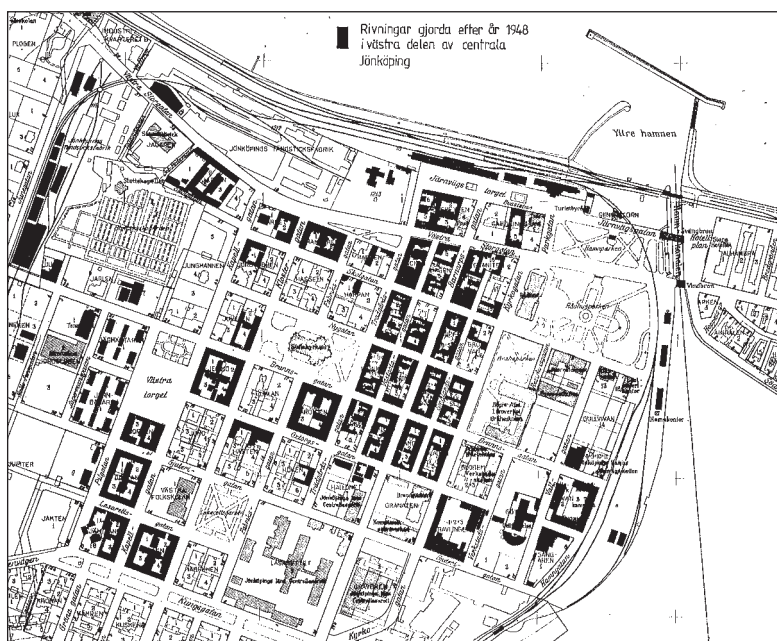
Från 1940-talet till idag har stora förändringar i stadsbilden genomförts i Västra Centrum.

1940 byggdes Västerhuset, Gambrinus 1, vilket var för sin tid ett stort komplex för verksamhet, butiker, kontor och bostäder. Denna byggnad med dess olika funktioner blev en symbol för den Västra stadsdelens cityambitioner.

För att se till den framtida markanvändningen i Jönköping utarbetades en generalplan mellan 1947-49. Planen angav en fördelning av industri, boende och anläggningar för allmänna ändamål. Planförfattarna antydde i slutet av 1940-talet att man var beredd på att Jönköping i framtiden skulle bli föremål för omvandlingar. Befolkningsprognosen förutsåg en kraftig

befolkningsökning, en expanderande bilism och en ökande efterfrågan på varor och tjänster, vilket pekade på en intensifiering av kommersiella aktiviteter. Även tillverkningssektorn beräknades behöva mer arbetskraft. På 1950-talet fortgick exploateringen fortfarande i huvudsak fastighet per fastighet. Staden gjorde omfattande inköp av mark och fastigheter under 1950- och 60-talen. Inköpen avtog under 1970-talet.

Generalplanen 1950, parkeringsutredningen 1962 och detaljhandelsutredningen m fl förutsatte en sanering av bebyggelsen i centrum. Bakgrunden till denna bedömning var troligtvis den förmodade befolkningstillväxten och därmed ett ökat servicebehov. Även den omgivande regionen genomgick expansiva förändringar. Detta ställde nya krav på centralorten Jönköping i form av dess administrativa organ, institutioner och andra serviceanordningar. Den allmänna utökningen och centraliseringen av samhällsservicen förstärkte dessa krav ytterligare. Staden själv var även inne i en tillväxt och förändringsprocess, vilket även den bidrog till den ökande pressen på de styrande, att tillgodose de ökande kraven som den förändrade situationen ställde. Jönköping var väl belägen i regionen ur landsvägstrafikssynpunkt och ansågs därför kunna möta och tillgodose mångahanda och skilda behov, både inom den omgivande regionen och den egna orten.

Karta som illustrerar de rivningar som gjorts i stadsdelen från 1948 till slutet av 1980-talet.

Dessa rivningar som förutsattes inom Jönköpings centrala delar genomfördes till stor del under 1950- och 60-talet. Under 1970-talets inledning fanns det kvar 5 kvarter med bebyggelse enligt 1800-talsutförande. Även dessa fem kvarter kom under en tioårsperiod att rivas eller bebyggas med ny bebyggelse. Den äldre 1800-talsbebyggelsen ersattes med flervåningshus i betong och sten, vilka till stor del innehöll bank-, affärs-, restaurang, hotell och kontorslokaler. Exempelvis innehåller kvarteret Hoven stora

delar av kommunens administration och kvarteret Hallonet ställdes till lasarettets förfogande. Alltså merparten av de under 1950-70-talen nyexploaterade fastigheterna innehöll annan användning än bostäder.

Under 1960- och 70-talen blev exploateringsprojekten allt större och omfattade vanligen hela kvarter. Fastigheter slogs samman till en enda större och omfattade därmed hela kvarter. Kvarteret Hotellet (tidigare Hagen) bildades genom sammanslagning av två kvarter, vilket fick till följd att delar av Västgötagatan lades igen. Kvarteret är ett exempel på 1960- och 70-talens storskaliga exploateringsmodell.

Ett annat exempel på detta, i form av ett bostadsprojekt, är de fd kvarteren Jäntan och Jämtland som revs och sammanfördes till kvarteret Järnsplan, där två punkthus i 12 våningar och en lägre parkeringsanläggning uppfördes 1970-71. Marken köptes in mellan 1961-69.

Under 1970-talet ersattes länsfängelset från 1850-tal och tullhuset från 1871 av ett polishus och ett stort förvaltningskomplex för en rad statliga verk och myndigheter. Även länsstyrelsens flervåningsbyggnad framträder tydligt i stadsbilden.

Ett av de större ingreppen i Västra stadsdelen genomfördes när Järnvägs-gatan kopplades ihop med Västra Storgatan i en böjd sträckning genom gamla tändsticksfabrikens och Villa Strands område. I samband med denna nya dragning av Järnvägsgatan bildades kvarteret Hoven. I detta kvarter byggdes ett stort komplex för butiker och kommunal administration.

Kv Hoven med det då nyuppförda affärs- och administrationskomplexet. Ritad ca 1968-1970 av arkitekterna Reed Andersson, Arne Delborn, Lars Theander och Evald Johannergård.

Utmed Barnarpsgatan, som kanske utgör Västra Centrums viktigaste affärsgata, låg den småskaliga äldre trähusbebyggelsen från 1800-talet länge kvar, men har nu ersatts med 4-5 våningsbebyggelse, som nu dominerar större delen av stadsdelen.

Till följd av att den bebyggelse som ersatte den äldre, till stor del innehöll annan användning än bostäder minskade befolkningmängden i Västra

centrum med mer än hälften mellan 1960-1980 och de förvärvsarbetande i området ökade kraftigt under samma tidsperiod.

En förskjutning inom stadens olika näringslivsverksamheter har även skett sedan 1950-talet. Den tidigare staden som dominerades av industri- och tillverkningssektorns verksamhet har sedan 1950-talet utvecklats mot en allt större servicesektor, med olika offentliga och kommersiella tjänster (bland annat förvaltnings-, utbildnings-, och sjukvårdsservice etc). Speciellt för Väster i förhållande till Östra centrum är att det på Väster är den offentliga verksamhetssektorn som ökat kraftigast.

Efter en lång tid av ekonomisk expansion kom en kraftig ekonomisk nedgång i landet under 1970-talet. Nedgången förde med sig att byggandet fick en ny infallsvinkel - att bygga i det redan byggda genom kompletteringar och förtätning. Detta byggande ledde till tankar kring anpassning till den befintliga miljön. Som tidigt och framstående exempel på detta kan Immanuelskyrkan nämnas ritad av Carl Nyrén 1976. Kv Gripen 6 från 1981 ritad av Flensborns arkitektkontor är ett större kontors- och handelskomplex, där man sökt skapa en anpassning genom skiftningar i fasaden för att illustrera den tidigare fastighetsindelningen.

Mot slutet av 1980-talet ökade inflationen och det samlade kapitalet hos olika aktörer sökte investeringsobjekt. Investeringar i kommersiella byggnadsprojekt blev allt vanligare och byggandet ökade därmed. I Västra centrum kan vi se denna utveckling t. ex. via kontorskomplex i kv Härden 5 ritad av Carl Nyrén och Jordgubben 1 ritad av Paul Niepoort. Under början av 1990-talet sprack denna "byggboom" och byggandet gick ner. Trots detta byggdes några flerbostadshuskomplex i stadsdelen, t. ex. kv Hälsan 1 (1994) ritad av Flensborns arkitektkontor och Jeriko 5 (1992) ritad av Arkitekthuset.

Under senare delen av 1990-talet gjordes industriområdet – Jönköpings Mekaniska Werkstad - från 1800-talet om till ett samlat högskoleområde, med internationell handelshögskola, lärarhögskola och ingenjörshögskola. Även Hälsöhögskolan som redan var belägen precis söder om industriområdet inkluderas i området. Den nya högskolebebyggelsen sammanfördes med den äldre industribegyggelsen på ett förtjänstfullt sätt, då särskilt den gamla monteringsverkstaden som byggts om till högskolebibliotek.

Tätt sammankopplat med högskolans utveckling ökade inflyttningen särskilt bland de yngre till Jönköping och efterfrågan på bostäder i centralt läge blev allt större. Uppförandet av bostäder gick dock trögt pga höga produktionskostnader. Men mot slutet av 1990-talet kom bostadsbyggandet igång och då ofta i form av kategoribostäder, t. ex. exklusivare boende i attraktiva lägen, äldreboende eller ungdomsbostäder. Exempel på exklusivare boende i attraktivt läge finns i kv Hinden 8 (1998) av Lund & Valentin och Hammaren 2 (1999) av Atrio. I kv Granaten 2 och Jordaxeln 1 uppfördes äldreboende ritade av K-konsult respektive Arkitekthuset. Undombostäder i form av studentboende ses i kv Jupiter 14 (2002) ritad av Arkitekthuset. Det senaste exemplet på exklusivt boende i Västra centrum uppfördes 2007 i kv Harven 3 och 4, ritad av A-gruppen Flensborns arkitektkontor via Sverker Björklund efter ritningar av Wingårdh arkitekter AB.

Immanuelskyrkan från 1976, ritad av Carl Nyrén, visar en tydlig anpassning till kvarterets övriga tvåvånings trähusbebyggelse.

Kontorskomplex i kv Härden 5 ritad av Carl Nyrén uppfört 1986.

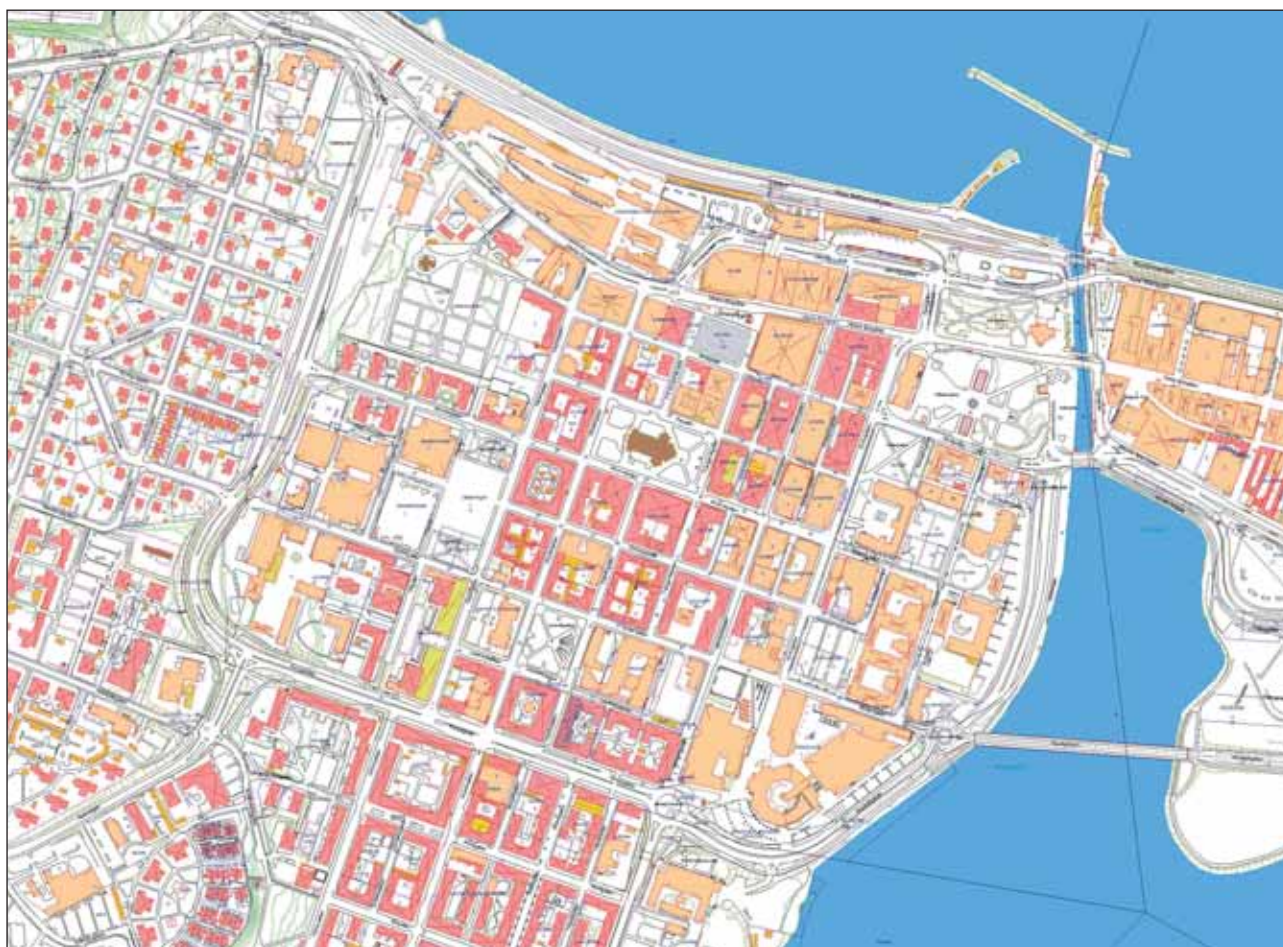
Flerbostadshuskomplex i kv Hälsan 1 uppfört 1994 och ritad av Flensborns arkitektkontor. Komplexet uppfördes i samband med att "byggboomen" i slutet av 1980- och början av 1990-talet sprack.

Kategoribostad i form av äldreboende ritad 1992 av K-konsult genom Gunilla Gustafsson i kv Granaten 2.

Planstruktur

Här följer några huvudstrukturer, som kan avläsas i dagens planstruktur inom stadsdelen Västra Centrum.

Karta som visar dagens planstruktur i området Västra Centrum.

1800-talets stadsplanering

Under 1800-talets andra hälft började Västra Centrum åter att bebyggas, efter 1600-talets krigsstrategiska brand. Denna utvidgning av staden åt väster utfördes enligt tidens stadsplaneideal som innebar rätvinkliga kvarter och rätvinklig gatustruktur. Denna utveckling hade sin början i och med ett planförslag från 1836, gällande de tre parallellgatorna Kyrkogatan, Barnarpsgatan och Tärdbärgsgatan med tvärgator, exempelvis Stora Förborgsgatan (nuvarande Västra Storgatan), som delade in området i rätvinkliga kvarter. Dessa kvarter fastställdes senare i 1854 års plan huvudsakligen enligt samstämmigt utförande. Det planlagda området utökades 1864 och 1877.

Västra Storgatan sett mot öster.

Stadsplanen från 1877, som kom som en följd av 1874 års byggnadsstadga för hela landet, kom i stort att vara oförändrad fram till 1910-talet.

1800-talets stadsplanering präglades av det rätvinkliga kvarters- och gatumönstret, som varit gällande stadplaneideal i Sverige åtminstone sedan 1600-talet. Även om grunden för planen fortfarande utgjordes av rutnätsmönstret skedde en utveckling i form av en större skala med bredare gator och större kvarter. Vidare skulle 1800-talsplanerna ge plats för nya byggnads- och anläggningstyper, exempelvis järnvägsstationer. Nya inslag i stadsplanerna är även de bredare trädplanterade gatorna, som i byggnadsstadgan benämndes som esplanader. Vidare kom de offentliga parkerna, som hade funnits även tidigare via alléer och planteringar, men inte som obligatoriskt standardelement i stadsplanerna. Dessa nytillkomna standardelement kom till följd av 1874 års byggnadsstadga.

Det som överensstämde med den äldre planeringen var strävan mot ordning och överskådlighet, som fick ett rationellt angreppssätt till följd. Denna strävan gav ett så systematiskt planområde som möjligt, med raka gator och rätvinkliga kvarter som skulle delades in i regelbundna tomter och bebyggas på ett enhetligt sätt. Målet vid stadsplanering under 1800-talets senare del, enligt 1874 års byggnadsstadga, var att skapa förutsättningar för en väl fungerande trafik, goda sanitära förhållanden, hög brandsäkerhet och en estetiskt tilltalande och för staden representativ stadsbild.

Nuvarande planstruktur som helhet präglas starkt av 1800-talets planverksamhet, med rätvinkliga kvarter och raka gator med olika bredder, exempelvis de vanliga gatorna, esplanader och tomtskillnadsgator mm, vilka tillsammans bildade rutnätstaden, som länge var gällande stadplaneideal. Västra Centrums gatumönster är alltså till stora delar även idag överensstämmande med det ursprungliga gatu- och vägnätet, enligt 1800-talets stadsplaner.

Under 1890-talet började en ny stadsplaneringsskola göra sig gällande i landet ledd framför allt av Per Olof Hallman, bl a stadsplanedirektör i Stockholm. Dessa planer sökte lämna rutnätsmönstret och de rätta vinklarna genom att anpassa planen till terrängen och befintliga vägsträckningar. Här söktes skapa ett omväxlande stadslandskap, med konstnärligt gestaltade rumsbildningar och tilltalande utblickar.

Denna fantasifulla kvartersgeometri kunde dock inte kombineras med 1874 års byggnadsstadga i de trähusbebyggda landsortsstäderna. När de brandtekniska förutsättningarna medgav en mer varierande planstruktur hade kvarteren redan till stor del blivit låsta genom nyuppförd bebyggelse. Därmed kom den huvudsakliga planstrukturen i stadsdelen att bibehållas, enligt 1800-talets typiska planutförande.

Överlåtandet av Kronans Fästningsområde till staden

Processen med överlåtandet av Kronans fästningsverk till staden fick, som bl a nämnts ovan, till följd att kronan ställde krav på tillgång till tomter för

Kyrkogatan sett mot söder.

Barnarpsgatan sett mot söder.

Trädgårdsgatan sett mot norr, med Juneporten i fonden.

Kungsgatan mot öster - under 1800-talet var det en trädplanterad esplanad.

Smålandsgatan mot norr - fd Tomtskillnadsgata.

uppförande av statliga institutioner och andra offentliga byggnader samt att de områden som var bestämda till parkområden och promenadplatser fortsatt skulle användas för detta ändamål. Det gavs även möjlighet att tillföra området en järnvägssträckning och en järnvägsstation.

Detta offentliga centrum kom att uppföras inom det fd fästningsområdet. Byggnaderna placerades fritt belägna i parkstråket i Västra Centrums östra del, som enligt 1877 års stadsplan sträckte sig från hamnen till områdets slut i sydöst där Jönköpings Mekaniska Verkstad växte fram från och med 1860-talet.

Några av dessa offentliga byggnader står idag kvar väl bibehållna, exempelvis det monumentala läroverket (nuvarande Rådhuset), länsresidenset, fd riksbanken, nya läroverket och dess gymnastikbyggnad, hamnstationen, Gamla Polishuset samt lantmäteriet. Traditionen av statliga och offentliga byggnader inom parkstråket har bibehållits genom att flera statliga institutioner har uppförts inom området, exempelvis Länsstyrelsen, polisstation och det stora kontorskomplexet innehållandes statlig administration. Stora delar av de parkområden som Kronan ställde krav på vid överlämnandet av det fd fästningsområdet i form av Hamnparken, Rådhusparken och Braheparken återfinns idag. Vidare kvarligger Järnvägens sträckning utmed Vätterns södra strand och i stort även stationshuset, som dock har rivits och ersatts med en ny stationsbyggnad ritad av Carl Nyrén några hundra meter väster ut.

Länsresidenset och delar av Rådhusparken.

Industrin och planstrukturen – Tändsticksområdet

Tändsticksområdet utgör en betydande del av planstrukturen i Västra Centrums norra del utmed Vättern. Fabriksområdet innehar huvudsakligen väl bibehållen bebyggelse som till stor del uppförts mellan 1848 och 1880-talet. Byggnaderna är klädda med rött tegel, ljus puts eller ljust målad träpanel. Den byggnad som uppfördes 1848 var den första fabriksbyggnaden tillhörande tändsticksfabriken och tjänar idag som museum. Tändsticksområdet utgör en sammanhållen, väl bibehållen industrimiljö

från 1800-talets senare hälft. Fabriken hade en stor och avgörande betydelse för utvecklingen av den västra stadsdelen. Industrialismen kom till staden och befolkningen inom staden mer än fördubblades.

Flygbild över tändsticksområdet.

Tändsticksområdet är den största sammanhållna bebyggelsemiljön i stadsdelen från 1800-talets senare del, då stadsdelen åter började bebyggas med tomreglerade kvartersstruktur enligt rutnätsplan, efter en lång tid av lantligt präglad bebyggelse utanför staden, som då var belägen öster om Hamnkanalen.

Tändsticksgränd mot väster.

1950-1970

En generalplan arbetades fram mellan 1947-49, bland annat för att se till markanvändningsfördelningen mellan industri, boende och anläggningar för allmänna ändamål. Planen innehöll en beredskap inför en kommande stadsomvandling. I befolkningsprognosen förutsågs en kraftig befolkningsökning, en expanderande bilism och en ökande efterfrågan på varor och tjänster, vilket pekade på en intensifiering av kommersiella aktiviteter.

Kv. Herden.

Kv. Järnet.

Kv. Hoven från nordväst.

Kv. Hoven från väster.

Kv. Hotellet från nordväst.

Under 1950-talet fortgick exploateringen i huvudsak enligt tidigare tillvägagångssätt, fastighet per fastighet, men utifrån den större skalan som började tillföras stadsdelen under 1920-talets senare del. En viktig utveckling vad gäller stadens utveckling under de två nästkommande decennierna var att staden nu gjorde omfattande inköp av mark och fastigheter under 1950- och 60-talen. Dessa inköp av mark gav delvis förutsättningen för de omvandlingar som genomfördes till stor del under samma tidsperiod. Inköpen avtog under 1970-talet.

Parkering- och detaljhandelsutredningen samt generalplanen från 1950 förutsatte rivning av den äldre 1800-talsbebyggelsen i de centrala delarna. Denna bedömning har sannolikt sin grund i den förväntade befolkningstillväxten och därmed ett större behov av olika servicefunktioner. Stadens funktion som centralort, väl belägen ur landsvägstrafiksynpunkt, kombinerat med hela regionens expansiva förändringar, såväl som själva staden, och den allmänna utökningen och centraliseringen av samhällsservicen gav ökade krav på att tillgodose av många olika behov inom regionen och inom den egna orten. Den förändrade situationen sammanlagt ställde alltså ökade krav och gav ökande behov. De ledande i kommunen förväntades också tillgodose dessa krav och behov.

Rivningar som förutsattes inom stadens centrala delar, utifrån utredningar och generalplanen från 1950, genomfördes till stor del under 1950-talet och 1960-talet.

Under 1960- och 1970-talen var stadsomvandlingen intensiv till följd av att verksamheten för handel, service och administration ständigt växte och därmed var i behov av större verksamhetsytor.

Exploateringsprojekten blev allt större, vilket ledde till att bebyggelsen inom kvarter totalsanerades. Fastigheter och kvarter slogs samman för att ge möjlighet till uppförande av storskalig och massivt sammanhängande bebyggelse. Denna nya bebyggelse uppfördes över större delarna av de nybildade kvartersytorna och gårdsmiljöerna raderas därmed.

Bland de tidigaste exemplen på detta är de kvartersomfattande komplexen inom kvarteren Järnet och Herden.

Ett av de större ingreppen i Västra stadsdelen genomfördes när Järnvägs-gatan kopplades ihop med Västra Storgatan i en böjd sträckning genom gamla tändsticksfabriken, där Villa Strand var belägen. I samband med denna nya dragning av Järnvägs-gatan bildades kvarteret Hoven, vilket utgör ett exempel på ett storskaligt massivt administrationskomplex, som innehåller stora delar av kommunens administration och uppfördes under 1960-talet. Vidare ställdes hela kvarteret Hallonet till lasarettets förfogande.

Kvarteret Hotellet (tidigare Hagen) bildades genom sammanslagning av två kvarter, vilket fick till följd att delar av Västgötagatan lades igen. Kvarteret är ett exempel på 1960- och 70-talens storskaliga exploateringsmodell.

Vidare exempel på detta, dock i form av ett bostadsprojekt, är de f d kvarteren Jäntan och Jämtland som revs och sammanfördes till kvarteret Järnsplan, där två punkthus i 12 våningar och en lägre parkerings-, serviceanläggning uppfördes 1970-71. Marken köptes in mellan 1961-69.

Under 1970-talet ersattes länsfängelset från 1850-tal och tullhuset från 1871 av ett polishus och ett stort förvaltningskomplex för en rad statliga verk och myndigheter. Även länsstyrelsens flervåningsbyggnad framträder tydligt i stadsbilden.

Den förändring av staden som tog fart under 1950-talet och sedan ökade successivt har delvis gett staden en ny karaktär. Den delvis nya planstrukturen innebär större sammanslagna fastigheter samt större kvarter. Kvarteren och fastigheterna har i vissa fall ökat i skala och bebyggts med massiva sammanhängande komplex i flera våningar, som upptar större delen av kvarterens markyta.

Flygbild över Västra centrum, som delvis visar de kvartersomfattande och storskaligare projekten, vilka började genomföras i stadsdelen, under 1960-talet.

Högskoleområdet – skapar underlag för mångfald

Under senare delen av 1990-talet gjordes industriområdet, som växte fram under 1800-talets senare hälft – Jönköpings Mekaniska Werkstad, om till ett samlat högskoleområde, med handelshögskola, lärarhögskola och ingenjörshögskola. Även Hälsohögskolan som redan var belägen precis söder om industriområdet inkluderas i området. Ny bebyggelse sammanfördes med den äldre industribebyggelsen på ett förtjänstfullt sätt, då särskilt den gamla monteringsverkstaden som byggts om till högskolebiblioteket.

Högskoleområdet bidrar starkt till områdets karaktär genom sin dominans av åldersgruppen 19-34. Detta skapar en efterfrågan i området på exempelvis caféer, restauranger, biografier, klubbar och klädbutiker mm. Högskolan skapar en viktig del av underlaget för den mångfald som idag finns i området.

Högskolebiblioteket, som delvis består av den fd monteringsverkstaden för Jönköpings mekaniska verkstad.

Här bör även nämnas att Högskolan under slutat av 2006 och början av

Högskoleområdet; med Hälsohögskolan och HLK i bakgrunden och biblioteket till vänster.

2007 planerar för en vidareutveckling av högskoleområdet med ett inspirationscentrum beläget mellan Hälsohögskolan och Handelshögskolan ner mot Munksjöns strand.

Stadsbyggnadsvisionen

Stadsbyggnadsvisionen berör till största delen Östra centrum men även här bör Munksjöbron nämnas som invigdes under sommaren 2006. Till följd av bron skapas exploateringsbar mark utmed Munksjöns västra strand och här visar planerna hittills på att bostäder och ett rättscentrum skall byggas här. Vidare har bussarnas sträckning lagts om i samband med stadsbyggnadsvisionen för att gå via Hamnplan istället för Östra centrum's Kanalplan.

Skiss över den pågående stadsbyggnadsvisionen, Projekt Norra Munksjön, gällande Jönköpings centrum ur ramprogrammet och samråds-handlingen från 2002.

Gällande skydd av kulturhistoriska värden

Bebyggelse som skyddas genom kulturminneslagen

Karta som visar bebyggelsen inom Västra centrum som skyddas genom Kulturminneslagen.

Tändsticksmuseet - den första byggnaden för tändstickstillverkning i Sverige uppfördes 1848 av bröderna Johan Edvard och Carl Frans Lundström.

Länsresidenset stod klart 1886. Arkitekten Johan Fredrik Åbom ritade de första ritningsförslagen som sedan omarbetades något av Herman Teodor Holmgren.

Bebyggelse inom stadsdelen Västra Centrum som skyddas genom Kulturminneslagen är Tändsticksmuseet, Länsresidenset, Gamla polishuset, Automobilpalatset, Sofia kyrka och Slottskapellet.

Tändsticksmuseet - var den första byggnaden i Sverige som användes för tändstickstillverkning. Den uppfördes 1848 av bröderna Johan Edvard och Carl Frans Lundström. Huset byggdes i timmer i en våning med markerat mittparti och med attikavåning. Fasaden är klädd med gråmålad locklistpanel.

Produktion av tändstickor pågick fram till 1882. Sedan 1948 har huset använts som tändsticksmuseum. Byggnadens yttre är bevarad i ursprungligt skick. 1995 genomfördes omfattande inre återställningsarbeten.

Länsresidenset (Statligt byggnadsminne) - är byggt i nyrenässansstil. Arkitekten Johan Fredrik Åbom gjorde det första ritningsförslaget, men ritningarna omarbetades något av Herman Teodor Holmgren.

Stilen utmärks särskilt av det svagt framskjutande mittpartiet, som kröns av en frontespis med en skulpturgrupp som bär upp länsvapnet. Byggnaden var klar 1886 och bestod då av en huvudlänga mot Rådhusparken och två kortare sidolängor. Byggnaderna omsluter en gård med trädgård.

I början av 1900-talet byggdes vindsvåningen på mot gården och på 1920-talet förlängdes den västra längan.

När residenset byggdes inrymde det såväl landshövdingens residensvåning som hela länsförvaltningen med landskontor, landskansli och lantmäterikonator. I dag innehåller byggnaden representationslokaler och landshövdingens privata bostad. Det är ett av landets yngsta länsresidens.

1995-99 genomgick residenset en omfattande restaurering och upprustning. En privat våning inreddes för landshövdingen i byggnadens östra del. Representationsvåningen rustades upp och entréhallarna och trapphuset fick tillbaka sin 1800-talsmålning. Fasaderna har också återfått sin ursprungliga gråa färgskala.

Gamla polishuset - Byggdes 1937 i funktionalistisk stil och ritades av Göran Pauli.

Automobilpalatset - En tidig funktionalistisk byggnad ritades av Birger Lindström och byggdes 1930.

Sofiakyrkan - Byggdes mellan 1885-88 i nygotisk stil med högt västtorn och tvärskepp med fialer. Fasaden är i rött maskintegel med dekorativa detaljer i cement. Taket täcks med skiffer och tornspiror i koppar.

Slottskapellet - uppfördes 1694 och ritades av Erik Dahlberg. Kyrkan är byggd i timmerkonstruktion och korsformad plan med liksidiga armar.

Riksintresse – fördjupad beskrivning av kulturmiljövårdens riksintressen i Jönköpings stad

Jönköpings länsstyrelse och läns museum genomförde ett projekt under 1993/94. För att ge ett bättre underlag till de riksintresseområden som utsetts inom Jönköpings kommun.

Rapporten gör en stadshistorisk beskrivning för att kunna visa på vilka strukturer, mönster och detaljer som fortfarande är synliga i staden. Sedan tas område för område upp med beskrivningar, motiveringar av områdets värden som leder till områdets status som riksintresse för kulturmiljövården samt förslag till säkerställande. Underlaget är framtaget för att riksintresseområdena inom kommunen skall ges en möjlighet att skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar dess olika värden.

Följande delar som berör Väster tas upp:

Rutnätsplanen med enstaka medeltida gatusträckningar – ett gott exempel på 1800-talets stadsplaneideal. Stadsdelen Väster utgör ett av landets första exempel på en anlagd förstad intill ett tidigare utbyggt stadsområde. Även äldre bebyggelse som Slottskapellet med kyrkogård och Hospitalsområdet kom att integreras i stadsdelens planmönster.

Den nya stadsdelens första bebyggelse från 1830-talet har rivits men från perioden 1875-1920 finns flera välbevarade flerfamiljshus kring Sofia kyrkan samt ett par kvarter med välbevarad trähusbebyggelse utmed Klostergatan, där även näst intill intakta gårdsmiljöer finns bibehållna.

Välbevarad karaktäristisk bebyggelse från 1900-talets början - jugend och nationalromantik utmed Kapellgatan, bland annat tingshuset från 1908. Senare kom funktionalismen och ett av landets första funktionalistiska parkeringshus uppfördes 1929 utmed Skolgatan ritat av Philipssons.

Det offentliga centrat med en koncentration av offentliga byggnader för länets förvaltning, som uppfördes under 1800-talets senare del, på det fd fästningsområdet. Välkända arkitekter som J F Wijnblad och J F Åbom, Isaeus & Sandahl och stadsarkitekt A Atterström anlätades och bebyggelsens monumentalitet understryks av rikt dekorerade puts- och stenfasader i historiska arkitekturstilar.

Tändsticksområdet och Jönköpings Mekaniska Werkstad – hör till länets bäst bevarade industrimiljöer från sent 1800-tal. Tändsticksområdet påtals även ha en nationellt central roll.

Sofiakyrkan - en katedral i tidstypisk nygotik ritad av arkitekt F G Dahl 1882.

Slottskapellet - uppfört 1694 enligt ritningar av arkitekt Erik Dahlberg.

Karta som visar förslag på riksintresseområdets utbredning och den bebyggelse som utpekats som särskilt värdefull.

Kartan ovan avgränsar det i rapporten definierade riksintresseområdet, även de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna inom detta område har markerats. Vidare har det bevarade gatumönstret i 1835-års stadsplan för ”Vestra Förstaden” markerats särskilt.

Översiktsplan (ÖP) 2002

I översiktsplanens karta 1 från 2002 anges Västra Centrums markanvändning som tätortsbebyggelse samt delar av Munksjöns västra strand som utbyggnadsområde för bostäder.

Karta 2 i ÖP 2002 som gäller allmänna intressen anger området som tätortsområde. Riksintresseområden i Västra centrum redovisas inom del 2, Rekommendationer & kommundelar enligt följande. Jönköpings tätort är av riksintresse för kulturmiljövård. För övrig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse hänvisar ÖP:n till kommunens antagna Kulturminnesvårdsprogram från 1989.

Karta som visar Karta ur ÖP 2002, som markerar riksintresseområdena inom Jönköpings tätort.

Beskrivning

Riksintresseområdet omfattar enligt kommunens bedömning Öster, Väster med institutionsområdet, dammarna i Vattenledningsområdet och Söder/Torpa. Dessa områden innehåller goda och välbevarade exempel som på olika sätt speglar viktiga och tidstypiska skeden i stadens historia. De äldsta bevarade byggnaderna härstammar från stormaktstiden, t.ex. miljön kring Hovrättstorget och Kristine kyrka. Trähusbebyggelsen dominerade stadsbilden under ett par århundranden, exempelvis vid Smedjegatan och på Väster. Därefter växte stenstaden fram på söder, med en väl sammanhållen och funktionalistisk bebyggelse.

Målsättning

Att bevara områdenas kulturvärden och speciella karaktärer.

Rekommendationer

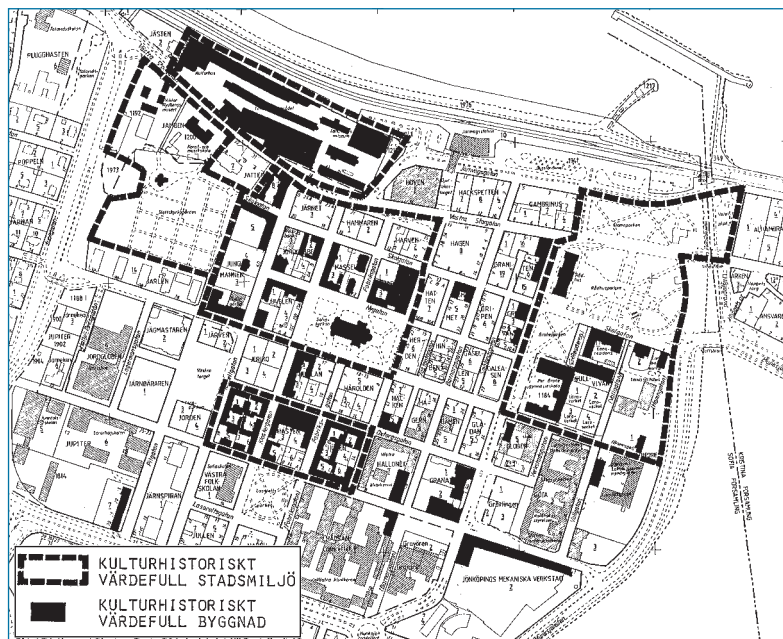
För områdena gäller varsamhetskraven i plan- och bygglagen (3 kap 10, 12, 13, 15 § § PBL). Som ett underlag för bedömningar vid bygglov eller andra åtgärder finns de kulturhistoriska inventeringarna för bebyggelse samt remissutgåvan "Fördjupad beskrivning av kulturmiljövårdens riksintressen i Jönköpings stad 1993/1994".

I samband med ändring av detaljplaner inom de berörda områdena bör det prövas att införa särskilda skyddsbestämmelser för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen, som inte redan är skyddad.

Bevarandeprogram

Bevarandeprogrammet togs fram i slutet av 1980-talet. Programmet innehåller ett avsnitt med en skildring av bebyggelsens och stadsplanens framväxt på Väster. Därefter följer beskrivningar och förslag till åtgärder för bevarande av de miljöer i stadsdelen som bedöms ha ett kulturhistoriskt och stadsbildsmässigt värde. Till sist framför programmet en förteckning över de byggnader som anses som kulturhistoriskt intressanta. Förteckningen innehåller: en bild, arkitekt, byggnadsår samt en kort beskrivning.

De stadsmiljöer som tas upp i bevarandeprogrammet som kulturhistoriskt värdefullt är följande:

Karta som visar de områden och byggnader som utpekats som särskilt värdefulla i bevarandeprogrammet.

Det centrala park- och institutionsstråket – typisk stadsplanering enligt 1800-talets ideal och därtill en indirekt påminnelse om fästningsverket och förborgens läge i staden. Området är värdefullt för stadsmiljön i allmänhet. Det speglar på ett intressant sätt den offentliga stadsmiljöns utbyggnad och förvandlingar under en period av nästintill 150 år.

Trähuskvarter på Väster – välbevarad trähusarkitektur i kvarteren Juno, Helgonet och Hymnen som illustrerar stadsbyggnad på tidigare oexploaterad mark, i enlighet med 1874 års byggnadsstadga och stadens nya byggnadsordning från 1876. De regelbundna kvarteren var och är delvis indelade i sex regelbundna tomter, ett resultat av 1864 års stadspla-

neutvidgning. Typiska trähus för denna period finns även enstaka i övriga delar av området. Dess typiska utförande beskrivs: stadsgård med gatuhus i två våningar, uppfört i liggtimmer som panelkläatts eller reveterats etc.

Kring Sofiakyrkan och Kapellgatan – Kyrkan som monumentalt centrum i den kommersiellt livliga Västra Förstaden, kvarteren norr om kyrkan (Hasseln 1 och 2 med originellt utformade panelfasader), Harpan 3 (stilimiterande putsarkitektur), Metodistkyrkan i Hasseln 4 och B Hays ridhus i kvarteret Harpan. Viktoriahuset, Kapellgatan, tingshuset från 1908, jugendpräglade Jungmannen 1 och 2 samt Juvelen 3, järnvägsman- narhuset i kvarteret Jungmannen 5 samt Jätten 8.

Hospitalgården, epidemisjukhuset och slottskyrkogården – området tog sin början som hospital 1612 och idag består gården av fyra byggnader: sysslomannabostaden, hospitalsbyggnaden, viktualieboden och kurhusbyggnaden. De äldsta uppgifterna om en kyrkogårdsplacering som granne till hospitalsgården är från 1644. Senare delade hospitalet kyrkogården med slotts församlingen.

Tändsticksområdet – mycket väl bevarat fabriksområde. Dess första byggnad från 1848 är idag Tändsticksmuseum. Under 1870- och 80-talet växte fabriksområdet kraftigt och omfattade ett 40-tal anläggningar. Fa- briksbyggnaderna från 1800-talets senare del är uppförda i tidstypisk indu- striell arkitektur, med yttermurar i rött tegel och gjutjärnsfönster. Förutom disponentbostaden, Villa Strand, är fabriksområdets byggnadsbestånd till stor del bibehållen och utgör en intressant och förtätad industrihistorisk miljö, som berättar om en betydelsefull epok i Jönköpings historia.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader:

Slottskyrkogården och Slottskapellet, Sofiakyrkan, Rådhuset, Rådhus- parken och Hamnparken, Tändsticksmuseum och Tändsticksområdet (Kontorsbyggnad, Verkstadsbyggnad och torkhus, Magasin, Verkstads- byggnad, Ångpannehus), Per Brahegymnasiet, Gymnastikbyggnaden, Jönköpings Mekaniska Werkstad.

Kv. Globen 4, Granaten 1 och 2, Graniten 2, 4 och 6, Gruvan 2, 4, och 6, Gullvivan 17, Guvenören 1 (Lantmäterikontoret, Hamnstationen och Gamla Polishuset) och 2 (f d Riksbanken), Hallonet 7, Harpan 2, 3 och 4, Hasseln 1, 2, 3 och 4, Hemmet 1, Humlan 1 och 3, Häcken 5, Hälsan 9, Hästen 3, 4, 5 och 7, Höken 1, 2, 3, 5 och 6, Jamben (Hospitalsgården, Sysslomannabostaden, Hospitalsbyggnaden, Kurhusbyggnaden, Viktua- lieboden, Gamla Epidemisjukhuset), Jordgubben 2 och 3, Jungmannen 2, 3, 4, 5 och 7, Juno 1, 2, 3, 4, 5 och 6, Jupiter 7, Juvelen 1, 2 och 3, Jätten 8. Byggnaderna är markerade på kartan på sidan 42.

Kvalitéer/värden

Här kommer det att föras ett resonemang om olika kulturhistoriska värden utifrån Västra centrum som helhet. Värdehanteringen rörande enskilda fastigheter och kvarter bebyggda 1950 och framåt behandlas längre fram i rapporten.

Kontinuitetsvärdet

För hela stadsdelen är det mest övergripande värdet kontinuitetsvärdet, som bidrar till att områdets utveckling, framför allt från mitten av 1800-talet till idag, ger fysiska uttryck i staden och därmed berättar på ett pedagogiskt sätt om stadens historia. Kontinuitetsvärdet utgörs i sin tur av olika samhällshistoriska, socialhistoriska och arkitektoniska aspekter.

Exempel på fysiska uttryck för kontinuiteten i stadsdelen är:

Gatustrukturens rutnätsprincip

Denna princip är bibehållen sedan 1800-talets mitt och berättar tydligt om 1800-talets planideal. Fastigheter och kvarter har till viss del förts samman, men gatumönstret är i stort intakt sedan 1800-talet.

Kronans fästningsområde och dess överlåtande till staden

I samband med överlåtandet av fästningsområdet ställdes krav på att tomter avsattes för offentliga byggnader. Parkområden skulle fortsatt användas som parker och promenadstråk och mark skulle avsättas för järnväg och järnvägsstation. Dessa krav genomfördes och resultatet kan vi se än idag, via monumentala offentliga byggnader invid parkstråket i östra delen av området (f d fästningsområdet). Även järnvägssträckningen och järnvägsstationen har i stort kvar sitt läge utmed Vättern. Detta berättar om samhällets utveckling då det inte längre fanns behov av fästningsverken och staten förmedlade istället sin makt via monumental 1800-talsarkitektur i nyrenässansens anda.

Tändsticksområdet

Denna mycket väl bevarade fabriksmiljö växte fram under 1800-talets senare del. Fabriken utgjorde en mycket viktig del i stadens utveckling och bidrog starkt till att industrialismen kom till staden. Detta är intressant, utöver kontinuitetsvärdet, genom att det berättar samhällshistoriskt om industrialismens insteg i staden och socialhistoriskt visar det på hur arbetsmiljön för många människor såg ut under 1800-talet.

1950-70-talet

Dessa decennier präglades av en stark ekonomisk tillväxt i landet och framtidsstron var stor. I samband med prognoser, utredningar och generalplanarbeten förväntades en kraftig befolkningsökning, en expanderande bilism och en ökande efterfrågan på varor och tjänster, vilket pekade på en intensifiering av kommersiella aktiviteter.

Under 1950-talet skedde fortfarande exploateringen fastighet för fastighet, men i något större skala än 1800-talets 2-våningsbebyggelse. Den nya skalan innebar 4-5 våningar och detta dominerar området även idag. Stadens och regionens expansiva utveckling ställde framför allt ökade krav på centralortens olika servicefunktioner. Jönköpings belägenhet ur landsvägstrafiksynpunkt och den allmänna ökningen och centraliseringen av samhällsservicen bidrog till att öka trycket på Jönköping.

För att kunna möta dessa ökade krav i stadens centrala delar såg man ingen annan utväg än att riva den äldre småskaligare bebyggelsen och ersätta den med storskaliga massiva komplex, som täckte hela kvarterens yta för att på så sätt kunna möta handels-, service- och administrationsverksamheten, vilken ständigt växte och därmed var i behov av större verksamhetsytor. För att ge möjlighet till att uppföra dessa stora komplex sammanfördes en del fastigheter och kvarter. Den bebyggelse som ersatte den äldre innehöll mestadels handels- och kontorslokaler. Bostäder uppfördes i mycket liten utsträckning under den här perioden. Detta bidrog starkt till att befolkningen inom Västra centrum mer än halverades under perioden.

Betydande fysiska uttryck från perioden, 1950-70, av storskaliga exploateringar i området är exempelvis:

Järnväggsgatans sammankopplande med Västra Storgatan i en böjd sträckning, genom tändsticksfabriksområdet, där Villa Strand tidigare var belägen. I samband med denna nya dragning av Järnväggsgatan bildades kvarteret Hoven, vilket utgör ett exempel på ett storskaligt massivt kvartersomfattande kontorskomplex, som innehåller stora delar av kommunens administration och uppfördes under 1960-talet. Tillsammans med Kvarteret Hotellet och delar av Hackspetten tillfördes dessa komplex ett parkerings- och godshanteringsplan under mark, som nåddes via Järnväggsgatan.

Kvarteret Hotellet (tidigare Hagen) bildades genom sammanslagning av två kvarter, vilket fick till följd att delar av Västgötagatan lades igen. Kvarteret är ett exempel på 1960- och 70-talens storskaliga exploateringsmodell.

De fyra kvarteren Jäntan och Jämtland som revs och sammanfördes till kvarteret Järnsplan, där två punkthus i 12 våningar och en lägre parkerings-, serviceanläggning uppfördes 1970-71. Marken köptes in mellan 1961-69. Detta innebar alltså ett bostadsprojekt som inte tillhörde vanlig-

heterna i stadsdelen under denna period, då bostäder till stor del byggdes i stadens ytterområden.

Under 1970-talet ersattes länsfängelset från 1850-talet och tullhuset från 1871 av ett polishus och ett stort förvaltningskomplex för en rad statliga verk och myndigheter. Även länsstyrelsens flervåningsbyggnad framträder tydligt i stadsbilden.

Som kontrast till dessa massiva kvartersomfattande komplex kan kvarteret Hallonet nämnas, ett storskaligt komplex i 1950-talets inledning innehållande service i form av sjukvård. Senare har även kv Hälsan 2 och 3 avsatts för sjukvårdsändamål. Idag innehåller delar av komplexet vårdcentral och apotek. I den Östra delen har bland annat Science Park och Riksbyggen delar av sin verksamhet. Kvarteren Hallonet och Hälsan 2 och 3 innebar även de en större skala, men enligt ett mer luftigt utförande med tillgång till barmark inom kvarteret exempelvis genom Hallonets mer traditionella kvartersutförande med innergård i markplan.

Offentlig verksamhet

Offentlig verksamhet fick redan under slutet av 1800-talet ett starkt fäste inom Västra centrum, vid överlämnandet av fästningsområdet som nämnts ovan. Under 1960-talet växte den offentliga sektorn kraftigt i landet till hälften av bruttonationalprodukten. Inom Jönköpings kommun skedde denna snabba utveckling av offentlig verksamhet till stor del inom Västra centrum, vilket gav tydliga avtryck i stadsdelen under 1960- och 1970-talet. Kv Hoven 1 med kommunal administration, de statliga verken i kv Götaland 5 samt den något senare fd Riksbanken i kv Jordgubben 1 berättar tydligt om denna snabba och kraftiga utveckling.

Inflationstider gav investeringsmöjligheter

1980-talet innebar inflationstider och olika aktörer med samlat kapital, offentliga och privata, sökte lämpliga investeringsobjekt. Investeringar i byggnadsprojekt blev vanligt och kontorskomplex var vanliga bland dessa. Även i Västra centrum byggdes kontorskomplex under 1980-talet, t. ex. i kv Härden 5, Jordgubben 1 och Grundlagen 5.

Högskoleområdet

Intressant här är att det mycket tydligt illustrerar det tidigare industrisamhällets övergång till ett kunskapssamhälle, där teoretisk kunskap värderas högt för att kunna tillgodose samhällets ökade krav på kunskapsintensiv verksamhet.

Under senare delen av 1990-talet gjordes industriområdet, Jönköpings Mekaniska Werkstad, om till ett samlat högskoleområde, med internationell handelshögskola, lärarhögskola och ingenjörshögskola. Även hälsohögskolan som redan var belägen precis söder om industriområdet inkluderas i området. Ny bebyggelse sammanfördes med den äldre in-

dustribebyggelsen på ett förtjänstfullt sätt, då särskilt den gamla monteringsverkstaden som byggts om till högskolebibliotek.

Bostadsbrist återigen

Under 1990-talets senare hälft började en snabb omflyttning från mindre orter till de större städerna. Omflyttningen skedde framför allt till städer med högskolor och universitet. Detta skapade en allt större bostadsbrist i Jönköping och vid sekelskiftet var den omfattande. I denna utveckling skapades en större efterfrågan på centralt belägna bostäder. Det gick dock trögt att få igång produktionen av bostäder pga höga produktionskostnader. Men det som kom att uppföras var till stor del så kallade kategoribostäder, exempelvis exklusivare bostäder i attraktiva lägen, äldreboende och ungdomsbostäder. I Västra centrum byggdes det exklusivare boende i kv Hinden 8 och Hammaren 2 i slutet av 1990-talet. Äldreboende uppfördes i kv Granaten 2 och Jordaxeln 1. I kv Jupiter 14 byggdes även ungdomsbostäder i form av studentboende.

Väl bibehållna arkitektoniskt tidstypiska byggnader

Stadsdelen innehåller byggnader från merparten av decennierna sedan 1850-talet. De byggnader som är uppförda från 1950-talet och framåt, med undantag av några enstaka 1940-talsbyggnader, behandlas i den kombinerade inventerings- och utvärderingsdelen som följer nedan.

Västra Centrum enligt uppsatta värderingskriterier

Västra Centrum enligt uppsatta värderingskriterier

I följande avsnitt kommer det huvudsakliga innehållet bestå av en kombinerad inventering och utvärdering av bebyggelsen inom stadsdelen. Värderingskartan sammanfattar värderingen av bebyggelsen och värderingen sker utifrån uppsatta kriterier (se följande sida). De två värderingskriterierna har tilldelats var sin färg (röd respektive grön), med vilken berörda byggnader / kvarter färgas in på denna karta.

Värderingskartans syfte och användning

Syftet med denna karta är att möjliggöra en snabb överblick över Västra centrum och dess kulturhistoriska kvalitéer och värden.

En sådan här förenklad värdering, utifrån två kriterier markerade med olika färger på en karta, ger alltid en mer eller mindre förenklad bild av verkligheten. Observera att en sådan här värdering aldrig kan vara slutgiltig, utan kan komma att revideras utifrån samhällets utveckling och en förändrad syn på det kulturhistoriska värdet.

Utifrån denna karta kan den markerade bebyggelsen sökas upp i detta avsnitt, där karaktärsdrag och kvalitéer / värden beskrivs. Materialet är ett värdefullt underlag vid bygglovshantering, planarbete samt förvaltning av bebyggelsen.

Särkilt värdefull byggnad eller bebyggelseområde

Särkilt värdefull byggnad-bebyggelseområde – som ej får förvanskas.

PBL 3:12 – vilket innebär att denna bebyggelse bär på särskilda värden, vilka inte får förvanskas (historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden).

PBL 3:13 – vilket innebär att särskilt värdefull bebyggelse skall underhållas så att deras särart bevaras. Dessa värden bör med fördel resultera i skyddsbestämmelser alternativt varsamhetsbestämmelser kombinerat med höjd lovplikt genom områdesbestämmelser eller detaljplan.

Bebyggelse med betydelsefulla karaktärsdrag och värden

Bebyggelse med betydelsefulla karaktärsdrag och värden – som kräver varsam hantering av byggnadens värden och karaktärsdrag så att de tas tillvara och beaktas vid underhåll, ändring och annan utveckling.

PBL 3:10 – vilket innebär att ändring av byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess värden tas till vara (byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden).

PBL 3:13 – vilket innebär att underhållet skall anpassas till byggnadens värden (ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt) samt omgivningens karaktär.

Dessa värden / karaktärsdrag bör med fördel specificeras i detaljplan eller områdesbestämmelser, exempelvis genom varsamhetsbestämmelser. Om denna bebyggelse beaktas och därmed bibehålles kan den senare komma att bli aktuell som särskilt värdefull.

Övrig bebyggelse

Övrig bebyggelse – för vilken varsamhetskravet (se ovan) gäller allmänt.

PBL 3:10 – vilket innebär att bebyggelsens karaktärsdrag skall beaktas och dess värden tas till vara vid ändring av byggnad (byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden).

PBL 3:13 – vilket innebär att underhållet skall anpassas till byggnadens värden (ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt) samt omgivningens karaktär.

Dessa värden / karaktärsdrag bör beaktas vid bygglovshantering samt planarbete.

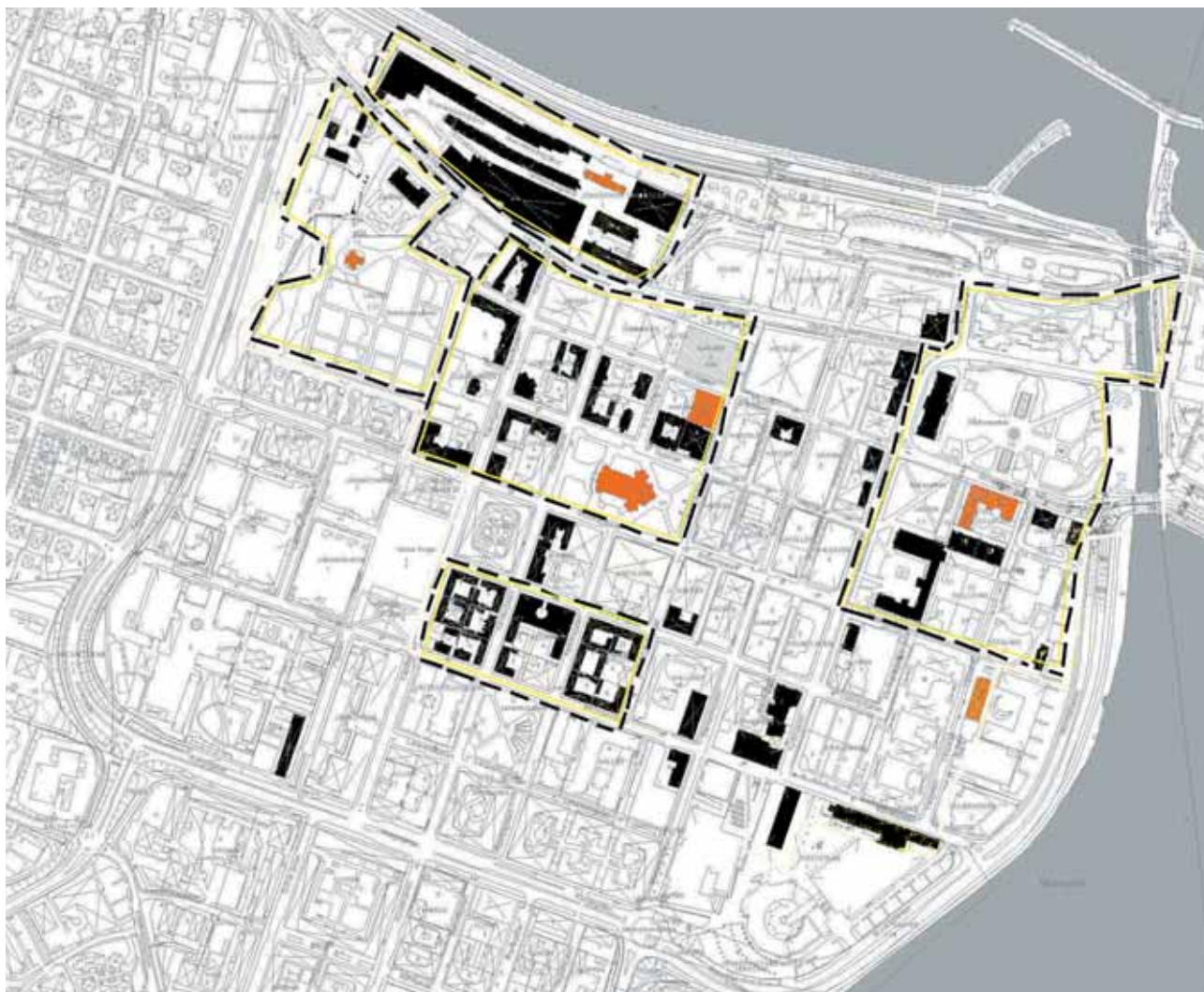
Värderingskarta för bebyggelsen 1950 -

Värderingskarta - markerar vilken modern bebyggelse som värderats som särskilt värdefull eller innehållande betydande karaktärsdrag

- Särkilt värdefull byggnad / bebyggelseområde
- Bebyggelse med betydelsefulla karaktärsdrag och värden
- De inramade delarna innebär att området som helhet värderats – exempelvis dess planeringsstruktur eller arkitektoniska helhet mm.
-

Övrig kulturhistoriskt värderad bebyggelse

Karta som visar vilken bebyggelse i området som skyddas genom Kulturminneslagen och som upptagits som riksintresseområde samt den bebyggelse vilken upptagits som särskilt värdefull i det tidigare kommunala bevarandeprogrammet.

- Bebyggelse som skyddas utifrån Kulturminneslagen
- Riksintresse - område
- Bevarandeprogram - särskilt värdefull bebyggelse / område
-

Särkilt värdefull Bebyggelse

Förteckning - röd

Gambrinus	1
Gamen	6
Granaten	2
Graniten	1, 19
Helgonet	7
Herden	6
Härden	5
Härolden	5
Högskolan	HLK
Jordgubben	1, 3
Jupiter	5, 6
Rådhusparken	
Musikestraden	
Väster	1:36
Väster	2:2

Kv. Gambrinus

Karaktärsdrag

Det så kallade Västerhuset ligger i nordöstra hörnet i korsningen Västra Storgatan - Barnarpsgatan. Mot Västra Storgatan är byggnaden i 5 våningar och in mot gården har byggnaden två våningar. Marken sluttar mot norr. Byggnaden innehåller främst kontor i de övre planen och handel/verksamhet i bottenplan. Tidigare innehöll byggnaden även Krönleins bryggeri.

Byggnadens tak är plant med enkelt kopparklätt lätt utskjutande takavslut. Taket har även en påbyggnad, även den troligtvis med plant tak.

Fasaden är ljus slätputsad och bottenvåningen är klädd med mörkgrå natursten.

Fönstrens placering utmärks av en horisontell strävan. Fönstren är odelade och relativt stora och merparten är kvadratiska eller svagt liggande. Markplan har stora skyltfönster i eleganta stålbågar. Mindre stående fönster förekommer även i markplan.

Markplan avslutas med ett enkelt och lätt skärmtak som är rundat kring det sydvästra hörnet och bärs där även upp av en stålklädd pelare.

I den västra gaveln, som är uppdelad och förskjuten i djupled, är balkonger placerade i den indragna delens hörn. Den utskjutande delen är svagt vinklad. Balkongerna består av enkla betongelement och räcken i liggande korrugerad plåt, vilka bärs av eleganta järnsmidda fästen.

Entrén mot Västra Storgatan är mycket elegant med välvda partier på ömse sidor av entrédörren. Det ena välvda partiet har även ett välvt skyltfönster.

Byggnaden är starkt funktionalistiskt präglad genom det plana taket och dess enkla avslut, den ljus slätputsade fasaden, de stora fönstren placerade i horisontell strävan samt det lätta skärmtaket.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gambrinus 1
Gatuadress: Västra Storgatan 6, 8
Barnarpsgatan 1
Byggnadsår: 1940

Arkitekt/Byggföretag: E. Bernhard, ark SAR

Hustyp: Boende, sjukvård, handel, kontor, verksamhet, bryggeri (Krönleins)

Kvalitéer/värden

Byggnaden utgör ett tidigt exempel på de nya cityambitionerna som började ta form i stadsdelen under denna tid och den är därför av samhällshistoriskt intresse. Byggnaden sätter märke för denna nya utveckling i området. Denna utveckling uttrycks framför allt genom byggnadens olika funktioner i form av t. ex. handel, verksamhet, kontor och boende.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ tidig 1940-talsarkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket och dess enkla avslut, den ljus slätputsade fasaden, de stora fönstren placerade i horisontell strävan, den mörkt gråa naturstenen i bottenplanet, det lätta skärmtaket svängt runt hörnet och som där bärs upp av en blankt stålklädd pelare, de stora skyltfönstren i eleganta stålbågar samt balkongerna med sina enkla betongelement, liggande korrugerad plåt och räckenas järnsmidesfästen.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Gamen

Karaktärsdrag

Byggnaden är relativt framträdande i stadsbilden utmed Barnarpsgatan i och med läget i korsningen Brunnsgatan-Barnarpsgatan. Fastigheten har en svag lutning åt öster, därav förskjuts den östra delen av byggnaden något i djupled. Byggnaden har 4 våningar och markplan utgörs av affärslokaler.

Takets utformning är enligt nybyggandsritningen (svårt att se från gatan) ett flackt plåtklätt valmat sadeltak, med ett lätt utskjutande enkelt takavslut klätt med koppar. Från gatan ger taket intryck av att vara plant. I samband med det utkragade putsade fasadpartiet mot Barnarpsgatan har taket en framträdande upphöjd del, som är klädd med skiffer.

Fasaden är i huvudsak klädd med rött tegel. Det ljusa putsade fasadpartiet utgörs av pilastrar och däremellan är fönster placerade och fasadytorna klädda med svart och ljus mosaik. Detta bildar starka vertikala och horisontella linjer i fasaden. Bottenvåningen har gavelställda fasadpartier som ramar in entréer och skyltfönsterpartier med ett kolonnliknande uttryck och är klädd med grå naturstensplattor. Bottenvåningen avslutas med ett utkragat listverk klätt med koppar.

Fönstren har vitmålade träbågar i olika utformning; några är odelade, andra är osymmetriskt tvådelade utan spröjs eller med osymmetriskt högt placerad spröjs i den smalare delen. I byggnadens östra del är fönstren placerade i horisontella fönsterband. Skyltfönstren är placerade i indragna fasadpartier. Själva fönstren är elegant utskjutande med vinklade glasade gavlar och bågar är i högblankt stål. Entrepertiet är vinkelställt och har bytts ut mot aluminiumprofiler, vilket bryter kraftigt mot den övriga karaktären. Merparten av entrédörrarna har högblanka stålprofiler. Byggnaden har även franska balkonger med svarta järnsmidesräcken enkelt utformade, enligt tidens ideal.

Karaktäristiskt för det tidiga 1960-talet är det flacka taket med lätt utskjutande och enkelt takavslut klätt i koppar, skiffertak (påkostat 1960-tal), det röda fasadteglet, ljusa putsade partier i kontrast till teglet, mosaikpartier, listverket klätt i koppar placerat i bottenvåningens övre del, de vitmålade träfönsterbågarna med osymmetrisk indelning eller odelade,

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gamen 6

Gatuadress: Barnarpsgatan 29, 31, Brunnsgatan 7, Smålandsgatan 26.

Byggnadsår: 1960

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén, ark SAR Jönköping.

Hustyp: Boende / Kontor / handel

de franska balkongernas järnsmidesräcken i enkelt men elegant utförande, dörrarnas och skyltfönstrens högblanka stålprofiler samt skyltfönstrens utkragande placering.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ tidig 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det flacka taket med lätt utskjutande och enkelt takavslut klätt i koppar, skiffertak (påkostat 1960-tal), det röda fasadteglet, de ljusst putsade partierna i kontrast till teglet, mosaikpartier, listverket klätt i koppar placerat i bottenvåningens övre del, de vitmålade träfönsterbågarna med osymmetrisk indelning eller odelade, de franska balkongernas järnsmidesräcken i enkelt men elegant utförande, dörrarnas och skyltfönstrens högblanka stålprofiler samt skyltfönstrens utkragande placering.

Ur lokalt perspektiv är det även av intresse att den lokalt väletablerade arkitekten Boo D:son Widén har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel på hans verksamhet i Jönköpingsområdet.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Granaten

Karaktärsdrag

Äldreboendet i 4-5 våningar ligger inom samma kvarter som den gamla brandstationen och spårvagnsstallarna. Dess arkitektur har sökt en anpassning till de äldre byggnaderna främst genom materialvalet och färgsättningen. I övrigt en karaktäristisk arkitektur för tidigt 1990-tal.

Taket är relativt flackt med sadeltaket som grundform.

Fasaden är i rött tegel med inslag av ljus slätputsade partier. Exempelvis byggnadens övre nordvästra hörnparti är markerat genom en ljus putsad övre våning.

Fönstren är främst i symmetriskt två- och flerluftsutförande. Även delvis osymmetrisk indelning via låg bröstning förekommer samt runda fönster. Bågarna är gult färgsatta.

De tre övre våningarna har burspråkspartier och det vinklade hörnet i nordväst är försett med rundade balkonger med svartmålade räcken i enkelt stående järnsmide. I hörn mot innergården finns även helt indragna balkonger med liknande järnsmidesräcken även försedda med ett krysspår med glasskiva bakom.

Vidare finns franska balkonger, även dessa med svarta järnsmidesräcken i enkelt stående utförande.

Samspelet med kvarterets äldre byggnader har genomförts genom överensstämmande material och färger - rött tegel och ljus slätputs. Samtidigt uttrycks en karaktäristisk 1990-tals arkitektur exempelvis genom att traditionella inslag tas upp i fasaden som fönsterindelingen, burspråk, balkonger, fransk balkong, vinklade hörn, runda fönster mm.

Kvalitéer/värden

Under 1990-talets första hälft byggdes det inte särskilt mycket på grund av den stora byggkraschen som bl. a. tillkom som följd av höga räntor och medföljande bankkras. Det som ändå byggdes under den här perioden var till stor del kategoribostäder av olika slag, t. ex. exklusivare bostä-

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Granaten 2

Gatuadress: Barnarpsgatan 35 A, B

Byggnadsår: 1992 (ritat)

Arkitekt/Byggföretag: K- Konsult arkitekter via Gunilla Gustafsson

Hustyp: Flerbostadshus - Äldreboende

der eller olika boenden som äldre-, senior- och ungdomsbo-städer som finansierades genom särskilda stöd. Detta äldre-boende berättar om denna samhällsutveckling.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ tidig 1990-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Arkitekten har löst ett arkitektonisk problem på ett föredömligt sätt, nämligen att på ett personligt sätt anpassa 1990-talets tegelarkitektur till den äldre tegelarkitekturen från sekelskiftet 1900.

Detta arkitektoniska värde bidrar även till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: Färg och materialvalen rött tegel och ljus slätputs, fönster och dörrars placering, indelning, färg och material, burspråken, samt balkongernas placering och utförande även inkluderat de svarta enkelt stående järnsmidesräckena (även de franska balkongerna).

Av intresse är även att den lokalt väletablerade arkitekten Gunilla Gustafsson har ritat byggnaden.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/ kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Graniten

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen i sydöstra hörnet av korsningen Västra Storgatan - Barnarpsgatan och markförhållandena är svagt sluttande mot norr. Huset innehåller huvudsakligen kontorslokaler förutom handel i bottenplan och byggnaden är i fem våningar.

Taket har ett uppåtvinklat kraftigt utskjutande takavslut i betong, med ingjutet ruttmönster.

Fasaden är huvudsakligen klädd med rött tegel. Bottenvåningen är klädd i ljusa naturstensplattor och så även ett utskjutande fasadparti i den norra fasaden. Detta börjar i bottenvåningens överkant och avslutas något ovanför takavslutet. Fasaden mot väster har pilastrar som löper genom hela fasaden och delar in fönstren två och två. Fasadens uttryck blandas genom både en horisontell och en vertikal strävan. Fönsterformationen bildar horisontella fönsterband och pilastrarna bidrar till en vertikal strävan i fasaden.

Fönstren är genomgående stående enlufts-fönster med träbågar. Västra fasadens fönster har vitmålade fönsterbågar och fasaden mot norr har lackade eller oljade bågar. I markplan har byggnaden stora skyltfönster inramade i kombinerade stål och träbågar. Även en fransk balkong med järnsmidesräcke förekommer i fasden mot norr.

Entrén i nordvästra hörnet är indragen och hörnet markeras med en fristående pelare.

Karaktäristiskt för den andra hälften av 1950-talet är att den vertikala strävan i fasaden blandas med en horisontell sådan. Andra typiska drag är det formgjutna takavslutet i betong. Det röda fasadteglet i kombination med vitmålade träfönsterbågar samt naturstensplattorna i kombination med stål och behandlade träfönsterbågar uttrycker även det 1950-talets arkitektoniska uttryck. Den franska balkongen med sitt järnsmidda räcke bidrar även det till byggnadens 50-talskaraktär.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Graniten 1

Gatuadress: Västra Storgatan 7, Barnarpsgatan 3

Byggnadsår: 1956

Arkitekt/Byggföretag: Ancker Gate Lindegren, arkitekt
SAR, Stockholm

Hustyp: Handel och kontor

Kvalitéer/värden

Stadsdelens nya utvecklingsfas med service- och tjänstesektorns starka frammarsch visas med denna kontorsbyggnad kombinerad med handel och verksamhet i markplan.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant är även att de framstående arkitekterna Ancker Gate Lindgren har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel på deras verksamhet under 1950-talet i Jönköpingsområdet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: den kombinerade strävan i fasaden - vertikal och horisontell, det utskjutande och uppåtvinklade formgjutna takavslutet, det röda fasadteglat med dess vertikalt genomgående pilastrar, de vitmålade och oljade/lackade träfönsterbågarna, skyltfönstrens stål och träbågar, de trädörrar enligt 50-talsutförande som kvarstår, ursprungliga fönster och dörrars placering (horisontella fönsterband), material och utformning, den franska balkongen med dess järnsmidesräcke samt den ljusgråa naturstenen i markplan och det utskjutande fasadpartiet i norra fasaden.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Graniten

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen utmed Barnarpsgatan nära korsningen med Västra Storgatan. Huset har fem våningar och den femte våningen är indragen. Markplanet innehåller handelsverksamhet och de fyra övre kontorsverksamhet.

Taket är troligtvis plant och takfoten i överkanten av fjärdeplanet mot gatan är enkelt och klätt med kopparplåt. Takfoten markeras med ett brett ljust parti precis under denna.

Fasaden är klädd med rött tegel, som bildar pilastrar mellan vertikalt genomgående glaspartier. Glaspartierna löper vertikalt genom de tre mellersta våningarna och de innehåller odelade fönster i bruna fönsterbågar och partierna mellan fönstren är försedda med blåa glaspartier, vilka ramas in med kopparprofiler. Detta bidrar både till en stark vertikal och horisontell verkan i fasaden. Markplanet är klätt med ljusa naturstensplattor.

Precis som i fasadens övre del avslutas det andra planet nedåt med ett brett ljust parti som också markerar gatuvåningen.

Markplanet inramas överst av ett lätt utskjutande listverk/skärm tak med kopparavslut, som utgör en fortsättning på de indragna entréerna. Detta plan har stora skyltfönster som ramas in av bruna aluminiumprofiler. Några fönster har dock kvar de tidigare kopparbågarna.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten, Boo D:son Widén, har ritat byggnaden.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Graniten 19
Gatuadress: Barnarpsgatan 7, 9
Skolgatan 4
Smålandsgatan 20
Byggnadsår: ca 1959
Arkitekt/Byggföretag: Bo D:son Widén, Jönköping

Hustyp: Kontors- / handelshus

Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1950-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med enkelt kopparklätt takavslut, det röda fasadteglat som utgör en pilasterverkan, de vertikala fönster/glaspartierna med odelade fönster i bruna bågar och blått glas i kopparprofiler, de breda ljusa partierna överst i fjärdeplanet och nederst i andra planet, listverket/skrämtaket med kopparavslut, de ursprungliga skyltfönsterbågarna samt naturstensplattorna.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Helgonet

Karaktärsdrag

Kyrkan ligger inramad av Klostergatan, Oxtorgsgatan och Fabriksgatan. Byggnaden har i huvudsak två våningar. Kyrksalsdelen är något högre med en upphöjd del. Byggnaden är formad kring en rund entrégård.

Takets utformning är varierande. Den västra delen har ett flackt sadeltak, som åt öster förlängts i två nivåer. Den östra delen har i grunden samma utförande, men det flacka sadeltaket bryts av, genom en uppskjutande glasad del i samband med kyrksalsdelen. Denna del har ett tak som är helt plant på mitten och svagt lutande åt sidorna. Det kan ses som ett modernistiskt säteritak. Taken är klädda med plåt. Den övre glasade delen är försedd med utskjutande plåtklädda partier för att hindra bländande solljus. Intill entrégården leder en passage som täcks av ett välvt tak, vilket bärs av en enarmad limträkonstruktion.

Fasaden är klädd med träpanel. Utförandet är något speciellt då panelen är både spontad och varannan spont täcks även av en djup locklist. Träpanelen är målad i rosa färgsättning. I fasaden har två listverk placerats. Den översta är placerad i första våningens avslutande del. Längst ned avslutas fasaden med en fotlist.

Den östra fasaden är försedd med vertikalt genomgående burspråkspartier med fönster i den övre delen. Dessa fönsterpartier ansluter till de övriga kvadratiske fönstrens utförande.

Fönstren har brunmålade träbågar och har genomarbetade detaljer som gångjärn och träplugg som sammanfogar fönsterbågarna. Merparten av fönstren är kvadratiske och tvådelade med en spröjs i vardera fönsterluft, vilket resulterar i fyra kvadratiske fönsterrutor. Fasaden har även mindre ligande fönster som är tvådelade. I kyrksalsdelen har fönstren en mer varierad utformning. Mellan de olika taknivåerna har fasaden försetts med längsgående fönsterband som släpper in dagsljus. Entrégårdens fasad är helt glasad och även här med samma brunmålade träfönsterbågar.

Dörrarna har även de en genomarbetad utformning med en träspaljeliknande enkel utformning. Sockeln är i rå betong.

Byggnadens samtliga exteriöra detaljer är mycket väl genomarbetade och bidrar till en högkvalitativ arkitektonisk helhet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Helgonet 7
Gatuadress: Oxtorgsgatan 15

Byggnadsår: 1976

Arkitekt/Byggföretag: Carl Nyrén

Hustyp: Kyrka - Missionskyrkan

Byggnaden har en mycket ärlig materialframställan, trä, plåt och betong, och framför allt träet som material dominerar byggnaden och bidrar även starkt till det arkitektoniska uttrycket.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ tidig 1970-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Arkitekten har löst ett arkitektonisk problem på ett föredömligt sätt, nämligen att anpassa ny bebyggelse till den äldre 1800-tals träbebyggelsen, men utan att kopiera utan istället tillföra något nytt och självständigt.

Det arkitektoniska värdet bidrar även till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: materialens (trä, plåt, betong) ärliga framställan, takets varierande flacka utformning och dess plåtbeklädnad, det lätta välvda skärmtaket, de plåtklädda utskjutande takpartierna i samband med kyrksalen, locklistpanelens speciella utförande, de två listverken i fasaden, fönster och dörrars placering, utformning och material, burspråkspartierna mot öster, sockelns råa betongutförande samt alla väl genomarbetade detaljer som bidrar till helheten, exempelvis fönsterbågarnas och dörrarnas speciella utförande, ytterbelysning, brevkast etc.

Av intresse är även att den nationellt välkända arkitekten Carl Nyrén har ritat byggnaden. Carl Nyrén växte upp i Hovslätt utanför Jönköping. Hans föräldrar var även aktiva i missionskyrkan i Hovslätt. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Herden

Karaktärsdrag

Detta bostads- / handels- / kontorskomplex ligger i östra delen av stadsrummet kring Sofiakyrkan utmed Trädgårdsgatan och komplexet ramar in av Brunnsgatan, Nygatan och Västgötagatan. De olika delarna har olika våningsantal men de två huvudsakliga bostadsdelarna har fem respektive sju våningar och de lägre kontorsdelarna har enbart två våningar. Komplexet har handels- eller verksamhetslokaler i markplan. Komplexet bildar en innergård ovanpå ett parkeringsdäck.

Taken är plana och avslutas bland annat med ett enkelt koppar/plåtbleck. Takavslutet markeras med takomfattningar i korrugerad plåt som är bemålad i grått. Taken i bostadsdelarna har påbyggnader klädda i koppar eller plåt.

Fasaden är ljust putsad i en grå-grön ton och markplanet är klätt i mörkt gråa naturstensplattor.

Tidigare bestod fönstren av träfönsterbågar, men de har bytts till aluminiumbågar. Fönstrens ursprungliga placering och indelning är i huvudsak bibehållen, trots materialbytet. Fönstrens utformning varierar men domineras av asymmetriskt tvådelade fönster. Även enlufts-fönster av olika storlek och form finns representerade. Markplanet är försett med stora skyltfönster i stålågar.

Fasaderna innehåller också fönsterbröstningar i grönmålad korrugerad plåt, vilka skapar både en vertikal och horisontell verkan i fasaden.

Dörrarna är utbytta till aluminiumdörrar.

Balkongerna är näst intill helt indragna i fasadlivet. I balkongpartierna precis intill fasadens slut avslutas balkongerna av ett smalt indraget betongelement, vilket ger intrycket av ett helt utanpåhängande balkongparti. Balkongräckena är i korrugerad plåt. Även franska balkonger med enkla järnmidesräcken förekommer.

Kring i stort sett hela komplexet löper ett formgjutet skärmtak i betong som är lätt uppåtvinklat och dess avslut är klätt med kopparplåt.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Herden 6
Gatuadress: Brunnsgatan 16, Nygatan 15,
Trädgårdsgatan 23, 25
Byggnadsår: 1962

Arkitekt/Byggföretag: Svenska Riksbyggens
arkitektkontor

Hustyp: Flerbostadshus - handel i markplan

Kvalitéer/värden

Herden 6 bidrar till det mångfasetterade stadsrummet kring Sofiakyrkan med djärva och kvalitativa uttryck från olika tidsperioder och tillsammans bildar de olika byggnaderna kring kyrkan ett stadsrum med en berikande mångfald, där samhällsutvecklingen i stadsdelen är mycket tydlig.

Komplexet är bland de första i stadsdelen som uttrycker 1960-talets nya exploateringsskala, med byggnadsprojekt som innefattar hela kvarter.

Byggnadskomplexet innehåller både boende, handel, kontor och annan verksamhet, vilket uttrycker en fortsättning på stadsdelens cityambitioner som tog fart under 1940-talet.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant är även att Svenska Riksbyggen har ritat och låtit uppföra detta fristående komplex mitt i staden.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med dess kraftigt betonade takomfattning, den ljust putsade fasaden, naturstensplattorna i markplan, fönstrens placering och indelning, fönsterbröstningarna, skyltfönstren och dess stålbågar, de franska balkongerna, de indragna balkongerna och dess räcken och betongelement samt det lätt uppåtvinklade och formgjutna skärmtaket med kopparavslut som löper kring stora delar av komplexet.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Härden

Karaktärsdrag

Fastigheten är belägen i nordvästra hörnet av korsningen, Barnarpsgatan - Nygatan. Byggnaden har 4 våningar med en något indragen femte våning. Byggnaden tillhör Länsförsäkringar och består av en kontorsdel och en bostadsdel.

Hörnet mot korsningen är avfasat och avslutas med ett takparti likt ett torn och den översta våningen är indragen och är oregelbundet utformad med ett flackt takfall kring ett åttakantigt tornrum försett med ett tak i glas. Över den fjärde våningen markerar ett listverk dess avslut likt en utkragad och profilerad takfot.

Fasaden är ljus putsad i en något pastellaktig ton, helt enligt 1980-talets ideal. Den indragna översta våningens fasad bär locklistpanel. Träpanelen är bemålad i en ljusgrön ton som överensstämmer med kopparplåt. Fasaden i markplan är klädd med naturstensplattor.

Fönstren är speciellt utformade likt burspråk som är indragna i fasadlivet. Fönsterbågarna är i aluminium och har samma grön-turkosa och kopparlika färgsättning som takvåningen, enligt en karaktäristisk färgsättning för 1980-talet. Fönstren markeras via naturstensomfattningar med slät struktur. Vidare förekommer mindre, tvärställda och kvadratiska fönster i kontorsdelen, vilket är karaktäristiskt för tidsperioden. Bostadsdelens fönster saknar omfattningar och är tvådelade. I samma del förekommer även stora runda fönster.

I bostadsdelen bildar två utskjutande och vertikalt genomgående balkongpartier tak över de delvis indragna entréerna. De till stor del glasade balkongpartierna bärs upp av centralt placerade runda pelare.

Entrén i byggnadens sydöstra hörn är helt indragen och bärs upp av två pelare, likt modernistiska kolonner.

Kvalitéer / värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1980-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karak-

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Härden 5
Gatuadress: Barnarpsgatan 18, 20, 22
Västgötagatan 13, 15
Byggnadsår: 1986

Arkitekt/Byggföretag: Carl Nyrén

Hustyp: Kontorslokaler och flerbostadshus

tärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Av stor betydelse i sammanhanget är även att den nationellt väletablerade arkitekten med lokal anknytning, Carl Nyrén, har ritat byggnaden. Bygganden utgör ett representativt och kvalitativt exempel på hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1980-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det oregelbundna taket med tornrummet och hörntornet, det avfasade hörnet som bidrar till att hörntornet löper vertikalt genom hela byggnaden, den övre våningens locklistpanel färgsatt i grön-turkos ton, fasadens ljusa puts med pastellliknande färgsättning, de bursrpåksliknande fönstren, de kvadratiska och tvärställda fönstren, de runda fönstren, övriga fönsters placering, utformning, material och färgsättning, fönstrens omfattningar i natursten med slät struktur, de indragna entrépartierna försedda med pelare, de utskjutande och inglasade balkongpartierna samt sockelns naturstensbeklädnad.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Härolden

Karaktärsdrag

Byggnaden ligger i södra delen av stadsrummet kring Sofiakyrkan utmed Brunnsgatan och ramar in av Trädgårdsgatan och Fabriksgatan. Idag används byggnaden som hotell, studentbostäder samt pub/klubb/restaurang. Denna verksamhet ryms i byggnadens fem våningar.

Taket är ett flackt och valmat sadeltak med mycket svagt utskjutande takavslut klätt i kopparplåt.

Fasaden är klädd i rött tegel och genom utkragade partier bildar teglet ett rutnätsmönster som ramar in varje fönster. Fasaden är därmed mycket symmetriskt uppbyggd. I norra fasadens andra våningsplan finns ett utskjutande parti som är klätt i samma ljusa naturstensplattor som markplanet.

Fönstren domineras av enlufsfönster, som är lätt stående (näst intill kvadratiska). Fönsterbågarna är genomgående i lackat eller oljat trä. Fönstren i det utskjutande fasadpartiet mot norr är osymmetriskt indelade och spröjsade. Denna fönsterindelning återkommer i markplanets stora fönster och även i entréerna som till stor del är glasade i behandlade träbågar.

Dörrarna är i lackat eller oljat träutförande och överensstämmande med fönsterträbågarnas träslag. Entréerna utgörs delvis av parställda dubbeldörrar med stora fönsterinfattningar i varje del.

Över markplanet löper ett lätt skärmtak i formgjuten betong med kopparavslut.

I den östra och västra gaveln är helt indragna balkonger placerade i rutmönstret, med enkla järnsmidesräcken.

Sockeln är i något mörkare natursten (troligtvis granit).

Karaktäristiskt för tidsperiodens arkitektoniska uttryck är framför allt den horisontellt präglade byggnadskroppen, de skarpt skurna fasaderna, det mönstermurade röda fasadteglet, det flacka taket, kopparplåtsdetaljer i takavsluten, det formgjutna lätta skärmtaket i betong, träfönsterbågarnas och dörrarnas fernissade träutförande samt dörrarna med stora fönsterinfattningar (till stor del dubbeldörrar).

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Härolden 5

Gatuadress: Brunnsgatan 13, 15. Fabriksgatan 7.

Trädgårdsgatan 8

Byggnadsår: 1957

Arkitekt/Byggföretag: Gunnar Gräslund

Hustyp: Kontor / Biograf - flervånings

Kvalitéer/värden

Byggnaden uppfördes som Folkets Hus och innehöll då även kontorslokaler för folkrörelsen bland annat olika fackföreningar mm. Idag är användningen ändrad till i huvudsak hotell och studentbostäder, men till det yttre är byggnaden mycket väl bibehållen och berättar därmed en intressant del av stadsdelens samhällshistoriska utveckling.

Byggnaden innehar till stor del även ett arkitektoniskt värde genom att den är mycket väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att arkitekten Gunnar Gräslund har ritat byggnaden. Han har ritat många Medborgarhus, Folkets hus, stadsbibliotek mm exempelvis i Landskrona, Västervik, Möndal, Visby.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: den horisontellt präglade byggnadskroppen, de skarpt skurna fasaderna, det flacka taket, det mönstermurade röda fasadteglet, träfönsterbågarnas lackade eller oljade träutförande, det utskjutande partiet och markplanet med dess ljusa naturstensbeklädning och fönstrens placering, indelning och material, dörrarnas fernissade träutförande med stora fönsterinfattningar (till stor del dubbeldörrar), kopparplåtsdetaljer, det formgjutna lätta skärmtaket i betong samt de helt indragna balkongerna med jänsmideträcken.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Högskolan - HLK

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen inom högskoleområdet, utmed Barnarpsgatan och Gjuterigatan, precis intill Munksjörandelen. Skolan är uppförd i 4 våningar. Komplexet öppnar sig i sydväst och leder in till en liten innergård. Marken sluttar svagt åt öster.

Taket är plant med enkelt avslut klätt i gråmålad plåt. Takavslutets bredd varierar mellan byggnadens olika delar.

Fasaden är varierande och domineras av rött tegel, mörka och gula plattor, glas, träpanel och betong utan yt-behandling.

Tegelfasaden är mönstermurad genom att varannan rad är utkragad. Den södra delen är helt glasad med en inre fasad klädd med gula plattor. Den sydöstra delen har en fasad klädd i svarta naturstensplattor. Längs den östra sidan är markplanet indraget och bildar en loggia med runda betongpelare. Loggians fasad är till stor del glasad, men andra delar har liggande träpanel och betong. Entrén in mot Högskoleområdet är indragen och helt glasad, genom hela byggnaden och avslutas med ett skärmtak. Denna entrén är även försedd med konst. Sockeln är klädd i ljus grå natursten.

Fönstren har genomgående lackade träfönsterbågar. Träslaget ger fönsterbågarna en gulaktig färgsättning, vilket ger fasaden stark kontrastverkan mot fasadens till stor del röda

tegel och mörka naturstensplattor. Fönstrens utformning varierar. De är två eller fler-delade med osymmetriska spröjs. Det förekommer även smalt stående, små runda och lågt liggande odelade och delade fönster. Mot norr innehåller fasaden två stora fönsterpartier som löper upp till takfoten och fortsätter i taket.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Högskolan 1
Gatuadress: Barnarpsgatan 37

Byggnadsår: 1998

Arkitekt/Byggföretag: Erséus, Frenning & Sjögren arkitekter AB, Göteborg.

Hustyp: Högskolebyggnad - högskolan för lärande och kommunikation (HLK)

Kvalitéer/värden

På grund av byggnadens ringa ålder är det svårare att placera den i ett historiskt sammanhang, men trots detta anses denna byggnad utgöra både ett arkitektoniskt- och samhällshistoriskt värde.

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1990-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Ur samhällshistoriskt perspektiv berättar byggnaden om de stora satsningar på högsolor som skett runt om i landet, och om utbildningens ökande betydelse i den allt mer kunskapsintensiva industrin samt tjänste- och servicesektorn mm.

Intressant i sammanhanget är även att arkitekten Erséus, Frenning & Sjögren arkitektkontor AB har ritat byggnaden.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket, fasadmaterialen mönstermurat rött tegel, mörka naturstensplattor, gula plattor, glas, trä och betong samt fönstrens placering, utformning, indelning och material.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/ kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Jordgubben

Karaktärsdrag

Riksbankens byggnad är placerad i korsningen Skolgatan - Kapellgatan. Byggnaden har fyra våningar samt en indragen takvåning, även fjärde våningen är indragen i byggnadens södra del. I dess norra fasad är ett rundat trapphus placerat.

Taket är plant och plåtklätt. Byggnadens olika avsatser avslutas enkelt med ett kopparplåtsbläck.

Fasaden kläs av vitt och brunt tegel ställt på högkant. Det vita teglet är lätt utkragat och ställda två och två över varandra i vertikallinjer. Mellan dessa vertikala genomgående tegelrader kommer en tegelrad med det brunfärgade teglet och fasaden tillskapas därmed ett vertikalt genomgående mönster. Markplanet mot Kapellgatan är till stor del klätt med kopparplåt där inte fönster är placerade.

Fönstren är placerade i indragna fönsterbandspartier och fönsterbanden avslutas i överdelen med ett brett band av kopparplåt. Fönsterbanden innehåller enlufts-fönster med plåtklädda partier däremellan. Fönsterbågarna är färgsatta i brunt. Även smala stående fönster förekommer i samband med trapphustornet.

Entrén är belägen i nordvästra hörnet och den är till stor del glasad, med bågar i kopparplåt.

Samtliga dörrar har kopparplåtsutförande.

Sockeln är klädd i mörk (näst intill svart) natursten med blank och slät ytstruktur.

Fasaddetaljer som exempelvis ytterbelysning, gatunamnskyltar, brevinkast etc. är genomarbetade och utformade i kvalitativa material som koppar och mässing mm.

Byggnaden är starkt funktionalistiskt präglad, genom dess strikt kubiska form, ljusa fasad och fasadens horisontella strävan genom fönsterbanden som löper horisontellt genom fasaden. Byggnaden karaktäriseras även genomgående av ett kvalitativ materialval, exempelvis koppar, natursten samt tegel.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jordgubben 1
Gatuadress: Skolgatan 25 A, B

Byggnadsår: 1982

Arkitekt/Byggföretag: Paul Niepoort

Hustyp: Fd. Riksbank

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ och delvis unik 1980-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Av intresse i sammanhanget kan även vara att arkitekten Paul Niepoort har ritat byggnaden, som var vän och mångårig kollega till Alvar Alto.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: Byggnadens kubiska utformning, det plana taket, den unika tegelfasaden, de omfattande kopparinslagen, fönsterbanden, trapptornet med dess indragna parti och dess smalt stående fönster, naturstenssockeln, de arbetade fasaddetaljerna samt överhuvudtaget de högkvalitativa materialvalen.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/ kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Jordgubben

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen utmed Nygatan och utgör en tillbyggnad av tingshuset. Tingshuset stod färdigställt 1908 och dess arkitektur är en blandning mellan jugend och nationalromantik. Tillbyggnaden är i tvåvåningsplan med takterass och dess arkitektur utgör en karaktäristisk 1960-tals brutalism.

Taket är plant med enkelt avslut i kopparplåt och taket utgör delvis en takterass. Takterassen ramar in av två galgliknande element i form av tre pelare i betong med ett överliggande element. Dessa tre pelare fullföljer fasadens vertikala betongpelare och därmed bildas en betoning av fasadens mittparti. Den indragna takvåningen kan uppfattas som en mycket förenklad och funktionalistiskt präglad frontespis.

Betongbjälklaget framträder i fasaden och ramar in fönsterpartierna. Betongelementen har ingjutet trästruktursmönster.

Fönstren är placerade i horisontella band. De är odelade och har fönsterbågar i aluminium. Varje fönsterparti är försett med fönsterbröstningar i maronrött glas.

Sockeln är i obehandlad betong.

Tillbyggnaden utgör ett självständigt tillskott utifrån sin egen tidsperiods arkitektoniska uttryck. Utformningen är helt avvikande från det befintliga tingshuset och förutom skalan tycks inte något resonemang kring anpassning till det befintliga varit på tal. I sin helhet präglas tillbyggnaden av funktionalism, med sin enkla avskalade fasad.

Byggnadsdelen utgör även en karaktäristisk brutalism med sin ärliga material- och konstruktionsframställan, framför allt genom de obehandlade betongbjälklagen som framträder i fasaden. Fönsterpartierna med dess fönsterbröstningar i mörkrött glas är mycket karaktäristiskt för 1960-talet.

Vidare karaktäriseras fasaden av blandningen mellan en vertikal och horisontell strävan, genom de vertikala betongelementen som avslutas med pelarpartiet på taket samt fönsterbandens horisontella verkan.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jordgubben 3
Gatuadress: Kapellgatan 5 A, B

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: Lars Stalin

Hustyp: Kontorsbyggnad

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten Lars Stalin har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1960-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med enkelt takavslut i kopparplåt, takets pelarpartier som bildar en mycket förenklad frontespis genom dess fullföljning av fasadens vertikala betongbjälklag, betongbjälklagens obehandlade betongbjälklag med ingjuten trästruktur samt de horisontella fönsterbandspartierna med fönsterbröstningar i mörkrött glas.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Skolan är belägen i Västra Centrums sydvästra del mellan Gjuterigatan, Kungsgatan och Junegatan. Huvudsakligen har skolan tre våningsplan. Vid entrén mot Gjuterigatan är byggnaden dock i ett plan. Markförhållandena är svagt sluttande mot väster, vilket ger en souterrängvåning. Skolans nordöstra del utgör en del av den tidigare flickskolan ritad av Paul Hedqvist 1949. Junedalsskolans nuvarande huvudbyggnad ritades även den av Paul Hedqvist och uppfördes som Praktisk Mellanskola 1952. En om- och tillbyggnad genomfördes 1968 enligt ritningar av Löfstedt och Moeschlin. Skolan blev då Junedalsskolan.

Taken är flacka valmade sadeltak med centrala takbyggnader. Den ena takbyggnaden är kvadratisk med ett pyramidtak med ingjutet betongglas och den andra takbyggnaden löper längs en stor del av huvudbyggnaden och har ett sadeltak med glasade gavelpartier. Dessa flacka tak har lätt utskjutande avslut med synligt bjälklag.

Fasaderna är klädda med ett gult tegel som har flera gula nyanser och skapar en mycket levande fasad. I samband med takfoten finns en enkel mönstermurning, genom två in-dragna tegelrader. I den översta är teglet ställt på högkant. Det gula teglet är karaktäristiskt för 1950-talets arkitektur. Över fönstren är fasadteglet ställt på högkant.

Fönstren är till stor del tredelade så kallade T-post fönster, med en tvärpost i fönstrens övre del som för övrigt är tvådelade.

Franska balkonger med eleganta järnsmidesräcken ingår också.

In mot gården har den huvudbyggnaden en låg entrédel som hänger samman med ett kraftigt utskjutande skärmtak med enkelt avslut i kopparplåt. Skärmtaket markeras med en bred vitmålad takomfattning. Taket bärs upp av parställda pelare i stål. Taket bildar som en loggia. Denna del byggdes till senare och ritades av Löfstedt och Moeschlin.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 5
Gatuadress: Gjuterigatan 27

Byggnadsår: 1949, -52

Arkitekt/Byggföretag: Paul Hedqvist

Hustyp: Skola - Junedalsskolan
(fd flickskola och
Praktisk mellanskola)

Kvalitéer / värden

Hela komplexet, även inkluderat Jupiter 6, är intressant ur samhällshistoriskt perspektiv då det på området uppfördes en flickskola och en praktisk skola avsedd för pojkar. Detta berättar om 1950-talets syn på kvinnor och mäns olika roller och andra idag omdiskuterade genusfrågor, där jämställdhet idag är en central fråga.

Huvudbyggnaden har även ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den nationellt väl etablerade arkitekten Paul Hedqvist har ritat skolans huvudbyggnad.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: taken och dess plåtbeklädnad, de glasade påbyggnader samt dess enkla och lätta utskjutande avslut med synliga takbjälkar, det gula fasadteglet och den enkla mönstermurningen i samband med takfoten och kring fönster mm, de franska balkongerna med dess dörrar och eleganta järnsnidesräcken samt fönstrens placering, utformning, indelning och material.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Skolan är belägen i Västra Centrums sydvästra del mellan Gjuterigatan och Kungsgatan. Huvudsakligen har skolan tre våningsplan. En senare tillförd byggnad utmed Pilgatan har dock två våningar. Markförhållandena är svagt sluttande mot väster. Byggnaden uppfördes 1950 som flickskola och har sedan tjänat bland annat som lärarhögskola. Idag innehåller byggnaden studentbostäder. Den före detta flickskolans västra del utgör idag en del av Junedalsskolan och fastigheten Jupiter 5.

Byggnaden har till stor del ett sadeltak klätt med plåt (möjligen koppar). Takfoten är lätt utskjutande med synliga takbjälkar. Delen som idag tillhör Jupiter 5 har ett valmat sadeltak med en pyramidformad takbyggnad med ingjuten glasbetong.

Fasaderna är klädda med ett gult tegel som har flera gula nyanser och skapar en mycket levande fasad. Exempelvis i samband med takfoten finns en enkel mönstermurning, genom två indragna tegelrader. I den översta är teglet ställt på högkant. Det gula teglet är karaktäristiskt för 1950-talets arkitektur.

Fönstren domineras av större fönster indelade i sex eller nio rutor bl. a. i samband med vertikalt genomgående burspråkspartier. Det finns även en del fönsterbröstningar i form av vitmålad träpanel. Mellan dessa burspråkspartier innehåller fasaden mindre kvadratiska odelade fönster. Även odelade fönster förekommer fristående eller placerade i fönsterband.

Franska balkonger med eleganta järnsmidesräcken finns också i fasaden.

Entrén har ett skrämtak med kraftig omfattning i kopparplåt. Den är till stor del försedd med glas i lackade träbågar och dörrarna är tvådelade i lackat träutförande med fönsterinfattningar.

Över entrén finns en förbindelsegång med flerdelade fönster.

Två mindre entréer mot Pilgatan har dörrar i lackat träutförande.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 6
Gatuadress: Gjuterigatan 23/Pilgatan 12

Byggnadsår: 1950

Arkitekt/Byggföretag: Paul Hedqvist

Hustyp: Skola och studentboende

rande och lätt nedåt vinklade skärmtak som stöds upp av två vinklade träreglar.

Kvalitéer/värden

Hela komplexet, även inkluderat Jupiter 5, är intressant ur samhällshistoriskt perspektiv då det på området uppfördes en separat flickskola och en praktisk skola avsedd för pojkar. Detta berättar om 1950-talets syn på kvinnor och mäns olika roller och andra idag omdiskuterade genus- etik- och moralfrågor, där jämställdhet idag är en central fråga.

Byggnaden har även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den väl etablerade arkitekten Paul Hedqvist (då en av landets ledande modernister) har ritat skolans byggnader.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: sadeltaket och det flacka eller plana taket med dess lätt uskjutande takavslut med synligt regelverk, det gula fasadteglet med enkel mönstermurning, fönstren och dörrarnas placering, indelning, utformning, material och behandling, de franska balkongerna med järnsmidesräcken, burspråkspartierna samt skärmtaken med kopparplåtsavslut.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Rådhusparken

Karaktärsdrag

Musikestraden är belägen i Rådhusparkens sydvästra del precis sydöst om Rådhuset intill Skolgatan.

Taket utgörs av ett tunt betongelement och har brant lutning. Taket är näst intill ellipsformat, med enkelt avslut i kopparplåt. Taket är klätt med svart takpapp. Takets undersida är vitmålat.

Taket bärs upp av fyra stycken elegant utformade och vitmålade betongelement.

Mot söder bakom betongelementen löper en välvd glasvägg mellan betongfundamentet och taket. Glasen är placerade i en rutnätsmönsterformad trä- och metallbågskonstruktion.

Längst fram i fronten av scenen är ett sirligt järnsmidesräcke placerat.

Grundfundamentet till paviljongen är i betong och är utformat i tre etage. Grundfundamentet var ursprungligen indraget i förhållande till golvets utbredning, enligt dagens utförande i estradens bakre del. Idag har fundamentet försetts med en sinuskorrugerad plåtsockel i estradens främre öppna del i linje med golvets utbredning, vilket delvis för-tar estradens karaktäristiska 1950-talsutförande i ett mycket elegant betongutförande.

Golvet är till stor del i mörkt grå natursten, men på den högsta avsatsen har det lagts trägolv.

Från scenens västra sida leder en enkel trappa ner, som utgörs av en enkel metallkonstruktion som bärs upp av en betongpelare.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Rådhusparken
Gatuadress: -

Byggnadsår: 1952

Arkitekt/Byggföretag: Gösta Planck, stadsarkitekt mellan 1941-53

Hustyp: Musikestrad

Kvalitéer/värden

Musikpaviljongen har ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 50-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Om estraden inte kan anses som en byggnad, innehar den alternativt ett konstnärligt värde då den framträder likt en skulptur i parken, med dess mycket karaktäristiska 1950-tals utförande.

Detta arkitektoniska/konstnärliga värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Av kulturhistoriskt intresse är även att den fd stadsarkitekten Gösta Planck har ritat estraden. Estraden berättar om hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1950-talet.

Viktiga delar i estraden som utgör dess karaktär är: det tunna och branta betongelementstaket med enkelt avslut i kopparplåt, betongelementen som bär upp taket och dess material och utformning, den glasade välvda väggen mot söder med bågar i metall, det sirliga järnsmidesräcket i fronten, golvet i grå natursten, det eleganta betongfundamentet samt den enkla trappan som bärs upp av en betongpelare.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Vid underhåll av estraden föreslås betongfundamentet få framträda enligt ursprungligt utförande i estradens främre öppna del (se ursprungliga ritningar i bygglovsarkivet).

Kv. Väster

Karaktärsdrag

Resecentrat är beläget längst norr ut i stadsdelen och det är sammanbyggt med järnvägsstationen och sträcker sig utmed järnvägen öster om denna. Byggnaden består av en stor glasad vänthall med direkta utgångar till de angörande bussarna.

Taket är ett flackt och lätt vinklat pulpettak med kraftigt utskjutande avslut. De kraftigt utskjutande delarna är framför allt i samband med entréer och påstigningszonen. De utskjutande takpartierna förstärks ytterligare via solskärmar. Undertaket i dessa utskjutande partier är klädda i smala träribbor och takens avslut är klädda i grålackerad plåt.

Fasaden är till största delen glasad i grålackerade aluminiumprofiler. Men delar av fasaden är ljus slätputsade och kring dörrar är fasaden klädd i träpanel i slätpanelsutförande. Träet kan möjligen vara lärk och är troligtvis oljeimpregnerat.

Dörrarna domineras av glas i grålackerade profiler.

Sockeln är klädd i ljus grå natursten.

Resecentrat har en karaktäristisk arkitektur för 2000-talets inledning i typisk nymodernism genom, dess flacka tak med kraftigt utskjutande delar, skarpt skurna fasader i glas, ljus slätputs med inslag av träpanel i träutförande samt glaspartier, fönster och dörrar i grålackerade aluminiumprofiler.

Kvalitéer/värden

Ur samhällshistoriskt perspektiv berättar denna satsning på ett resecentrum i Jönköping en företeelse som var återkommande i Sverige under 1990-talet och in på 2000-talet, då ett flertal städer lät uppföra nya resecentrum och stora satsningar genomfördes på kollektivtrafiken.

Detta berättar delvis om kollektivtrafikens viktiga roll i den välplanerade svenska modellen sedan 1950-talet, men kanske främst om det hållbara välfärdssamhället som växte

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Väster 1:36

Gatuadress: Järnvägsgatan 10

Byggnadsår: 2001

Arkitekt/Byggföretag: FFNS arkitekter AB i Göteborg
genom Per Nordén

Hustyp: Resecentrum - bussterminal

fram under 1990-talet, som ett nytt begrepp likt det gröna folkhemmet.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ och karaktäristisk 2000-tals arkitektur med nymodernistiska förtecken (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att det väletablerade arkitektkontoret FFNS arkitektkontor AB i Göteborg har ritat byggnaderna.

Viktiga delar i resecentrat som utgör dess karaktär är: dess funktion, dess flacka tak med kraftigt utskjutande delar med plåtklätt avslut och solskärmar, skarpt skurna fasader i glas, ljus slätputs med inslag av träpanel i träutförande samt glaspartier, fönster och dörrar i grålackerade aluminiumprofiler.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Kv. Väster

Karaktärsdrag

Järnvägsområdet inkluderat järnvägsstationen är beläget i Västra Centrums norra del utmed Vätterns södra strand. Järnvägsstationen har i stort två våningsplan, men vänthallen mot Vättern rymmer hela byggnadens takhöjd. Utifrån stationens södra fasad löper en inbyggd gång över järnvägsgränd till Juneporten. Utifrån entrén i den västra gaveln sträcker sig ett vidsträckt tak över perrongen.

Vid ett försök att benämna takets utformning kan man säga att taket i grunden är ett osymmetriskt brutet sadeltak och är klätt med plåt (troligtvis kopparplåt). Mot norr har taket försetts med tre takkupor, även de med brutna tak och takets form återspeglas i kupornas fönsterindelning i form av uppdelade brutna cirklar.

I byggnadens södra del har de båda hörnen fyrkantiga torn-
delar. Tornen är försedda med var sin stor klocka. Övergångens tak och även väggar är klädda i kopparplåt och taket är ett brutet sadeltak. Perrongens tak är lätt välvt och klätt med korrugerad plåt målad i rödbrun nyans. Taket bärs upp av återkommande limträelement.

Fasaden är klädd med rött tegel och fönstren är varierande till sin utformning, men fönsterbågarna är näst intill uteslutande i trä. I fasaden mot söder är de tvärlade och även odelade tvärrättade och kvadratiske fönster förekommer. Vänthallsdelen mot Vättern är försedd med mycket fönster och hela fönsterpartier. Gavlarnas norra delar är helt glasade i högt stående träfönsterbågar. Hela fasaden mot norr har höga stående fönster, även de i träbågar.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1980-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Väster 2:2
Gatuadress: Järnvägsgatan 12

Byggnadsår: 1982-84

Arkitekt/Byggföretag: Carl Nyrén

Hustyp: Järnvägsstation

Av stor betydelse i sammanhanget är även att den nationellt väletablerade arkitekten, med lokal anknytning, Carl Nyrén, har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1980-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: takets utformning med dess brutna välvda karaktär, de två torndelarna, takkuporna och plåtbeklädnad, det röda fasadteglet, perrongens tak och bärande element som löper från entrén i västra gaveln utmed perrongen samt fönstrens placering, utformning, indelning, material och behandling/färgsättning.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden/kvarteret/området får inte de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden som nämnts ovan förvanskas.

Förteckning - grön

Gamen	5
Gasellen	6
Granaten	2
Graniten	16
Gripen	6
Götaland	5, 5
Hackspetten	4
Hallonet	7
Hammaren	1
Hamnplan -slussbyggnad	
Harpunen	5
Hinden	7, 8
Hotellet	8
Hoven	1
Hälsan	1
Högskolan	1, 1
Järnet	3
Järnspiran	1
Jätten	7
Lappen	6

Kv. Gamen

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen i nordöstra hörnet av korsningen, Barnarpsgatan - Oxtorgsgatan och byggnaden har fem våningar.

Taket är troligtvis plant (alternativt ett flackt valmat sadeltak) och har ett enkelt plåtklätt avslut. Byggnadens östra del har en takbyggnad klädd med kurrigerad och brunmålad plåt.

Fasaden domineras av rött tegel och i samband med fönsterpartierna uttrycks utkragade pilastrar även de i rött tegel. Det förekommer även tunna pilstrar i metall. Fasadytorna mellan fönstren och pilastrarna kläs i skivor med öppen ballast. Markplanet är beklätt med brunt kakel.

Fönstren är uteslutande stående och odelade. De är relativt små. Fönstren är placerade i fönsterband och varje fönster ramas in av de vertikalt genomgående pilastrarna i de samlade fönsterpartierna. Fönsterbågarna i samband med metallpilstrarna är i obehandlad aluminium och resterande fönsterbågar är bruna och troligtvis även de i aluminium.

Längs den västra fasaden och entrén löper ett skärmtak i markplanets övre del, med kraftig omfattning klädd i plåt. Skärmtakets undersida är klädd med träpanel. Taket bärs upp av fem samlade betongpelare.

Entrén är till viss del glasad i bruna aluminiumprofiler och även entrédörren är i brunt färgsatt aluminium.

Fasaden ger ett slutet intryck med inramade fönsterpartier och mindre fönster. Pilastrarna kring fönstren gör att fönstren uppfattas som indragna i fasadlivet. Markplanets avsaknad av skyltfönster bidrar även det till byggnadens slutna uttryck. Denna slutenhet med "indragna" mindre fönster mm är karaktäristiskt för 1970-talet då exempelvis energifrågan i form av tillgången på olja började göra sig gällande.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gamen 5
Gatuadress: Barnarpsgatan 33, 35

Byggnadsår: 1971

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén, Jönköping

Hustyp: Kontorskomplex

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1970-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten, Boo D:son Widén, har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1970-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med enkelt plåtklätt avslut, det röda fasadteglet, de vertikalt genomgående partierna med pilastrar, fönsterband och fasadskivor med öppen ballast, de relativt små odelade fönstren i aluminiumbågar, pilastrarna i tegel och aluminium, skivorna med öppen ballast, markplanets kakelbeklädnad, skärmtaket med kraftig omfattning klädd i plåt samt de fem betongpelarna.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Gasellen

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen i syd-östra hörnet av korsningen, Barnarpsgatan - Nygatan och byggnaden har fyra våningar.

Taket är plant med enkelt kopparplåtsavslut.

Fasaden är klädd i skivor med öppen ballast.

Fönstren är placerade i horisontella fönsterband. De är lätt stående och odelade. Bågarna är bruna. Markplan har stora skyltfönster och planets övre del avslutas med ett skärmtak med kraftig omfattning klädd i plåt.

Byggnadens nordvästra hörn är avfasat, både skärmtaket och entrén.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten, Reed Andersson, har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1960-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med enkelt kopparplåtsavslut, fasadskivorna med öppen ballast, de horisontella fönsterbanden som löper genom hela fasaden, de odelade fönstren med bruna båggar samt bottenvåningens skärmtak med kraftig omfattning klädd i plåt.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gasellen 6
Gatuadress: Barnarpsgatan 23, 25
Smålandsgatan 20
Nygatan 11
Byggnadsår: 1965

Arkitekt/Byggföretag: Reed Andersson

Hustyp: Kontors-/handelskomplex

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Graniten

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen utmed Västra Storgatan i dess östra del, nära Hamnparken och Rådhusparken. Byggnaden har fem våningar.

Taket är ett brutet sadeltak klätt med tegel. Dess avslut är lätt utskjutande och klätt med kopparplåt.

Fasaden är klädd med gult tegel och är mönstermurad i samband med takfoten och utkragade pilastrar samt ett ramverk i fasadens ytterkanter. Horisontellt markeras bjälklagen med stående tegelband och i andra planets botten är ett kopparbläck tillfört ramverket. Markplanet har klätts med ljust grå natursten.

Franska balkonger med järnsmidesräcken finns också i fasaden.

Fönstren är symmetriskt placerade i fasaden och bildar en horisontell strävan. De är odelade och lätt stående. Träfönsterbågarna är vitmålade.

Bottenvåningen har stora skyltfönster. Några har kvar de ursprungliga blanka stålprofilerna och andra har bytts till aluminium.

Markplanets övre del avslutas med ett sluttande skärmtak i glas/plast, som bärs upp av stänger.

Kvalitéer/värden

Byggnaden innehar framför allt ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten, Boo D:son Widén, har ritat byggnaden.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Graniten 16
Gatuadress: Västra Storgatan 3, 5

Byggnadsår: 1953

Arkitekt/Byggföretag: Bo D:son Widén, Jönköping

Hustyp: Kontors/bostads/affärshus

Byggnaden utgör ett representativt och kvalitativt exempel från hans verksamhet i Jönköpingsområdet under 1950-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det lätt utskjutande och kopparplåtsklädda takavslutet, den mönstermurade takfoten, det gula fasadteglet med dess mönstermurning (utkragade pilastrar, ramverk och stående horisontella band), de odelade och vitmålade träfönsterbågarna och dess placering, de franska balkongerna med järnsmidesräcken samt bottenvåningens skyltfönster i de ursprungliga blanka stålprofilerna.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Götaland

Karaktärsdrag

Byggnaden ligger utmed Munksjöleden, precis söder om Skolgatan, intill Munksjöns västra strand. Placeringen och den relativt stora skalan gör att byggnaden framträder mycket tydligt i stadsbilden. Byggnaden inrymmer stora delar av länsstyrelsens administrativa verksamhet i Jönköpings län. Det statliga administrativa komplexet består av två vinkelställda byggnader den nordöstra delen i åtta våningar har tilldelats grön värdering och den sydvästra i tre plan, som tillförts senare har värderats som övrig. I byggnadens södra del finns även den senast tillbyggda restaurangdelen.

Den högre delen av byggnaden har ett speciellt utformat tak. Det utgörs av ett flackt brutet sadeltak, där den brutna delen har en kraftig lutning uppåt med utskjutande takavslut, vilket förstärker det uppåtvinklade uttrycket ytterligare. Den lägre delen har även den ett flackt tak med kraftigt utskjutande och uppåtvinklat takavslut. Den högre delens takform återkommer i restaurangdelen.

Fasaden är ljus putsad med bruna partier under / kring fönstren i den norra delens gavlar och högst upp i dess östra fasad. Den lägre delen har ett brunt parti längs hela fasadens övre del och bildar ett horisontellt band i fasaden.

Fönstren är symmetriskt placerade i ett rutmönster i den norra delen. Den södra delens fönster är placerade i horisontella fönsterband. Fönstrens utformning är varierande. Merparten är osymmetriskt tvådelade, men även osymmetriskt flerdelade fönster förekommer. En stor del av fönstren är även odelade. Fönsterbågarna är till stor del i trä och de är huvudsakligen vitmålade. Fernissade bågar i ädelträ förekommer över entrén. Restaurangdelen i söder är helt glasad och har rödlackerade aluminiumprofiler.

Karaktäristiskt för denna byggnad, enligt 1950-talets arkitektoniska ideal är:

Det flacka och lätta taket och dess speciella uppåtvinklade brytning, den ljus putsade fasaden, de bruna fasadpartierna i samband med fönster och fönsterband samt fönstrens placering och de osymmetrisk två och flerdelade fönstren, med vitmålade träbågar och fernissade ädelträbågar. De bruna partierna bildar en för tiden karaktäristisk horisontell och

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Götaland 5
Gatuadress: Hamngatan 4

Byggnadsår: 1957

Arkitekt/Byggföretag: Per-Olof Olsson

Hustyp: Kontorsbyggnad - Länsstyrelsen

vertikal verkan i fasaden.

Kvalitéer/värden

Överlåtandet av det tidigare fästningsområdet, under 1800-talets mitt, skedde bland annat på villkoret att staten skulle få tillgång till vissa tomter avsedda för olika offentliga byggnader. I parkstråket i stadsdelens västra del utvecklades ett offentligt centrum under 1800-talets andra hälft, med exempelvis läroverk, länsresidens, lantmäteri, riksbank mm. Detta offentliga centra har fortlevt ända till idag. Här i form av en statlig byggnad avsedd för länsstyrelsens verksamhet i Jönköpings län. Detta offentliga centra i områdets västra parkstråk berättar om en vanligt förekommande samhällsutveckling i svenska städer, under 1800-talets senare del.

Platsen har lång kontinuitet av länsstyrelsens verksamhet, som var belägen där redan under 1600-talet.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta bidrar starkt till kontinuitetsvärdet, som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det flacka och lätta taket med dess speciella uppåtvinklade brytning och utskjutande takavslut, den ljusstudsade fasaden, de bruna fasadpartierna i samband med fönster och fönsterband, fönstrens placering och utformning, då främst de osymmetriskt delade fönstren, med vitmålade träbågar och de fernissade bågar i ädelträ. De bruna fasadpartierna bildar en horisontell och vertikal verkan i fasaden.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Götaland

Karaktärsdrag

Detta komplex är beläget i områdets sydöstra del norr om Gjuterigatan. Komplexet domineras av 4 våningar, men de åtta torndelarna har femvåningar. Det är indelat i tre delar med en innergård per del.

Taket är plant med enkelt plåtklätt avslut.

Fasaden domineras kraftigt av dess röda tegel. Fasaden innefattar åtta indragna torndelar som är placerade symmetriskt i byggnadens hörn på långsidorna. Torndelarna har en tydlig vertikal verkan i fasaden genom de vertikalt genomgående fönsterpartierna. Dessa partier utgörs av stående och smalt stående fönster i röda aluminiumprofiler, vilka är osymmetriskt tvådelade på höjden, de har alltså låg bröstning. Samtliga fönster har bröstningar i blått glas. Markplanet i fasaden mot öster har pilastrar och kolonner i rött tegel. Östra fasaden har delvis indragna loggiapartier och i samband med dessa förekommer kolonner och pilastrar. Mellan pilastarna är fasaden till stor del bestående av fönster och gult färgsatta betongytor.

Fönstren är placerade i horisontella fönsterband, vilka bryts genom att de är placerade i grupper om fyra och fyra. Det är stående och odelade fönster i vita träbågar. Storleken är relativt småskalig och fönstren är indragna i fasadlivet, vilket ger en skuggverkan i fasaden. Den ringa storlek och den indragna placeringen i fasadlivet är karaktäristiskt för tidsperioden strax efter energikrisen.

Entrédörrarna har bruna aluminiumprofiler med glaspartier och i komplexets nordvästra hörn har ett nytt entréparti tillförts. Partiet är inglasat med vita aluminiumprofiler.

Kvalitéer/värden

Samhällshistoriskt berättar detta statliga kontorskomplex om 1970-talets storskaliga exploateringar samt om utflytten av en mängd statliga myndigheter från Stockholm under mitten av 1970-talet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Götaland 5

Gatuadress: Gjuterigatan 4
Vallgatan 6, 8, 10
Verkstadsgatan 1

Byggnadsår: 1975

Arkitekt/Byggföretag: Atrio Arkitektkontor i Jönköping AB,
Tomas Svensson

Hustyp: Kontorskomplex - statlig administration

Sedan senare delen av 1800-talet har området där fästningen tidigare var belägen, enligt ställda krav från staten i överlämnad av marken till staden, utgjorts av parker och till stor del monumental bebyggelse avsedd för offentlig verksamhet. Detta krav har staden fullföljt ända tills idag och detta statliga komplex utgör en del av kontinuiteten i området som offentligt centrum.

Komplexet innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ och representativ 1970-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att det lokalt väletablerade arkitektkontoret, Atrio via Tomas Svensson, har ritat byggnaden. Byggnaden utgör ett kvalitativt exempel från deras verksamhet i Jönköpingsområdet under 1970-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: dess monumentalitet trots den enkla och avskalade fasaden, de indragna torndelarna, det plana taket med enkelt plåtklätt avslut, det röda fasadteget, de vertikala glaspartierna, fönstrens placering, utformning, material (dess ringa storlek och dess indragna placering i fasadlivet mm, se karaktärsdragen) samt markplanets kolonner och pilastrar i samband med de indragna loggiapartierna.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hackspetten

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen i områdets norra del söder om Re-secentrat i sluttande läge mot norr utmed Barnarpsgatan. Komplexet innehåller funktioner som handel, annan verksamhet, kontor och boende. Mellan två byggnadskroppar i fem våningar ligger en lägre sammanlänkade del i tre våningar.

Takets utformning varierar, den norra delen har ett valmat sadeltak klätt med rött tegel och den södra delen har en indragen takvåning med flackt tak klätt i koppar. Takens avslut är lätt utskjutande med markerad takfot genom varierad mönstermurning, tandad i mellanbyggnaden och en jämn heldragen gesims i resterande delar. Det förekommer även ett kopparklätt skärmtak i samband med entrén i sydöst

Fasaden domineras av gult mättat tegel som mönstermurats med ett rutmönster som ramar in varje fönster. Sockelvåningen har varierat utförande till följd av förändringar under årens lopp. Senast har den sydöstra entrén byggts om.

Fönstren är symmetriskt placerade i det ovan nämnda rutmönstret med varken dominerande horisontell eller vertikal verkan. Det är till avgörande del enluftsfönster i näst intill kvadratiska rödmålade träbågar. Det förekommer även perspektivfönster i den lägre delen.

Fasaden innehåller även franska balkonger med järnsmide samt balkonger med räcken i järnsmide och fronter i kor-rugerad plåt.

Dörrarna varierar med allt från glasade dörrar i aluminium till dörrar i träutförande via blanka stålprofiler.

Kvalitéer/värden

Byggnaden utgör ett av de tidigare exemplen på den nya cityambitionerna som började ta form i stadsdelen under denna tid, vilket uttrycks bland annat genom byggnadens olika funktioner i form av handel, verksamhet, kontor och boende.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hackspetten 4

Gatuadress: Västra Storgatan 10

Barnarpsgatan 2, 4

Järnvägsgatan 7

Byggnadsår: 1945

Arkitekt/Byggföretag: Eric Schuwert, arkitekt SAR
Stockholm

Hustyp: Flerbostadshus och kontorslokaler
med handel och annan verksamhet i
bottenplan.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1940-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: takens utformning och material i form av koppar och rött tegel, takets kopparklädda avslut, det kopparklädda skärmtaket, det mönstermurade gula fasadteglet i karaktäristiskt 40-, 50-talsutförande med rutmönster och markerad takfot mm, fönstrens placering, utformning och material, balkongräcken och fronter i järnsmide och korrugerad plåt samt de ursprungliga dörrarna i blankt stål eller träutförande.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hallonet

Karaktärsdrag

Byggnaden är relativt centralt belägen i området och omfattar en stor del av kv Hallonet. Utförandet innebär kvartersbebyggelse med innergård som öppnar sig mot söder och utmed Barnarpsgatan övergår 1950-talskomplexet i en äldre del som inte berörs här.

Taket är ett utskjutande sadeltak med synligt regelverk i taksprånget och klätt med rött tegel.

Fasaden är i gult mättat tegel mycket karaktäristiskt för 1950-talet. Enkel mönstermurning förekommer exempelvis kring entrén mot Barnarpsgatan. Sockeln är troligtvis putsad i cementputs.

Fönstren domineras av traditionella tvåluftsfönster utan spröjs i rektangulärt stående utförande. Fönsterbågarna är i vitmålat trä. Mot Barnarpsgatan förekommer franska balkonger med dubbeldörrar med spröjs och järnsmidesräcke. I trapphuspartiet mot Barnarpsgatan finns en mycket tidstypisk fönstersättning för 1950-talet med återkommande osymmetriskt tvådelade fönster som innehåller ett lågt ligande fönster.

Dörrarna är i träutförande med fönsterinfattningar.

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse på grund av att den berättar om dess tidigare funktion som elevskola, personalbostäder mm inom det tidigare sjukhusområdet, som även inkluderade kvarteret Hälsan i Västra centrum.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hallonet 7
Gatuadress: Gjuterigatan 8 C-I
Barnarpsgatan 44

Byggnadsår: 1950-52

Arkitekt/Byggföretag: Hakon Ahlberg

Hustyp: Flerbostadshus

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: Sadel-taket klätt med rött tegel, det gula mättade fasadteglet med mycket enkel mönstermurning, fönstrens placering, utformning och material, dubbeldörrarna och järnsmidesräckena i samband med de franska balkongerna samt de ursprungliga entrédörrarna i träutförande med glasinfattningar.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hammaren

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen i områdets nordvästra del utmed Västra Storgatan. Det är ett omfattande komplex som omfattar halva kvarteret Hammaren. Våningsantalet varierar mellan två till fem. Mot Västra Storgatan sträcker sig byggnaden i fem våningar men komplexet tornar ner sig mot Skolgatan med två våningar, troligtvis med en innergård på dess tak.

Taket är plant, till viss del med indragen övre våning. I de indragna partierna finns altan med räcken i järnsmide och trä.

Fasaden är till stor del bestående av blå-gröna glasskivor i stål eller aluminiumprofiler och mellan de horisontellt präglade fönsterbanden löper längsgående listverk i plåt eller aluminium som förstärker fasadens horisontella prägel. Gavelfasaderna kläs i ljusa plattor. De ljusa plattorna tas upp vid takfoten och övre delen av markplanet som en ram kring glasfasaden. Glasfasaden tillhör en av kommunens tidigaste. Bottenvåningens fasad är till stor del bestående av tillkommen terrakottafärgad klinkers och plattor med öppen ballast.

Fönstren är placerade i icke sammanhängande band med horisontell prägel. Det är rektangulärt stående odelade fönster samt osymmetriska tvålufts-fönster. Troligtvis är fönsterbågarna i rödlackerad aluminium. I markplanet är skyltfönstren placerade mellan utdragna betongpelare och skyltfönstren är i sexdelade aluminiumbågar i grå färgsättning.

Dörrarna är till stor del utbytta och domineras av glasade dörrar i obehandlade aluminiumprofiler.

Byggnaden är starkt modernistiskt präglad med sina horisontellt utformade byggnadskroppar och den kubiska prägeln med plana tak och skarpt skurna fasader. Den horisontella karaktären förstärks genom fönsterbanden och glasfasaden som delas genom listverk i horisontella band.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hammaren 1
Gatuadress: Klostergatan 1
Västra Storgatan 21
Skolgatan 16
Byggnadsår: 1955

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén, Jönköping

Hustyp: Kontor - samlingslokaler (Frälsningsarmen)

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse på grund av att den berättar om hur omdaning av städernas centrum tog fart med storskaliga, näst intill kvartersomfattande komplex. Detta är ett relativt tidigt exempel på detta skede som sedan fullföljdes under 1960-talet.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väletablerade arkitekten, Boo D:son Widén ligger bakom byggnaden. Byggnaden utgör ett kvalitativt exempel ur dennes verksamhet i Jönköpingsområdet under 1950-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: byggnadskropparnas kubiska och horisontella prägel, det plana taket, fasadmaterialet i form av glaspartier och ljusa skivor samt fönstrens placering, material och färgsättning.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hamnplan

Karaktärsdrag

Denna bromaskinbyggnad ligger vid Hamnkanalens inlopp i Munksjön intill Hamnplan vid brofästet till Slottsbron.

Taket är plant och utskjutande med en vitmålad omfattning i plåt. Taket har en lätt svävande karaktär genom att fönsterbandet som löper kring hela byggnaden går upp till takfoten.

Fasaden är till hälften bestående av det redan nämnda fönsterbandet som löper kring hela byggnaden. Det består av enlufts fönsterbågar troligtvis i trä och mörkbruna. Det nedre fasadpartiet är i smalt korrugerad plåt bemålad i samma mörkbruna färg som fönsterbågarna.

Dörren är i smalt stående vitmålat träpanelsutförande med fönsterinfattning i dess övre del.

Byggnadens interiör är fullt synlig utifrån och är till stor del i fernissat träutförande.

Byggnaden står på ett betongfundament.

Den kanske viktigaste delen i denna lilla anläggning finns under markytan. Det är maskineriet, som tidigare öppnade bron för förbipasserande båtar. Maskineriet styrs av instrumentpanelen som även den finns kvar i byggnadens interiör.

Byggnaderna präglas starkt av 1950- och 1960-talets modernism genom det lätta, plana och utskjutande taket med vitmålad plåtomfattning, det horisontella fönsterbandet, den smalt korrugerade plåten, dörrarnas utförande samt kontrastverkan mellan ljusa och mörka delar i fasaden.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hamnplan

Gatuadress:

Byggnadsår:

Arkitekt/Byggföretag:

Hustyp: Slussbyggnad

Kvalitéer/värden

Ur samhällshistoriskt perspektiv berättar denna mindre broanläggning om hur Munksjön användes tidigare, då större båtar kunde ta sig genom kanalen med last från industrierna utmed Munksjön. Det finns även två äldre broanläggningsbyggnader vid broarna norrut i kanalen. Denna yngre anläggning berättar även om hur trafiken utvecklades i staden och bildade tydliga gränser mellan exempelvis staden och sjöarna.

Bromaskinbyggnaden har även ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 1950-60-tals arkitektur, (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i anläggningen som utgör dess karaktär och värden är: maskineriet och byggnaden med det lätta, plana och utskjutande taket med vitmålad plåtomfattning, det horisontella fönsterbandet, den smalt korrugerade plåten, dörrarnas utförande samt kontrastverkan mellan ljusa och mörka delar i fasaden samt dess interiör med instrumentpanel, dörr, vita skivor och fernissade träytor mm.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Harpunen

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen längst söder ut i Västra centrum utmed Kungsgatan och Klostergatan. Boendekomplexet inkluderar hela kvarteret och är uppfört som traditionell kvartersbebyggelse i fem våningar med innergård.

Taket är ett flackt sadeltak med vinklade hörn. Dess avslut är lätt utskjutande och klätt med rödmålad plåt. Taktäckningsmaterial okänt.

Fasaden är i rött tegel med ett listverk i övre våningens underkant. Vidare uttrycks viss enkel mönsternurning. Bottenvåningen är klädd med naturstensplattor.

Fönstren är till stor del traditionella tvåluftsfönster utan spröjs i rektangulärt stående utförande. De är färgsatta i ljus grågrön kulör och bågarnas material är troligtvis aluminium. Det förekommer även odelade bågar rektangulärt stående och mindre kvadratiska. Markplanets fönsterbågar är rödlackerade.

Burspråk finns i fasaden samt halvt indragna inglasade balkonger i burspråksliknande partier. Balkongfronterna består av skivor med öppen ballast i aluminiumprofiler. Även inglasningarna är i aluminiumprofiler. Dessa balkongfronter förekommer även kring hörn och för tankarna till svenskt 1890-tal.

Kvalitéer/värden

Byggnaden är framför allt av samhällshistoriskt intresse genom att det är ett av kommunens första seniorboenden (+55). Detta berättar om det ökande uppförandet av kategoribostäder. Detta är även en yttring av att befolkningen blir allt äldre och hur man söker lösa ett anpassat tryggt boende för den något äldre delen av befolkningen.

Det samhällshistoriska värdet bidrar även till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Harpunen 5

Gatuadress: Klostergatan 19, 21, 23, Kungsgatan 10 A-C, 12, Lasarettsgatan 7, 9, 11

Byggnadsår: 1987

Arkitekt/Byggföretag: HSB:S Riksförbunds arkitektkontor, Ragnhild Winzell

Hustyp: Flerbostadshus - seniorboende

Det som är viktigt att beakta vad gäller denna byggnad är framför allt dess användning som seniorboende. För utformningen gäller varsamhetskravet som för all övrig bebyggelse (se under karaktärsdrag).

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hinden

Karaktärsdrag

Byggnaden är belägen utmed Barnarpsgatan i Västra centrum mitt. Komplexets våningsantal varierar mellan tre till fem våningar.

Taket varierar i de olika delarna men ett tegelklätt sadeltak är det i grunden och huvuddelen mot Barnarpsgatan har en indragen övre våning vars tak har ett flackt valmat sadeltak. Den indragna våningen avslutas med ett kopparbleck. Den lägre delen har även takkupor med flackt sadeltaksutförande karaktäristiskt för 1950-talet.

Fasaden domineras av gult mättat tegel med utkragade omfattningar kring fönster. Det andra planet avslutas med ett kopparbleck som ett listverk. Markplanet och den andra våningens kontorsdel är klätt med grå natursten.

Fönstren är utbytta till vita aluminiumbågar alternativt plast och dess utförande varierar. Exempelvis odelade näst intill kvadratiske fönster samt tvålufts-fönster som är symmetriskt eller osymmetriskt tvådelade. Det förekommer även osymmetriskt delade flerlufts-fönster. Skyltfönstren är till stor del i de ursprungliga fernissade träbågarna med vissa är utbytta till bruneloxerad aluminium. Takkupornas fönster följer taklutningen och är osymmetriskt tredelade.

Dörrarna förekommer i originalutförande med stora glasinfattningar och fernissat träutförande.

Det förekommer halvt indragna balkonger och dess räcken är i järnsmide med fronter i sinuskorrugerad plåt. Räckets överdel är elegant utformat enligt 1950-talets enkla sobra elegans. Även altanracket i den indragna takvåningen är i enkelt men elegant järnsmidesutförande.

Byggnaden har en mycket karaktäristisk 1950-talsarkitektur med det röda tegelklädda taket, koppardetaljer, det gula mättade fasadteglet med utkragade omfattningar, fönsterbågar och dörrar i fernissat träutförande enligt ett enkelt elegant formuttryck, järnsmide och sinuskorrigeradplåt, naturstenssockel samt fönstrens placering och indelning.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hinden 7

Gatuadress: Barnarpsgatan 24, 26
Västgötagatan 21
Nygatan 13

Byggnadsår: 1954

Arkitekt/Byggföretag: HSB:s Riksförbunds arkitektkontor

Hustyp: Bostads-, kontor- och handelskomplex

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse på grund av att den berättar om hur omdaning i städernas centrum tog fart med storskaligare bebyggelse med blandad verksamhet som t ex boende, kontor, handel mm.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1950-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det röda tegelklädda sadel-/ valmade sadeltaket, koppardetaljerna i form av takavslut och listverk mm, det gula mätade fasadteglet med utkragade omfattningar, fönsterbågar och dörrar i fernissat träutförande med enkelt och elegant formuttryck, järnsmidesräcken och sinuskorrigerade plåtfroter, naturstensplattor samt fönstrens placering och indelning.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hinden

Karaktärsdrag

Byggnaden ligger i korsningen Barnarpsgatan- Brunnsgatan och är ett flerbostadshus i sju våningar med handel i markplan.

Taket är flackt och lätt utskjutande. Troligtvis är det klätt med plåt.

Fasaden är ljus putsad och markplanet är klätt med ljus grå naturstensplattor.

Fönstren är till stor del symmetriska tvålufts-fönster utan spröjs i traditionellt stående rektangulärt utförande. Fasaden innehåller även fönster som löper kring hörn och de är flerdelade med låg bröstning. Fönsterbågarna är i röd- och grålackerad aluminium.

Dörrarna varierar mellan glasade dörrar i grålackerade aluminiumprofiler samt dörrar i färglackerat träutförande med runda mindre fönsterinfattningar.

Balkonger finns placerade i fyra vertikalt genomgående partier. De sammanlänkas inom varje parti via ett vertikalt genomgående enkelt betongelement som gjutits i ett enkelt ruttmönster och avslutas i toppen med ett lätt skärmtak med en rund öppning. Räckena är i enkelt rakt stående järnsmide. Det förekommer även franska balkonger med rakt enkelt stående järnsmidesräcke.

Byggnaden präglas till stor del av nymodernismen då främst genom det flacka taket, de skarpt skurna fasaderna, den ljus slätputsade fasaden samt de traditionellt tvådelade fönstren utan spröjs och fönster kring hörn med inspiration från svenskt 1930- och 40-tal.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hinden 8
Gatuadress: Barnarpsgatan 30-34
Brunnsgatan 14 A-B
Västgötagatan 25, 27
Byggnadsår: 1998

Arkitekt/Byggföretag: Lund & Valentin arkitekter AB.

Hustyp: Flerbostadshus - handel i markplan

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse på grund av att den berättar om hur man sökte lösa den under slutet av 1990-talet framväxande bostadsbristen genom centralt belägna relativt exklusiva lägenheter. Denna bostadsbrist kom främst till följd av att den yngre generationen började flytta till de större orterna. Grunden till denna utveckling var till stor del det växande antalet studerande och det ökande antalet högsolor.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1990-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant är också att byggnaden ritats av det välrenommerade arkitektkontoret Lund & Valentin.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det flacka taket, de skarpt skurna fasaderna, den ljus släpputsade fasaden, fönstrens placering, utformning och material, balkongerna med dess räcken och betongelement samt dörarnas utförande och material.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hotellet

Karaktärsdrag

Byggnaden utgör ett kvartersomfattande komplex i sex våningar inkluderat den indragna takvåningen. Komplexet har även parkeringsdäck och godsintag under mark, vilket nås från Järnvägsgatan och delas med de stora komplexen norr om Västra Storgatan. Komplexet vänder sig främst mot Västra Storgatan och Barnarpsgatan.

Takets utförande är plant med enkelt kopparblecksavslut och stora delar av komplexet har en indragen takvåning som är helt klädd i koppar med ett flackt sadeltaksutförande.

Fasaden består av betongelement med öppen ballast helt enligt 1960-talets starka rationalism. Varje element bidrar till rutmönstret som uttrycks i fasaden. Sockelvåningen är till stor del i gråmålad betong.

Fönstren domineras av osymmetriskt tvådelade fönster med vädringslucka. Dessa fönsterbågar är i bruneloxerad aluminium. Det förekommer även fönster placerade i fönsterband med en återkommande osymmetrisk indelning i byggnadskroppen mot sydväst. Mot Västra Storgatan och Barnarpsgatan löper ett fönsterband i ädelträbågar med bröstningar i mörkt gröna glaspartier. Skyltfönstren domineras idag av aluminiumprofiler. Tidigare var fönsterbågarna troligtvis i blanka stålprofiler eller fernissat träutförande.

Dörrarna varierar stort, men de är till stor del utbytta till glasade dörrar i aluminiumprofiler. Tidigare var de troligtvis också till stor del glasade men i blanka stålprofiler.

Längs stora delar av komplexet löper ett halvt indraget loggiaparti med rektangulära betongpelare och ett kraftigt skärmtak. Skärmtaket lämnar en del av det indragna loggiapartiet över sig och ger därmed ett mer svävande intryck och betongpelarna framträder även tydligare och bidrar starkare till det arkitektoniska uttrycket.

Byggnadskomplexet uttrycker en mycket tidsenlig modernism med den kvartersomfattande skalan, horisontell strävan i byggnadskropparna, plana tak, skarpt skurna fasader, sparsmakade fasader i betongelement med öppen ballast, fönsterplacering med horisontell strävan, fönsterbröstningar i form av färgade glaspartier, ädelträbågar, materialen

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hotellet 8

Gatuadress: Barnarpsgatan 6-14, Skolgatan 6, 8
Trädgårdsgatan 3 A, B, 5, 7
Västra Storgatan 9, 11, 13

Byggnadsår: 1963

Arkitekt/Byggföretag: Reed Andersson, Arne Delborn, Lars Theander, Evald Johannergård

Hustyp: Flervåningshus - handel och kontor

betong och koppar, loggian med betongpelare, skärmtaket mm.

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse därför att den på ett mycket tydligt sätt berättar om 1960-talets stadsomvandlingar i dess centrala delar. En stor del av den äldre småskaliga trähusbebyggelsen revs och ersattes ofta med kvartersomfattande komplex likt Hotellet 8 innehållande: hotell, kontor, handel och annan verksamhet. Komplexet har även parkeringsdäck och godsintag under mark sammankopplat med exempelvis Hoven som ligger tvärs över gatan.

Byggnaden innehar även ett visst arkitektoniskt värde genom att den är relativt bibehållen exteriört och utgör en karaktäristisk 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att dessa lokalt väletablerade arkitekter ligger bakom byggnaden. Byggnaden utgör ett kvalitativt exempel ur deras verksamhet i Jönköpingsområdet under 1960-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: byggnadskropparnas horisontella strävan, plana tak med takvåning klädd i koppar, skarpt skurna fasader, sparsmakade fasader i betongelement med öppen ballast, fönstrens placering, utformning och material, dörrar i ursprungligt utförande, fönsterbröstningar i form av färgade glaspartier, materialen betong och koppar, loggian med betongpelare, skärmtaket.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hoven

Karaktärsdrag

Byggnaden utgör ett kvartersomfattande komplex i sju våningar exklusive soutterrängplanet mot järnvägs-gatan. Komplexet har även parkeringsdäck och godsintag under mark, vilket nås från Järnvägs-gatan och delas med de stora komplexen intill Hoven (Hackspettten och Hotellet). Komplexet ligger vid Västra Storgatans möte med Järnvägs-gatan.

Takets utförande är plant med enkelt kopparblecksavslut. Mindre takbyggnader är klädda i kopparplåt.

Fasaden är i ljusgult tegel. Teglets färg anknyter till sandsten. Teglet har större dimensioner än den traditionella tegelstenen och murningen är utförd i ett arbetat mönster som blir en viktig del i fasadens arkitektoniska uttryck. Man har dock haft problem med fasaden och en del av komplexet mot Västra Storgatan har i sen tid putsats i ljus ton.

Fönstren är näst intill uteslutande placerade i sammanhängande fönsterband i horisontell strävan och fönstren är rektangulärt stående enlufts-fönster. I den utkragade andra våningen är fönstren inom det horisontella fönsterbandet delvis osymmetriskt tvådelade. Fönsterbågarna är i trä och mörkt brunt färgsatta.

Dörrarna varierar stort, de är till stor del utbytta till glasade dörrar i aluminiumprofiler.

Längs stora delar av komplexet löper ett halvt indraget loggiaparti med smalt rektangulära betongpelare och ett kraftigt skärmtak klätt i koppar. Skärmtaket lämnar en del av det indragna loggiapariet över sig och ger därmed ett mer svävande intryck och betongpelarna framträder även tydligare och bidrar starkare till det arkitektoniska uttrycket.

Byggnadskomplexet uttrycker en mycket tidsenlig modernism med den kvartersomfattande skalan, horisontell strävan i byggnadskropparna, plant tak, skarpt skurna fasader, återhållsamma fasader i gult tegel, fönsterplacering i fönsterband med stark horisontell strävan, mörkt färgsatta träfönsterbågar, materialen betong och koppar, loggian med betongpelare och det kraftiga skärmtaket klätt i koppar mm.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hoven 1

Gatuadress: Järnvägs-gatan 13, Västra Storgatan 16

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: Reed Andersson, Arne Delborn, Lars Theander, Evald Johannergård

Hustyp: Kontorskomplex med handel i markplan

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse därför att den på ett mycket tydligt sätt berättar om 1960-talets stadsomvandlingar. En stor del av den äldre småskaliga trähusbebyggelsen revs och ersattes ofta likt Hoven 1 med kvartersomfattande komplex innehållande kontor, handel och annan verksamhet. Komplexet har även parkeringsdäck och godsintag under mark sammankopplat med kv Hotellet och delar av kv Hackspetten.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen exteriört och utgör en karaktäristisk 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att dessa lokalt väletablerade arkitekter ligger bakom byggnaden. Byggnaden utgör ett kvalitativt exempel ur deras verksamhet i Jönköpingsområdet under 1960-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: den kvartersomfattande skalan, horisontell verkan i byggnadskropparna, plant tak, skarpt skurna fasader, återhållsam fasad i ljusgult tegel (arbetad murning, teglets dimensioner och den sandstenslika färgen på teglet), fönsterplacering i fönsterband med stark horisontell strävan, mörkt färgsatta träfönsterbågar, materialen betong och koppar, loggian med betongpelare och det kraftiga skärmtaket klätt i koppar.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Hälsan

Karaktärsdrag

Detta bostadskomplex ligger längst söder ut i Västra centrum inom det fd sjukhusområdet intill det nuvarande högskoleområdet. Byggnaden är i fem våningar och är uppbyggd kring tre halvöppna sammanhängande innergårdar.

Taket gör intryck av att vara plant med enkelt plåtklätt avslut. Dock kan det mycket väl vara ett flackt plåtklätt sadeltak.

Fasaden är i ljusa betongelement och markplanet har något varierat utförande med exempelvis indragna fönsterbröstningar och rundade pilastrar.

Fönstren domineras av traditionella tvåluftsfönster i rektangulärt stående utförande. Även flerdelade fönster är vanligt förekommande i fasaden. Fönsterbågarna är i trä och färgsatta i grått eller i en röd/rosa ton.

Dörrarna är till stor del glasade i lackerade aluminiumprofiler. De tvåvånings höga entrépartierna in till innergårdarna är även de till stor del glasade i färgat glas.

Balkonger förekommer i två utförande. Den ena typen är helt utanpåhängande med ett rundat hörn och ett enkelt stående smidesräcke färgsatt i samma röd/rosa ton som fönsterbågarna. De andra är halvt indragna och inglasade med vinklade hörn i vertikala genomgående partier likt burspråk. Fronterna är i ljusa skivor. Det förekommer även franska balkonger med stående järnsmidesräcke.

Burspråk ingår i fasaden i enkelt rakt utförande. De är spetsiga i triangelform eller spetsigt snett vinklade i fasaden. De är uppbyggda med kvadratiska betongpelare och gråa skivor kring fönsterpartierna. Här bör även nämnas hörntornen i liknande utförande som burspråken.

Byggnadskomplexet uttrycker en tidsenlig modernism med tydliga influenser från Södra stationsområdet i Stockholm genom t. ex. planstrukturen och entréerna som löper igenom två våningar, så kallade "Urbana fönster". I fasaden har man hämtat inspiration från postmodernismens tankegångar, där man på ett lekfullt sätt återupptog traditionella fasadelement och stadsplanestrukturer. Här har framför allt burspråk, hörntorn och kvartersbebyggelse använts på ett

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hälsan 1

Gatuadress: Barnarpsgatan 54, Kungsgatan 2 A-C

Byggnadsår: 1994

Arkitekt/Byggföretag: Flensborns arkitektkontor genom Sverker Björklund

Hustyp: Flerbostadshus

lekfullt, delvis nytt sätt.

Kvalitéer/värden

Ur samhällshistoriskt perspektiv bör nämnas att detta bostadskomplex uppfördes i en tid då bostadsmarknadens utveckling gick stadigt nedåt samtidigt som en allt större efterfrågan på centralt belägna bostäder med närhet till stadens utbud och mångfald växte fram. Anledningen var bl. a. att inflytten till de större städerna ökade allt mer särskilt bland de yngre.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 1990-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att det lokalt väletablerade arkitektkontoret Flensborns arkitektkontor ligger bakom byggnaden. Byggnaden utgör ett kvalitativt exempel ur deras produktion i Jönköpingsområdet under 1990-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana eller flacka taket med enkelt plåtklätt avslut, fasaden i ljusa betongelement, fönster och dörrars placering, utformning och material, fönsterbröstningar, rundade pilastrar, balkongerna, burspråk och hörntorn.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Högskolan

Karaktärsdrag

Här berörs de tre byggnaderna som är ritade av White arkitekter AB i Göteborg, vilket inkluderar om- och tillbyggnaden av Jönköpings Mekaniska Verkstads (fd monteringshall) till högskolebibliotek, Internationella Handelshögskolan, Tekniska högskolan samt tillbyggnaden av kårhuset. De är belägna mellan Gjuterigatan och Munksjögatan utmed Munksjöns västra strand. Handelshögskolan och delar av högskolebiblioteket utgörs av rundade byggnadskroppar.

Taken är plana med enkelt plåtklätt avslut.

Fasaderna är slätputsade i vit, gul, röd och svart färgsättning. Socklarna är klädda i ljus grå natursten. I samband med entrén till högskolebiblioteket i dess runt svängda del har byggnaden en pelarförsedd loggia.

Fönstren är placerade med stark horisontell strävan som förstärks ytterligare genom solljusskärmarna som löper horisontellt genom fasaderna. Fönstren domineras av en svagt rektangulärt liggande grundform med en osymmetrisk indelning genom en spröjs högt placerad i bågen och en till vänster. Bågarnas färgsättning är densamma som fasadernas och materialet är troligtvis i aluminium.

Dörrarna är till stor del glasade i lackerade aluminiumprofiler.

Dessa byggnader domineras starkt av nymodernismen som börjar göra sig gällande under 1990-talet. En nymodernism med starka influenser från svenskt 1930- och 1940-tal främst genom: de plana ej utskjutande taken, de skarpt skurna fasaderna i slätputs, den horisontellt präglade fönstersättningen och solskärmarna. Fönstrens osymmetriska indelning tar intryck även från 1950- och 1960-talets modernism.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Högskolan 1

Gatuadress: Barnarpsgatan 37
Gjuterigatan 3 AC, 5

Byggnadsår: 1995-1996

Arkitekt/Byggföretag: White arkitekter AB i Göteborg

Hustyp: Högskola

Kvalitéer/värden

Ur samhällshistoriskt perspektiv berättar denna stora satsning på högskoleområdet i Jönköping om en företeelse som var återkommande i Sverige under 1990-talets senare hälft, då ett flertal nya högskolor startades och stora satsningar genomfördes. Utbildning och forskning tilldelades en allt större betydelse inom samhället med exempelvis en allt kunskapsintensivare industri och tjänstesektor mm. Ofta lades stor vikt vid byggnadernas arkitektoniska utformning delvis på grund av konkurrensen dem emellan, både nationellt och internationellt. Men högskolorna och universiteten blev även en del i politiskt grundade satsningar för att göra regionen/staden konkurrenskraftig och skapa en bild av framåtanda och god livsmiljö mm för att dra till sig studenter, nyetableringar av företag, nya invånare mm.

Byggnaden innehar ett arkitektoniskt värde genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ och karaktäristisk 1990-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att det väletablerade arkitektkontoret White arkitektkontor AB i Göteborg har ritat byggnaden.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: de plana ej utskjutande taken med enkelt plåtklätt avslut, de skarpt skurna fasaderna i slätputs, den horisontellt präglade fönstersättningen och solskärmarna som löper horisontellt genom fasaderna samt fönstrens utformning, material och färgsättning som stämmer överens med fasaden i övrigt.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaderna skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Högskoleområdet

Karaktärsdrag

Området ligger beläget utmed Munksjöns västra strand, med enbart Munksjöleden där emellan. Hela området är svagt sluttande mot öster.

Bebyggelsen i området är till viss del mångfasetterad, men 1990-talet dominerar dock. Jönköpings Mekaniska Werkstad finns representerad med bibehållen bebyggelse från 1800-talet och 1900-talets första decennium. Den första byggnaden i området som innehöll högre utbildning är den nuvarande Hälsohögskolan, vilken uppfördes under slutet av 1960-talet som landstingets utbildning för sjuksköterskor och undersköterskor. Bebyggelsen domineras av plana tak och fasaderna kläs huvudsakligen av puts, rött tegel och olika plattor/skivor, exempelvis svarta, gula, blåa samt betong med stenballast.

Kvalitéer / värden

Området innehar framför allt samhällshistoriskt värde genom dess berättelse om viktiga delar i samhällsutvecklingen: i utvecklingen från industrisamhället via den ökande offentliga servicesektorn till det nu rådande kunskapsintensiva informationssamhället.

Industrialismen uttrycks i form av Jönköpings Mekaniska Werkstad som låg på platsen under 1800-talet och 1900-talets första hälft. Delar av denna bebyggelse är idag bibehållen och ombyggd till bland annat högskolebibliotek.

Den offentliga serviceverksamheten, bland annat i form av sjukvård ökade kraftigt i mitten av 1900-talet. Detta uttrycks i stadsdelen bland annat genom den nuvarande Hälsohögskolan och dåvarande Munksjöskolan, som uppfördes som skola för sjuksköterskor och undersköterskor.

Under 1990-talet och 2000-talets första decennium har industrin samt tjänste- och servicesektorn blivit allt mer kunskapsintensiv och utbildningen på högskole- / universitetsnivå har tilldelats allt större betydelse i dagens informationssamhälle och stora satsningar har gjorts i många av landets städer på nya högskoleområden och dess byggnader.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Högskolan 1
Gatuadress: Barnarpsgatan 37
Gjuterigatan 3A-C, 5
Byggnadsår: sent 1800-tal, tidigt 1900-tal, 1960-tal och 1990-tal
Arkitekt/Byggföretag: White arkitekter AB Göteborg, och Erséus, Frenning & Sjögren arkitektkontor AB samt Roland Voldemar Härm
Hustyp: Högskoleområde

Detta visar sig också i Jönköpings högskoleområde.

Det som fysiskt uttrycker detta värde är byggnadernas utformning, placering och dess nuvarande och ursprungliga användning (dess arkitektoniska uttryck behandlas för varje byggnad separat).

Bebyggelsen i området bär även arkitektoniska kvalitéer genom att den är väl bibehållen och utgör en kvalitativ 1960- och 90-tals arkitektur (se vidare under de avsnitt som behandlar respektive byggnad).

Intressant i sammanhanget är även att väletablerade kontor som White arkitekter AB, Göteborg, och Erséus och Frenning & Sjögren arkitektkontor AB, Göteborg, har ritat byggnaderna.

Både områdets samhällshistoriska värde och arkitektoniska kvalitéer bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer / värden under Västra Centrum som helhet.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av området skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Järnet

Karaktärsdrag

Fastigheten Järnet 3 är belägen i områdets nordvästra del söder om Tändsticksområdet. Fastigheten omfattar ett helt kvarter. Byggnaden har i huvudsak fem våningar med en indragen sjätte våning, men delar av komplexets södra fasad är enbart i två våningar. Enligt nybyggnadsritningarna skall det även vara parkeringsdäck under jord.

Den indragna våningens tak har ett flackt valmat sadeltak. Takvåningen är i stort helt klädd i kopparplåt. Den takterass-avsats som bildas avslutas med ett enkelt avslut i kopparplåt. Mellan den indragna våningens övre del och terrassavslutet är en pelarformation i järn placerad. Pelarformationen löper längs hela komplexets norra del.

Fasaden är i huvudsak klädd med rött tegel. Men fasaderna mot öster och väster har vertikalt genomgående och utskjutande fasadpartier som ramas i av putsade partier. I dessa partier återkommer vertikalt slätputsade element mellan varje fönster och ger vertikala linjer i fasaden. Fönstren är placerade i horisontella fönsterband och partierna mellan fönstren i höjdlid är spritputsade i en mörkare nyans. I fasaden mot norr finns ett utskjutande envåningsparti i samma utförande, vilket avslutas med ett plant tak med kopparavslut. I södra fasaden återkommer detta mönster i andra våningsplanet, dock ej utskjutande. Markplanet har till stor del stora skyltfönster i aluminiumprofiler (tidigare stålprofiler), men sockeln och de partier som inte är fönstersatta är vitkaklade, bland annat komplexets sydvästra hörn som är indraget i markplan och bildar en loggia, där en bensinmack tidigare var placerad.

Fönstren är till stor del odelade, bågar är troligtvis i aluminium. Fönstren har alltså bytts ut, men dess indelning och placering är bibehållen. Entrén till Frälsningsarméns lokaler i den södra fasaden är i andra planet helt glasad med blyinfattningar och färgat/mönstrat glas. Det glasade partiet är utskjutande och ramas in av en utkragad ram. Intill finns ytterligare ett rutindelat glasat parti i andra planet. Balkongpartier är placerade i fasaden mot Västra Storgatan. Balkongerna är placerade på var sin sida om ett burspråksparti och överst avslutas balkongpartiet av ett uppåtvinklat skärmtak med kopparavslut. Balkongräckena är i sinuskorrugerad plåt, järnsmide och har även öppna partier. Franska balkonger finns även representerade.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Järnet 3

Gatuadress: Kapellgatan 2, Klostergatan 2,
Skolgatan 18, 20, Västra Storgatan
23-25

Byggnadsår: 1962

Arkitekt/Byggföretag: Hans Ancker Holst arkitektkontor AB,
Stockholm

Hustyp: Kvartersomfattande - kyrka och hotell
mm.

Kvalitéer/värden

Denna kvartersomfattande byggnad har framför allt ett samhällshistoriskt värde genom att den utgör den första kvartersomfattande exploateringen i stadsdelen. Stadsutvecklingen hade i början av 1960-talet nått ännu en större skala och komplexet som var avsett för boende och handel mm hade också anpassats till den allt ökande biltrafiken genom parkeringsdäck under jord och bensinmacken i det sydvästra hörnet.

Byggnaden har till viss del även ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen och utgör en karaktäristisk 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Detta arkitektoniska värde bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att arkitekten Hans Ancker Holst har ritat byggnaden.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: den kopparklädda indragna takvåningen som ger intrycket av att byggnaden har ett plant tak, takvåningens pelarformation, de kopparklädda takavsluten, det röda fasadteglat och de vitkaklade partierna, de utragade fönsterpartierna, balkongpartierna med räcken, burspåk och skärmtak, loggian, fönstrens indelning och placering, de kvarvarande stålbjälkarna kring skyltfönstren samt de glasade entrépartierna i södra fasaden.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Järnspiran

Karaktärsdrag

Detta bostadskomplex bestående av två punkthus i 12 våningar, en lägre servicelänga och ett parkeringsdäck i markplan är beläget söder om Västra torget längst söder ut i stadsdelen.

Taken är plana med enkelt plåtklätt ej utskjutande avslut. Parkeringsdäckets tak har även en takomfattning i korrugerad plåt.

Fasaden är i betongelement med öppen ballast och sockeln är klädd i rött tegel. Den låga envånings servicelängan har en fasad i rött tegel och parkeringsdäckets väggar är i snedställt nät och betongelement med öppen ballast.

Fönstren är osymmetriskt 2 eller flerdelade och bågarna är i obehandlade aluminiumprofiler. Dessa fönsterbågar är troligtvis utbytta. I den låga servicelängan är fönstren i vitmålad träbågar till stor del i skyltfönsterutförande.

Entrépartiet är indraget likt en loggia och bärs upp av två betongpelare. Dörrarna är till stor del utbytta till glasade dörrar i brunloxerade aluminiumprofiler. Det finns dock kvar ett par originaldörrar i färglakt träutförande med rektangulärt stående fönsterinfattning i dess övre del.

Balkongerna är helt indragna i fasaden och är både parställda och enskilda i vertikalt genomgående partier. De parställda avskiljs med ett betongelement. Balkongräckena är i aluminium och fronterna är av korrugerad plåt.

Byggnaderna präglas starkt av denna tids rationella byggande i betongelement. Modernismens avskalade fasader med enbart fönster och balkonger som dekorativa element. Modernismens formuttryck under början av 1970-talet utgörs här av det plana taket med enkelt avslut, de skarpt skurna fasaderna i betongelement med karaktäristisk öppen sjöstensballast samt dess avsaknad av traditionella fasadelement.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Järnspiran 1

Gatuadress: Gjuterigatan 19. Kapellgatan 20.
Pilgatan 9, 11, 13, 15, 17

Byggnadsår: 1972

Arkitekt/Byggföretag: Bertil Berg, SAR Norrköping

Hustyp: Punkthus - flerbostadshus

Kvalitéer/värden

Detta bostadskomplex utgör en del i den nya storskaligare och kvartersomfattande exploateringen av stadens centrala delar, som tog fart under det begynnande 1960-talet. Detta berättar samhällshistoriskt om stadsdelens utveckling. Dess skala i 12 våningar skiljer sig kraftigt från intilliggande bebyggelse i stadsdelen vilket bidrar till förståelsen av den anda som rådde med mycket stor tilltro till det nya och moderna. Planstrukturen med ett parkeringsdäck som löper längs hela komplexet till kvarterets gränser berättar om bilens allt ökande genomslag och betydelse. I miljonprogramstider med ofta sammanhängande bostadsområden utanför städernas centrum och med minskat antal boende centralt till följd av ett ökat antal förvärvsarbete i centrum, är detta lite av en udda fågel.

Flerbostadshuset har även delvis ett arkitektoniskt värde genom att de är relativt väl bibehållna. Trots byte av fönster, balkongräcken och fronter samt utbytta dörrar utgör de i huvudsak en karaktäristisk tidig 1970-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i komplexet som utgör dess kvalitéer och värden: planstrukturen med två punkthus i 12 våningar med en envånings servicelänga och ett kvartersomfattande parkeringsdäck, de plana taken och fasaden i betongelement med öppen ballast, fönstrens placering och delvis utformning, det indragna entrépartiet likt en loggia, de helt indragna balkongerna med exempelvis dess betongelement samt de ursprungliga dörrarna.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden / kvarteret / området skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Jätten

Karaktärsdrag

Detta flervåningsbostadshus och den lägre tillhörande byggnaden är ensamt belägna i Västra Centrums nordvästra del, likt en solitär utmed Västra Storgatan mitt emot Tändsticksområdet. Slottskapellet och slottskyrkogården ligger precis söder om bostadshuset. Flerbostadshuset har totalt 14 våningar med entréplanet och den indragna översta våningen. Den lägre byggnaden intill är i 3 våningar.

Taket är plant och klätt med takpapp. Även den lägre byggnadens tak är plant med enkelt avslut i plåt.

Fasaden är beklädd med korrugerad aluminiumplåt i gröngrå ton. Den norra och södra fasaden är lätt vinklade. I den norra fasaden finns ett centralt placerat utskjutande parti som löper vertikalt genom hela fasaden och är vinklat inåt mot mitten. Partiets gavlar har försetts med helt indragna balkonger med räcken i form av stenballastskivor. Även den södra fasaden har ett utskjutande parti med balkongrader i dess gavlar. Den lägre byggnadens fasad är klädd i stenballastskivor och bruna korrugerade plåtpartier. Tidigare bestod fasaden av betongelement.

Byggnadens gavlar är försedda med halvt indragna balkongpartier, som löper vertikalt genom hela fasaden. Varje plan har två balkonger som skiljs via ett betongelement.

Fönstren i fasaden domineras av odelat utförande, med näst intill kvadratisk utformning. De utskjutande partierna i fasaderna mot norr och söder har dock inslag av tvådelade och smalt stående fönster. Fönsterbågarna var tidigare vitmålade träbågar, men de har bytts till vita aluminiumbågar. Tidigare hade fönstren en smalare vädringsdel. Den lägre byggnadens fönster är även de bytta till aluminiumfönster och samtliga är odelade, med undantag av tvådelade lågt liggande fönster i fasaden mot söder. Merparten är näst intill kvadratiska, men även mindre liggande fönster förekommer.

Entrén är indragen innanför fasadlivet och ett kraftigt skärmtak löper ovanför entrén.

Socklarna är klädda i skivor med synlig stenballast.

Byggnaderna präglas starkt av modernismen minimalistiska

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jätten 7

Gatuadress: Västra Storgatan 31 A, B, 33 A, B

Byggnadsår: 1963

Arkitekt/Byggföretag: Bo Cederlöf

Hustyp: Flervånings bostadshus

utforande. Avskalade fasader, med enbart fönster och balkonger, förutom fasadmaterialet som dekorativa element. Modernismens formuttryck under början av 1960-talet utgörs här främst av det plana taket med enkelt avslut, de skarpt skurna vinklade fasaderna i korrugerad aluminium och sockeln med öppen ballast, det kraftiga skärmtaket och den elegant indragna entrén samt dess avsaknad av traditionella fasadelement.

Kvalitéer/värden

Dessa två byggnader utgör en del i den nya storskaligare utvecklingen av Västra Centrum, under det begynnande 1960-talet. Detta berättar samhällshistoriskt om stadsdelens utveckling. Dess läge mitt bland de äldsta bibehållna delarna i stadsdelen, med Hospitalgården, Tändsticksområdet, Slottskapellet och Slottskyrkogården, bidrar till förståelsen av den anda som rådde med mycket stor tilltro till det nya och moderna.

Flerbostadshuset har ett arkitektoniskt värde genom att det är relativt väl bibehållet, och trots fönsterbytet utgör det en karaktäristisk och kvalitativ 60-tals arkitektur, med kanske stadens ända ursprungliga plåtfasad (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med indragen övre våning, plåtfasaden, de utskjutande fasadpartierna, fasadens olika vinklar, balkongpartierna med betongelement och räcken i form av skivor med öppen ballast, sockeln beklädnad i skivor med synlig stenballast, den indragna entrén med kraftigt skärmtak samt fönstrens placering.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaderna skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

Kv. Lappen - Hälsohögskolan

Karaktärsdrag

Hälsohögskolan är idag inkluderad i högskoleområdet. Huvuddelen av byggnaden är i nio våningar och de lägre delarna i byggnaden varierar mellan en till fem våningar. Skolbyggnaden är uppdelad i lägre kubiska byggnadskroppar och en högre smal skivhusliknande kropp med utkragat parti mot norr. I samband med huvudentrén är byggnaden i ett plan.

Taken är plana med enkelt plåtklätt ej utskjutande avslut.

Huvudelens fasad är i betongelement med öppen ballast och de lägre byggnadskropparnas fasader är i slätputs och korrugerad plåt i blå färgsättning.

Fönstren är till stor del enluftsfinster i lätt stående utförande näst intill kvadratiske och dess placering har både en vertikal och horisontell strävan. Vanligt förekommande i fasaderna är även osymmetriskt flerdelade fönster. Fönsterbågarnas material varierar med både obehandlad aluminium och vitmålad träbågar.

Dörrarna är huvudsakligen utbytta till glasade dörrar i obehandlade aluminiumprofiler.

Byggnaderna präglas starkt av modernismen under 1960-talet genom de avskalade fasaderna med i stort sett enbart fönstren, fasadmaterialet och byggnadskropparnas kubiska utformning och dess utskjutande, förskjutna, ut- och indragna partiernas placering som arkitektoniska element. Modernismens formuttryck under 1960-talet utgörs här främst av de plana taken med enkelt avslut, de skarpt skurna fasaderna i betongelement med öppen ballast, slätputs och korrugerad plåt, fönstrens placering, utformning och delvis material samt dess avsaknad av traditionella fasadelement.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Lappen 6

Gatuadress: Barnarpsgatan 39 C

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: Roland Voldemar Härm

Hustyp: Skola - hälsohögskola

Kvalitéer/värden

Ur samhällshistoriskt perspektiv berättar denna byggnad både genom dess fysiska gestalt och dess verksamhet i form av Hälsohögskola om de tider då Västra klinikernas verksamhet låg snett över gatan i kvarteren Hälsan och Hallonet. Under 1960-talet utökades den offentliga sektorn kraftigt i hela landet och Jönköpings allt starkare roll som centralort i länet ökade trycket på en utökad sjukvård. Detta skapade även ett större behov av utbildad sjukvårdspersonal som sjuksköterskor, undersköterskor mm. Hälsohögskolan berättar på ett tydligt sätt om denna utveckling i samhället.

Skolbyggnaden utgör även en del i den nya storskaligare utvecklingen av Västra Centrum, under 1960-talet. Detta berättar om stadsdelens utveckling och den anda som rådde med mycket stor tilltro till det nya och moderna.

Hälsohögskolan har även ett arkitektoniskt värde genom att den är relativt väl bibehållen, trots vissa exteriöra förändringar, och utgör en karaktäristisk och kvalitativ 1960-tals arkitektur, (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Det samhällshistoriska och arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: byggnadskropparnas skarp skurna kubiska former, de plana taken med enkelt avslut, de skarpt skurna fasaderna i betongelement med öppen sjöstensballast, slätputs och korrugerad plåt i blå färgsättning samt fönstrens placering, utformning och delvis material.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, särskilt beaktas.

övrigbebyggelse

Förteckning - övrig

Galeasen	8
Gambrinus	7
Gamen	5
Gasellen	5
Globen	7
Graniten	15
Gripen	6
Grundlagen	5
Gruvan	7
Guvenören	3
Götaland	5
Hackspetten	7, 8
Hallonet	7
Hammaren	2
Hamnparken -Twin City	
Handeln	7
Harpan	5
Hymnen	1

Häcken	7
Hägern	1, 5
Hälsan	3
Härolden	3, 4
Jamben	1
Jarlen	14
Jeriko	5
Jordaxeln	1
Jullen	5, 6, 7
Jungmannen	2
Jupiter	8, 11, 14
Jägmästaren	2
Rådhusparken	Gatukök

Kv. Galeasen

Karaktärsdrag

Parkeringshuset är kvartersomfattande och beläget mellan Kyrkogatan och Smålandsgatan.

Taket består av ett parkeringsplan. Takfoten är utskjutande och klädd i plåt.

Fasaden är klädd i gult tegel med utkragad pilasterverkan och gatuplanet markeras med infällda horisontella linjer i rött tegel. Nedre delen av gavlarna är indragna och bärs av en kvadratisk pelare med enkel fot och kapital.

Öppningarna i fasaden är till stor del försedda med tvådelat järn- /aluminiumgaller i enkelt rakt utförande eller till hälften öppet. Vanligt är även solskydd i plåt/aluminium.

Kv. Gambrinus

Karaktärsdrag

Byggnaden ligger utmed Västra Storgatans östra del.

Taket har sadeltaksutförande och är klätt med rött tegel och takfoten är markerad.

Fasaden är i gult färgsatt spritputs med vita slätputsade fönsteromfattningar och gatuplanet är klätt med grå natursten.

Fönstren är i enluftsutförande i vit färgsättning.

Entréerna har mindre plåtklädda tak och dörrarna är troligtvis glasade i aluminiumprofiler.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Galeasen 8

Gatuadress: Smålandsgatan 27

Byggnadsår: 1987

Arkitekt/Byggföretag: K konsult, Kjell Hadin

Hustyp: Parkeringshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gambrinus 7

Gatuadress: Västra Storgatan 4

Byggnadsår: 1983

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekterna, Alf Pernstedt, Lennart Wennerholm, Ingemar Liabäck

Hustyp: Kontors- och handelskomplex

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gamen 5

Gatuadress: Barnarpsgatan 33-35

Byggnadsår: 1971, ombyggnad 1994

Arkitekt/Byggföretag: Ombyggnad: Arkitekthuset genom Susanne Tollbo

Hustyp: Boende med handel i gatuplan

Kv. Gamen

Karaktärsdrag

Byggnaden är i fem våningar utmed Barnarpsgatan.

Byggnadens tak ger intrycket av att vara plant med enkelt plåtklätt avslut, men troligtvis är taket flackt och plåtklätt.

Fasaden är i ljus slätputs med fönsteromfattningar i grå natursten. Gatuplanet är indraget och bildar en loggia med runda pelare. Fasaden i markplan är klädd i gråa naturstens- eller cement plattor.

Fönstren är odelade i stående utförande och mindre liggande. Det som dominerar mest är kanske de fyrdelade fönsterpartierna med indragna vinklade hörnfönster, vilket skapar känslan av burspråkspartier. Skyltfönstren är utkragade med vinklade hörn.

Franska balkonger med enkelt svart järnsmide.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gasellen 5

Gatuadress: Barnarpsgatan 27, Brunnsgatan 12

Byggnadsår: 1958

Arkitekt/Byggföretag: G Lundin, Stockholm

Hustyp: Boende med handel och verksamhet i gatuplan

Kv. Gasellen

Karaktärsdrag

Ett funktionalistiskt präglad flerbostadshus utmed Barnarpsgatan i sju våningar. Mot Barnarpsgatan ligger även en lägre kontorsdel i två plan och i gatuplanet finns lokaler för handel och annan verksamhet.

Taket är plant med enkelt plåtklätt avslut.

Fasaden är i ljust gul slätputs med enstaka inslag av träpanel i den lägre delen. Gatuplanet är i gråbrun cementputs.

Fönstren är enluftsfnster i svagt rektangulärt stående utförande. De är färgsatta i vitt. Den lägre delen och skyltfönstren är i fernissat träutförande.

Balkonger är placerade i samband med utkragade hörn och har vinklade avslut. Dess räcken är i järnsmide med fronter i röd korrugerad plåt.

Kv. Globen

Karaktärsdrag

Söder om Rådhus- och Braheparken ligger Per Brahe Gymnasiet och skolans byggnader har varierat utförande.

Den norra delen är präglad av 1940-talets nyrealism med kvardröjande drag från funktionalismen och inslag av traditionalism.

Taket är ett osymmetriskt och symmetriskt sadeltak plåt- och tegelklätt. Fasaden är i ljust gul slätputs med ljus grå naturstenssockel. Fönstren är ospröjsade tvålufts-fönster i traditionellt stående utförande eller tredelade med en spröjs som delar fönstren i sex rutor. Bågarna är i vitmålat träutförande.

Den södra delen av den ljus putsade delen har influenser från postmodernismen med flackt sadeltak klätt med tegel, gavelmotiv och lunettfönster.

Vidare ser vi en del som är klädd i gult måttat fasadtegel karaktäristiskt för slutet av 1940-talet. Taket är i sadeltaksutförande med utskjutande avslut med synligt bjälklag och lätt uttryck. Fönstren är i vita träbågar och de är till stor del tvådelade. Även franska balkonger med enkelt järnsmide förekommer.

En ny matsal har tillförts mot innergården och dess fasad är helt glasad i svarta aluminiumprofiler och matsalsdelens tak är flackt med ett kraftigt taksprång. Denna del präglas av den begynnande nymodernismen.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Globen 7

Gatuadress: Brunnsgatan 3, Kyrkogatan 1-5

Byggnadsår: 1946 och -47, 1995

Arkitekt/Byggföretag: Gösta Planck samt Arkitekthuset genom Ingvar Carlsson

Hustyp: Skolbyggnad - Per Brahe Gymnasiet

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Graniten 15

Gatuadress: Skolgatan 2

Byggnadsår: 1977

Arkitekt/Byggföretag: Flensbors arkitektkontor, Kurt Andersson

Hustyp: Kontorskomplex

Kv. Graniten

Karaktärsdrag

Väster om Rådhusparken och Kyrkogatan ligger detta kontorskomplex i karaktäristiskt 1970-talsutförande.

Taket är ett valmat sadeltak med indragna takkupor och lätt utskjutande plåtklätt avslut.

Fasaden är klädd i sandstensplattor eller cementplattor med marmorering som liknar dessa. Fasaden innehåller även ett burspråksparti klätt i brun plåt. Gatuplanet är klätt med sandfärgat glacerat kakel/klinker med utkragad pilasterverkan.

Fönstren är små och rektangulärt stående i enluftsutförande. De är även indragna i fasaden. Dess storlek och indragna placering var en följd av energikrisen i 1970-talets inledning. Fönsterbågarnas färgsättning är i mörkt brunt vilket är mycket typiskt för 1970-talet. Dess material är trä.

Entréerna är indragna och har ett kraftigt skärmtak med plåtklätt avslut.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gripen 6

Gatuadress: Barnarpsgatan 11-21 (udda nr)
Smålandsgatan 16, 18

Byggnadsår: 1981

Arkitekt/Byggföretag: Helmer flensborns arkitektkontor AB, Huskvarna

Hustyp: Kontors-/handelskomplex

Kv. Gripen

Karaktärsdrag

Kontors-, handelskomplexet innefattar hela kvarteret Gripen. Byggnaden har till stor del fyra våningar med kontor, handel och annan verksamhet.

Taket är troligtvis ett flackt valmat sadeltak. Takfoten är lätt utskjutande och klädd med kopparplåt. Fasaden är klädd med tegel i olika kulörer för att visa på den tidigare fastighetsindelningen. Mönstermurning förekommer i fasaden som inramningar kring fönster, indragna fönsterbröstningar samt horisontella band. Fönstren är relativt små, odelade, stående och gråfärgade. Dess placering ger en horisontell strävan genom hela fasaden. Skytlfönster i markplan, rektangulära och välvda. Entréerna i hörnen är indragna och dess tak bärs upp av vitmålade och runda betongpelare.

Kv. Grundlagen

Karaktärsdrag

Detta kontorskomplex ligger utmed Kyrkogatans västra sida i fem våningar. Byggnaden har vinklade hörn och delvis indragen övre våning. Fasadens mittparti mot Kyrkogatan är markerat delvis genom att mittpartiets övre plan inte är indraget och ger därmed intryck av att skjuta upp över takfoten.

Taket är klätt med plåt och tegel i relativt flackt utförande.

Fasaden är klädd i rött tegel med synliga betongelement i fönstrens överkant och gatuplanet i mittpartiet är klätt i natursten.

Fönstrens utförande varierar med enlufts-fönster, flerlufts-fönster, osymmetriskt flerdelade, flerlufts-fönster och tvålufts-fönster med låg bröstning. Fönstren i gatuplanet har rundad överdel. Bågarna är i obehandlad aluminium.

Burspråk klädda i aluminium förekommer i fasaden.

Kv. Gruvan

Karaktärsdrag

Väster om Rådhuset ligger detta flerbostadshus i sex våningar med handel och annan verksamhet i gatuplanet.

Taket är i sadeltakutförande och klätt i plåt (möjligen koppar). Fasaden är i gul och röd slätputs med stenplattor i gatuplanet.

Fönstren domineras av enlufts-fönster sammansatta i partier eller traditionellt rektangulärt stående tvålufts-fönster. I de sammansatta partierna förekommer blå skivor som bröstningar och mellanpartier. Fönsterbågarna är vita aluminiumbågar.

Det förekommer även burspråk i de uppskjutande mittpartierna samt franska balkonger med räcken i aluminium och glas.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Grundlagen 5

Gatuadress: Brunnsgatan 5 A-B, Kyrkogatan 34, 36, Oxtorgsgatan 6, Smålandsgatan 29, 33

Byggnadsår: 1987

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset

Hustyp: Kontorsbyggnad

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Gruvan 7

Gatuadress: Kyrkogatan 14-16, Skolgatan 7 B, Smålandsgatan 11

Byggnadsår: 1996

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset, Susanne Tollbo

Hustyp: Flerbostadshus - handel i markplan

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Guvernören 3

Gatuadress: Vallgatan 11

Byggnadsår: 1957

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén

Hustyp: Industribyggnad

Kv. Guvernören

Karaktärsdrag

Denna industripräglade byggnad ligger precis nordväst om brofästet.

Taket är till största delen plant med någon del i pulpettaksutförande. Dess avslut är inte utskjutande och klätt med ett kopparbleck. En del har även en kopparklädd indragen välvd takdel.

Fasaden är i rött tegel, ljust putsade betongelement som bildar ett liggande rutmönster i fasaden. Även korrugerad plåt förekommer.

Fönstren varierar men stora fönsterpartier i aluminiumprofiler med färgade glaspartier dominerar. Fasaden innehåller även mindre enluftsfönster i liggande eller stående utförande.

Dörrarna är till stor del glasade i aluminiumprofiler.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Götaland 5

Gatuadress: Vallgatan 3-9

Byggnadsår: 1974

Arkitekt/Byggföretag: Atrio Arkitektkontor

Hustyp: Polisstation

Kv. Götaland

Karaktärsdrag

Polishuset ligger utmed Munksjöns västra strand vinklat kring en halvt öppen innergård i fyra våningar.

Taket är plant med enkelt kopparklätt avslut.

Fasaden är i rött mättat tegel.

Fönstren är i mindre enluftsutförande och lätt indragna i fasaden till följd av 1970-talets energikris. De är i vitmålade träbågar.

Kv. Hackspetten

Karaktärsdrag

Denna fastighet är belägen i områdets norra del intill Juneporten. Detta komplex sträcker sig i två plan mot Västra Storgatan men betydligt fler våningar mot Järnvägsgatan. Komplexet innehåller kontor, handel och bostäder och har även del av den underjordiska parkeringen och godshanteringen med infart från Järnvägsgatan.

Fasaden är klädd i betongelement med öppen sjöstensballast och den högre delen har under 2006 putsats i ljus slätputs.

Fönstren är i enluftsutförande i bruna träbågar placerade i horisontella fönsterband. Skyltfönstren är i aluminiumprofiler.

Dörrarna är till stor del glasade i aluminiumprofiler.

Kv. Hackspetten

Karaktärsdrag

Detta kontors- och handelskomplex är beläget mellan Västra Storgatan och Järnvägsgatan i fem våningar.

Taket är plant med enkelt plåtklätt avslut och taket har även en mörkt plåtklädd påbyggnad.

Fasaden är i curtain wall-utförande med horisontella fönsterband och bröstningar i svart lackerad plåt som är stukad i ett kryssutförande. Fasaden innehåller även aluminiumpilastrar som delar av fönstrens horisontella strävan i vertikala linjer. Gavlarna är ljus slätputsade.

Fönstren är i enluftsutförande och rektangulärt stående i aluminiumprofiler.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hackspetten 7

Gatuadress: Västra Storgatan 14

Järnvägsgatan 11

Byggnadsår: 1965

Arkitekt/Byggföretag: Reed Andersson

Hustyp: Kontorslokaler

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hackspetten 8

Gatuadress: Västra storgatan 12

Järnvägsgatan 9

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: Alf Lundquist & Co, Malmö

Hustyp: Kontorslokaler

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hallonet 7

Gatuadress: Barnarpsgatan 44
Gjuterigatan 8 A-I
Byggnadsår: 1950-52

Arkitekt/Byggföretag: Hakon Ahlberg

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Hallonet

Karaktärsdrag

Denna del av Hallonet 7 är belägen utmed Trädgårdsgatan och Oxtorgsgatan i fyra våningar.

Taket är ett tegelklätt valmat sadeltak klätt med rött tegel med lätt utskjutande avslut.

Fasaden är i gult mättat karaktäristiskt 1950-talstegel. Trapphuset mot Oxtorgsgatan har troligtvis klätts om under senare tid med skivor i putsat utförande.

Fönstren är traditionella tvålufts-fönster i rektangulärt stående utförande. Bågarna är kopplade och i vitmålat trä.

Dörrarna är glasade i aluminiumprofiler.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hammaren 2

Gatuadress: F E Elmgrensgatan 2, 4
Västra Storgatan 19 A-D
Byggnadsår: 1999

Arkitekt/Byggföretag: Atrio arkitektkontor AB Jkpg

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Hammaren

Karaktärsdrag

Detta flerbostadshus med delvis handel i gatuplanet är belägen i området nordvästra del i Järnvägsgatans möte med Västra Storgatan. Byggnaden är i sex våningar med den indragna övre våningen.

Taket är plant eller flackt med en indragen takvåning klädd i gråmålad plåt. Dess avslut är lätt utskjutande med synligt bjälklag.

Fasaden är i ljus slätputs med delvis ljus grå natursten i gatuplanet och sockeln i cement.

Fönstren är i enlufts-, tvålufts och flerluftsutförande symmetriskt eller osymmetriskt uppdelade. Det domineras av rektangulärt stående fönster. Även runda fönster förekommer. Fönstren är färgsatta i en ljus grön kulör.

Balkongerna är rundade och dess räcken är i enkelt järnsmide.

Arkitekturen präglas av svenskt 1930- och 40-tal.

Kv. Hamnparken - Twin City

Karaktärsdrag

Denna byggnad innehåller café, restaurang och pub i mestadels ett plan, men byggnadens mittersta del tornar upp sig och innehåller ett ytterligare våningsplan. Från denna mittdel sträcker sig tre lägre byggnadskroppar i ett plan.

Den mittersta delen har ett flackt tälttak och de övriga delarna är försedda med flacka sadeltak. De är klädda med plåt (möjligen koppar).

Fasaden är till stor del klädd med grön liggande träpanel.

Fönstertyorna är stora i kopparlikt gröna aluminiumprofiler. De är till stor del rektangulärt stående i par tre och tre. Profilererna är även korslagda i de övre vinklade partierna.

Även dörrarna är glasade i samma aluminiumprofiler.

Kv. Handeln

Karaktärsdrag

Denna byggnad i fyra våningar ligger centralt placerad i området och innehåller framför allt boende och handel i form av saluhall. Innergården är ett plan upp och den inre fasaden är försedd med loftgångar.

Taket är plant med enkelt plåtklätt avslut.

Fasaden är rött tegel med synliga betongelement i fönstrens överkant.

Fönsterbågarna är i vitmålat trä och dess utförande varierar stort. Rektangulärt stående i enheter om fyra där ett fönster har en lägre bröstning dominerar dock. Det förekommer även mindre liggande fönster samt rundade burspråk och helt indragna balkonger med räcken i rödmålad liggande träpanel

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hamnparken - Twin City

Gatuadress:

Byggnadsår: 1986

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset genom Thomas Andersson

Hustyp: Restaurang / Café

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Handeln 7

Gatuadress: Nygatan 16 A, B, Skolgatan 13 A-C, Trädgårdsgatan 9

Byggnadsår: 1983

Arkitekt/Byggföretag: Åke Janson arkitekter AB, Stockholm

Hustyp: Flerbostadshus med handel mm i gatuplan

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Harpan 5

Gatuadress: F E Elmgrens gata 5

Byggnadsår: 1988

Arkitekt/Byggföretag: K-konsult

Hustyp: Hotell - Clarion Hotell

Kv. Harpan

Karaktärsdrag

Hotellet ligger precis söder om det blivande biopalatset och utgör en tillbyggnad av Viktoriahuset från 1800-tals senare hälft.

Taket är troligtvis ett flackt valmat sadeltak med kraftigt markerad och profilerad takfot.

Fasaden är i ljus puts med ljusare markeringar av hörn, horisontella linjer och fönsteromfattningar.

Fönstren är i tvåluftsutförande och rektangulärt stående. Fönsterbågarna är färgsatta i vitt eller rött.

Sockeln ger intrycket av murad sten.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hymnen 1

Gatuadress: Fabriksgatan 11, 13 A-E, Oxtorgsgatan 11 A, B

Byggnadsår: 2000

Arkitekt/Byggföretag: Atrio arkitekter Jönköping AB, Peter Lindqvist

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Hymnen

Karaktärsdrag

Detta bostadshus i trä i två våningar är centralt beläget i området.

Taket är ett tegelklätt valmat sadeltak till följd av de vinklade hörnen. Takfoten är profilerad enligt karaktäristiskt 1800-tal.

Fasaden är i träpanel med kvaderstensliknande panel i gatuplanet som avslutas med ett listverk. Det övre planet är klätt i liggande träpanel. Fasaden avslutas med en fotlist och sockeln är i cement.

Fönstren är i tvåluftsutförande med genomgående spröjs som delar fönstret i sex rutor. Bågarna och fodren är i trä och bemålade i grått.

Dörrarna är i rödbemålade spegelutförande med överljus.

Kv. Häcken

Karaktärsdrag

Kontorskomplexet ligger centralt i stadsdelen i samband med stadsrummet kring Sofia kyrkan. Kontorskomplexet är i sju våningar med den indragna takvåningen. Mot gården är även en mindre del i två plan sammanbyggd med komplexet.

Taket är plant med ett enkelt plåtklätt avslut och även takvånings tak är plåtklätt i flackt utförande.

Fasaden är i stående glacerat tegel eller liknande material som kakel/klinkers mm. Fasaden innehåller både en vertikal och horisontell verkan genom de vertikala pilastrarna och de ljusa partierna som fungerar som fönsterbröstningar i horisontella band mellan pilasterna. I det andra planet uttrycks ett utskjutande parti med mörkare material som löper från den västra fasaden genom norra gaveln och avslutas i och med den lägre byggnadskroppen mot innergården.

Fönstren är enluftsfönster som har mörkt färgsatta bågar. De är placerade i en horisontell strävan trots att de delas av de återkommande pilastrarna.

Dörrarna domineras idag av glasade dörrar i eloxerade aluminiumprofiler.

Byggnadskomplexet uttrycker en tidsenlig modernism med både en tydlig horisontell och vertikal strävan i byggnadskroppen, plant tak med enkelt avslut, skarpt skurna och återhållsamma fasader, fönsterplacering med stark horisontell strävan mm.

Kvalitéer/värden

Byggnaden är av samhällshistoriskt intresse därför att den på ett mycket tydligt sätt berättar om 1960-talets stadsomvandlingar i dess centrala delar. Man rev en stor del av den äldre småskaliga trähusbebyggelsen och ersatte den vanligen med storskaliga komplex innehållande bland annat kontor.

Byggnaden innehar även ett arkitektoniskt värde ge-

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Häcken 7

Gatuadress: Brunnsgatan 11
Trädgårdsgatan 37, 39, 41
Byggnadsår: 1966

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén

Hustyp: Kontorskomplex

nom att den är relativt väl bibehållen exteriört och utgör en karaktäristisk 1960-tals arkitektur (se vidare under föregående rubrik, Karaktärsdrag).

Både det samhällshistoriska och det arkitektoniska värdet bidrar starkt till kontinuitetsvärdet som gäller hela Västra Centrum, se avsnittet Kvalitéer/värden under Västra Centrum som helhet.

Intressant i sammanhanget är även att den lokalt väl-etablerade arkitekten, Boo D:son Widén ligger bakom byggnaden. Bygganden utgör ett kvalitativt exempel ur dennes verksamhet i Jönköpingsområdet under 1960-talet.

Viktiga delar i byggnaden som utgör dess karaktär är: det plana taket med enkelt avslut klätt i plåt, fasadmaterialet i glacerat tegel eller liknande i stående utförande, pilastrarna, fönsterbröstningspartierna, det utskjutande partiet och fönstrens placering, utformning och material.

Riktlinjer

Vid underhåll, ändring och annan utveckling av byggnaden skall de karaktärsdrag samt kvalitéer och värden, som nämnts ovan, beaktas.

Kv. Hägern

Karaktärsdrag

Detta kontorskomplex i fem våningar är beläget relativt centralt i stadsdelen utmed Barnarpsgatan.

Taket är plant med enkelt avslut i koppar.

Fasaden är till stor del i rött tegel, men fasaden mot öster domineras av ett stort fönsterparti med fönsterband samt bröstningar och pilastrar i marmorerade betongplattor. Komplexets västra del har under senare år putsats i grå toner.

Fasaden domineras av enlufts-fönster i rektangulärt stående utförande. Det förekommer även smalt stående och liggande samt små kvadratiske fönster.

Kv. Hägern

Karaktärsdrag

Detta kontorskomplex i fem våningar är beläget relativt centralt i stadsdelen utmed Barnarpsgatan.

Taket är plant med enkelt plåtklätt avslut.

Fasaden är i rött tegel.

Fönstren är i enluftsutförande placerade i par om fyra per grupp. Bågarna är i trä och är vitmålade.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hägern 1

Gatuadress: Barnarpsgatan 36, Brunnsgatan 9 och
Västgötagatan 31

Byggnadsår: 1962

Arkitekt/Byggföretag: K E Lindell

Hustyp: Kontorsbyggnad

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hägern 5

Gatuadress: Barnarpsgatan 38-40

Byggnadsår: 1974

Arkitekt/Byggföretag: Helmer Flensborns arkitektkontor
genom Curt Andersson

Hustyp: Kontorsbyggnad

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hälsan 3

Gatuadress: Fabriksgatan 17, 19

Byggnadsår: 1959

Arkitekt/Byggföretag: Hakon Ahlberg

Hustyp: Sjukvårdslokaler - Hälsans vårdcentral

Kv. Hälsan

Karaktärsdrag

Hälsan 3 ingår i det samlade komplex intill Lasarettsparken som tidigare utgjorde Västra klinikerna. Idag innehåller enbart denna del i fem våningar sjukvårdsverksamhet. Byggnadens sydvästra del tornar upp sig likt ett hörntorn.

Taket är ett flackt tegelklätt sadeltak med enkelt avslut, klätt i koppar.

Fasaden är i rött tegel.

Fönstren är nästintill kvadratiska och i enluftsutförande. Bågarna är i fernissat trä och dess placering är symmetrisk med något mer dominerande horisontell strävan.

Franska balkonger med enkelt järnsmide i fasaden mot norr.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Hälsan 3

Gatuadress: Gjuterigatan 9, Lasarettsgatan 8

Byggnadsår: 1964

Arkitekt/Byggföretag: Hakon Ahlberg och Carl G Möller

Hustyp: Kontorsbyggnad - Riksbyggen och Science Park

Kv. Hälsan

Karaktärsdrag

Hälsan 3 ingår i det samlade komplex intill Lasarettsparken som tidigare utgjorde Västra klinikerna. Idag innehåller denna byggnad till största delen kontor för Riksbyggen och Science Park.

Taket är plant med enkelt avslut, klätt i koppar samt kopparklädda byggnadskroppar på taket.

Fasaden är i rött tegel förutom ett parti mot sydöst som putsats under senare år.

Fönstren domineras av rektangulärt stående enluftsfönster och bågarna är i obehandlade aluminiumbågar. Även osymmetriskt flerdelade fönster förekommer. Entrédelen har fönster med bröstningar i smalt sinuskorrugerad plåt.

Entréen har ett lätt elegant kopparklätt skärmtak. Vidare innehåller fasaden balkonger på vita betongelement med järnsmidesräcke och korrugerad plåt.

Kv. Härolden

Karaktärsdrag

Detta flerbostadshus ligger i ett kvarter söder om Sofia kyrkan. Med den indragna takvåningen är byggnaden i sex våningar.

Taket ger ett plant intryck från gatan genom dess indragna takvåning och takvåningens tak är relativt flackt och beklädnaden okänd.

Fasaden är i ljus spritputs med slätputsade pilastrar.

Fönstren är främst i enluftsutförande och till hälften parställda.

Balkongerna är helt indragna i vertikalt genomgående partier med parställda balkonger som delas av betongelement. Det förekommer även balkonger indragna i det sydvästra hörnet med en pelare som bär partiet. Balkongräckena är i enkelt stående smide i järn eller aluminium.

Kv. Härolden

Karaktärsdrag

Detta flerbostadshus ligger i kvarteret Härolden söder om Sofia kyrkan i fem våningar inklusive den indragna takvåningen.

Takets utformning och beklädnad okänd.

Fasaden är klädd i gult tegel.

Fönstren är i en- eller tvåluftsutförande och bågarna är färgsatta i vitt.

Balkongerna är halvt indragna i vertikalt genomgående parställda partier. Balkongräckena är i aluminium med fronter i brun korrugerad plåt.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Härolden 3

Gatuadress: Fabriksgatan 9, Oxtorgsgatan 16

Byggnadsår: 1987

Arkitekt/Byggföretag: Broman arkitekter AB - Erik Ståhl

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Härolden 4

Gatuadress: Oxtorgsgatan 14

Byggnadsår: 1982

Arkitekt/Byggföretag: Jönköpings byggnad AB

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jamben 1

Gatuadress: S:t Pedersgatan 4, 6

Byggnadsår: 1998

Arkitekt/Byggföretag: Myresjöhus

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Jamben

Karaktärsdrag

Dessa tre bostadslängor i 1 1/2-plan ligger öppet placerade kring en gård precis öster om den äldre Hospitalsgården. Den västra längan är äldre och de nyare från sent 1990-tal har uppförts näst intill som pastischer utifrån denna.

Sadeltaken är klädda med rött tegel och takfoten markeras med enkelt kragad mönstermurning.

Fasaden är i rött tegel med mönstermurning som ramar in fasaderna. Fönstrens bottenstycke utgörs av ett utkragat parti som bärs av konsoler i tegel. Sockeln är i cement.

Fönstren är i tvåluftsutförande med genomgående spröjs som delar in fönstret i sex delar. Bågarna är i grönmålat trä.

Entréerna är försedda med mindre plåtklädda skärmtak och rödmålade dörrar i spegelutförande med fönsterinfattningar.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jarlen 14

Gatuadress: Brunnsgatan 26-32 (A och B)

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: Roland Voldemar Härm SAR, Stockholm

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Jarlen

Karaktärsdrag

Dessa flerbostadshus i fem våningar är parallellt placerade utmed Brunnsgatan. De uppfördes som bostäder för studerande vid Munksjökolan (nuvarande Hälsohögskolan) och ritades av samme arkitekt. Det har dock skett stora förändringar av byggnaderna.

Taken är plana med plåtklätt avslut och takfoten markeras kraftigt genom ett brett gult plåtparti i takets avslut.

Fasaden har senare klätts i skivor med öppen ballast och sockeln är i bemålad cement.

Fönstren är i enluftsutförande och bågarna är i obehandlad aluminium.

Balkonger är vinklade i parställda vertikalt genomgående partier.

Entréerna har en trappa, skärmtak och järnsmidesräcke.

Kv. Jeriko

Karaktärsdrag

Detta kvartersomfattande bostadskomplex är beläget öster om Västra torget i fyra till sex våningar och delvis med handel och annan verksamhet i gatuplanet.

Taket är ett tegelklätt flackt valmat sadeltak. Det är valmat på grund av de vinklade hörnen.

Fasaden är i grå slätputs med ljusare horisontell linjeverkan i första planets överkant och sockeln är i målad cement.

Fönstren är två- och flerlufts-fönster i vita och röda aluminiumbågar samt mindre kvadratiska fönster.

Helt indragna balkonger i hörn med räcken i bred korrugerad plåt.

Det förekommer även burspråk med vinklade hörn och spetsigt utförande.

Kv. Jeriko

Karaktärsdrag

Detta kvartersomfattande bostadskomplex är beläget öster om Västra torget i fyra till sex våningar och delvis med handel och annan verksamhet i gatuplanet.

Taket är ett tegelklätt flackt valmat sadeltak. Det är valmat på grund av de vinklade hörnen.

Fasaden är i ljus slätputs med ljusare horisontell linjeverkan i första planets överkant och sockeln är i målad cement. Fönstren är två- och flerlufts-fönster i gröna aluminiumbågar. Helt indragna balkonger i hörn med räcken i bred korrugerad plåt och inglasningar. Även halvt indragna balkonger i par med inglasning förekommer.

Det förekommer även burspråk med vinklade hörn.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jeriko 5

Gatuadress: Kapellgatan 11, Brunnsgatan 27

Byggnadsår: 1992

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset / Lundberg / Siab

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jeriko 5

Gatuadress: Kapellgatan 11, 13,
Oxtorgsgatan 26

Byggnadsår: 1992

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset / Lundberg / Siab

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jeriko 5

Gatuadress: Oxtorgsgatan 22, 24

Klostergatan 14 B

Byggnadsår: 1992

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset / Lundberg / Siab

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jeriko 5

Gatuadress: Klostergatan 12, 14 A

Brunnsgatan 21, 23, 25

Byggnadsår: 1992

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset / Lundberg / Siab

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Jeriko

Karaktärsdrag

Detta kvartersomfattande bostadskomplex är beläget öster om Västra torget i fyra till sex våningar och delvis med handel och annan verksamhet i gatuplanet.

Taket är ett tegelklätt flackt valmat sadeltak. Det är valmat på grund av de vinklade hörnen.

Fasaden är i grå slätputs med ljusare horisontell linjeverkan i första planets överkant och gatuplanet är kaklat med fönsteromfattningar och markerat avslut i överdelen. Fönstren är två- och flerluftsfönster i vita aluminiumbågar.

Helt indragna balkonger i hörn med räcken i bred korrugerad plåt och inglasningar. Även halvt indragna, parställda och inglasade balkonger finns i fasaden.

Det förekommer även burspråk med vinklade hörn.

Kv. Jeriko

Karaktärsdrag

Detta kvartersomfattande bostadskomplex är beläget öster om Västra torget i fyra till sex våningar och delvis med handel och annan verksamhet i gatuplanet.

Taket är ett tegelklätt flackt sadeltak med en uppskjutande hörndel likt ett torn som är valmat på grund av det vinklade hörnet.

Fasaden är slätputsad med en ljusare övre våning och vertikala partier som markerar entréer. Gatuplanet är till stor del kaklat med linjeverkan i olika färger.

Fönstren är två- och flerluftsfönster i vita aluminiumbågar.

Helt indragna balkonger i hörn med räcken i bred korrugerad plåt och inglasningar. Även halvt indragna, parställda och inglasade balkonger finns i fasaden.

Det förekommer även ljust putsade burspråk med vinklade hörn.

Kv. Jordaxeln

Karaktärsdrag

Söder om Slottskyrkogården längst väster ut i stadsdelen samt nordväst om Västra torget är detta äldreboende i sex våningar beläget. Boendet består av två höga byggnadskroppar med en sammanlänkande envåningsdel som skapar en förgård och en innergård.

Taket är ett flackt valmat sadeltak klätt med plåt. Dess avslut är utskjutande och ger ett lätt intryck. Balkongpartierna avslutas med skärmtak i takets förlängning. Även spetsigt vinklade burspråk löper upp till takfoten och bildar utskjutande takpartier.

Fasaden är i ljus slätputs och sockeln i något mörkare spritputs.

Fönstren är till stor del i en- och tvåluftsbågar i vit och gul färgsättning. En stor del av fönstren har även lågt placerad spröjs.

Balkongerna har räcken i aluminium med fronter i glas och vita skivor.

Kv. Julen

Karaktärsdrag

Detta flerbostadshus utmed Klostergatan är i fem våningar. Taket ger intryck av att vara plant eller mycket flackt med utskjutande plåtklätt avslut.

Fasaden är i terrakottafärgat tegel och gatuplanet har klätts med kakel och dess överdel troligvis i marmorerade betongplattor likt natursten. Detta parti löper även tillsammans med fönsterpartier upp till takfoten i samband med trapphusen.

Fönstren är smalt stående eller osymmetriskt tvådelade med en spröjs som delar av den smalare luften i två lika stora delar, ett karaktäristiskt utförande för 1980-talet. Bågarna är bruna och i trä. Skyltfönstren är välvda odelade och placerade två och två.

Kombinerade burspråk/balkongpartier är klädda i plåt och balkongräcken i aluminium och skivor med öppen ballast.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jordaxeln 1

Gatuadress: Halle Persgatan 2-4

Byggnadsår: 1997

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset genom Susanne Tollbo

Hustyp: Flerbostadshus - äldreboende

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Julen 5

Gatuadress: Klostergatan 24, 26. Lasarettgatan 13

Byggnadsår: 1983

Arkitekt/Byggföretag: Helmer Flensborns arkitektkontor AB genom Curt Andersson, Huskvarna

Hustyp: Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jullen 6

Gatuadress: Kungsgatan 14, Klostergatan 28

Byggnadsår: 1956

Arkitekt/Byggföretag: Hans Westman SAR, Lund

Hustyp: Hotel (Klosterkungen)

Kv. Jullen

Karaktärsdrag

Hotell Klosterkungen är beläget längst söder ut i stadsdelen i korsningen Klostergatan - Kungsgatan och byggnaden är i sex till åtta våningar.

Taket är i grunden plant med plåtklätt avslut. Det översta planet är till stor del något indraget och klätt med plåt och avslutas med en utskjutande uppåtvinklad del.

Fasaden är i rött tegel med kakel/mosaikklädda pilastrar, plåt, och betongelement med öppen ballast i den högre skivhusliknande delen. Sockeln är i mörk natursten.

Byggnaden har enluftsfnster i vit och obehandlad aluminium.

Gatuplanet avslutas med ett mindre skärmtak som löper runt hörnet.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jullen 7

Gatuadress: Kungsgatan 16. Lasarettsgatan 15.
Kapellgatan 23, 25, 27, 29

Byggnadsår: 1968

Arkitekt/Byggföretag: HSB Riksförbunds arkitektkontor

Hustyp: Flerbostadshus

Kv. Jullen

Karaktärsdrag

Detta bostadskomplex är beläget längst söder ut i området, precis norr om Kungsgatan. Bostadslängorna är sammanhängande och innesluter innergården i tre riktningar och parkeringsdäck finns under innergården.

Taken är klädda med rött tegel och har sadeltaksutförande. Fasaden är i rött tegel och sockeln är i grå spritputs.

Osymmetriskt indelade tvåluftsfnster i vita aluminiumbågar dominerar fasaden, men det finns även enluftsfnster i mindre kvadratisk eller rektangulärt liggande eller stående utförande.

Mot innergården löper horisontella loftgångsliknande balkongpartier med fronter i form av vita skivor. Vidare har byggnaden en loggia med runda pelare mot innergården.

Kv. Jungmannen

Karaktärsdrag

Denna nyare delen av församlingshemmet är i en hög våning med halvt källarplan.

Taket är plant med enkelt kopparklätt avslut.

Fasaden är i kalksandsten och de vertikalt präglade fönstren fullföljs med indragna partier som går vertikalt genom hela fasaden.

Fönstren är högt rektangulärt stående enluftsfönster med träbågar som delvis fernissats och delvis målats vita. Det förekommer även svagt liggande enluftsfönster i källarplanet. Mellangången har en kraftig takomfattning i koppar och entréen är till stor del glasad i träbågar i fernissat och vitmålat utförande med låga bröstningar av bruna skivor.

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Denna förskola ligger i stadsdelens sydvästra del och är i ett plan. Byggnaden sträcker sig i vinkel mot gården där barnen leker.

Sadeltaket är klätt med rött tegel och har utskjutande avslut.

Fasaden är i gult tegel med liggande pastellfärgad träpanel i fönsterpartierna bl. a. utförda som burspråk.

Byggnaden har till stor del enluftsfönster delvis med utanpåliggande spröjs och bågarna är i vitmålat trä.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jungmannen 2

Gatuadress: Kapellgatan 8

Byggnadsår: 1965

Arkitekt/Byggföretag: Boo D:son Widén

Hustyp: Församlingshem - sofiagården

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 8

Gatuadress: Pilgatan 14

Byggnadsår: 1987

Arkitekt/Byggföretag: Atrio arkitektkontor i Jönköping AB.

Hustyp: Förskola

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 11

Gatuadress: Lagermansgatan 4

Byggnadsår: 1969

Arkitekt/Byggföretag: Yngve Lundqvist, Hans Rehndahl
och Hakon Ahlberg

Hustyp: Bowlinghall

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Väster om Västra torget ligger denna Bowlinghall.

Taket är plant med välvd takomfattning i korrugerad plåt.

Fasaden är i gult tegel.

Under den välvda takomfattningen löper ett horisontellt fönsterband med fönster i aluminiumprofiler.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 11

Gatuadress: Lagermansgatan 4

Byggnadsår: 1999

Arkitekt/Byggföretag: Flensborns arkitektkontor AB

Hustyp: Idrottsbyggnadnad

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Denna nyare sporthall är belägen längst väster ut i stadsdelen precis väster om det äldre idrottshuset från 1930-talet.

Taket är välvt och lätt utskjutande.

Fasaden varierar med gult tegel och gråa putsade eller råa betongtytor.

Fönstren är till stor del tvådelade med gråa bröstningar i vertikalt stående partier. Även runda fönster förekommer. Fönsterbågarna är i grålackerade aluminiumprofiler.

Dörrarna är till stor del glasade i grålackerade aluminiumprofiler.

Kv. Jupiter

Karaktärsdrag

Detta flerbostadshus är i sex våningar med indragen takvåning.

Taket ger ett plant intryck men kan även vara ett flackt valmat sadeltak. Dess bekläddnad är troligen i plåt och avslutet är lätt utskjutande.

Fasaden är i ljust slätputsade betongelement som ger en svag linjeverkan i fasaden.

Fönstren är osymmetriska tvåluftsfönster och tredelade med lågt placerade spröjs eller tvärposter.

Balkongerna är helt indragna och inbyggda. Fronterna har lig-gande struktur sannolikt i korrugerad plåt eller träpanel som målats vit.

Kv. Juvelen

Karaktärsdrag

Byggnaden ligger väster om Sofiakyrkan och är i fem våningar. Den innehåller främst bostäder men även kontor och handel.

Taket ger intryck av att vara plant med kraftig brun omfattning i plåt.

Fasaden är i gul- brunt - beiget tegel med ett horisontellt ljusare band i gatuplanets överkant.

Fönsterbågarna är i brunmålat trä och dess utförande varierar med exempelvis rektangulärt stående enluftsfönster och symmetriskt och osymmetriskt tvådelade.

Fasadens tre översta våningar har återkommande burspråk och utanpåliggande balkongpartier. Balkongerna har betongelement på sidorna och räcken i aluminium samt fronter i korrugerad plåt.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jupiter 14

Byggnadsår: 2002

Gatuadress: Pilgatan 10

Arkitekt/Byggföretag: Arkitekthuset

Hustyp: Flerbostadshus - studentboende

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Juvelen 4

Byggnadsår: 1979

Gatuadress: Brunnsgatan 18 A-E, Klostergatan 10 A-C

Arkitekt/Byggföretag: Widén arkitektkontor AB, Jönköping genom Boo Widén och Gustaf Hållén

Hustyp: Kontors- och Flerbostadshus

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Jägmästaren 2

Byggnadsår: 1979

Gatuadress: Lagermansgatan 1

Arkitekt/Byggföretag: Atrio arkitektkontor

Hustyp: Kyrka - Pingstkyrkan

Kv. Jägmästaren

Karaktärsdrag

Intill Västra torget ligger denna kyrka. Byggnaden har en central högre del där samlingssalen är belägen och omkring denna sträcker sig lägre delar ut.

Taket på den högre delen är i grunden ett ej utskjutande flackt sadeltak. De lägre delarna täcks av ett flackt valmat sadeltak. Taket är klätt med mörkt tegel.

Fasaden är i gult tegel.

Fönstren är i enluftsutförande med varierande utformning allt från mindre kvadratiska i korsformationer till smalt högt stående fönster. Bågarna är i trä och laserade i en mellanbrun ton.

Entrén och det sydöstra hörnet i cafédelen har byggts till med en till stor del glasad fasad och dörrar i obehandlade aluminiumprofiler.

Materialen och färgsättningen innebär en karaktäristisk 1970-tals arkitektur.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Rådhusparken

Byggnadsår: 1953 (Busstation) 1970 (Kiosk)

Gatuadress:

Arkitekt/Byggföretag: O Manninen / KP Byggkonsult AB

Hustyp: Kiosk / Gatukök - Sibylla

Kv. Rådhusparken

Karaktärsdrag

Den före detta busstationen gjordes om till kiosk under 1970-talet och är belägen längst öster ut i stadsdelen och i Rådhusparken.

Taket är plant med utskjutande avslut som är klätt i svart plåt. Karaktäristiskt lätt plant tak med modernistisk prägel.

Fasaden är till stor del glasad i rödlackerade aluminiumprofiler. Det tidiga 1950-talet framträder fortfarande i fasaden genom dess röda, gula och svarta mosaik samt de gråa slätputsade ytorna.

Entréedörren är glasad i obehandlad aluminiumprofil.

Kv. Väster

Karaktärsdrag

Godscentralens tak är ett motfallstak med kraftigt taksprång. Dess avslut är klätt i grålackerad plåt.

Fasaden domineras av ljus slätputs med återkommande mindre och kvadratiska infällningar av ljus gråa kakel-/klinkers-/mosaik.

Byggnaden har stora fönsterpartier i grålackerade aluminiumprofiler. Även lågt liggande fönsterband och mindre kvadratiska fönster i gråa aluminiumprofiler förekommer.

Sockeln är i grå cementputs.

Faktaruta

Fastighetsbeteckning: Väster 1:36

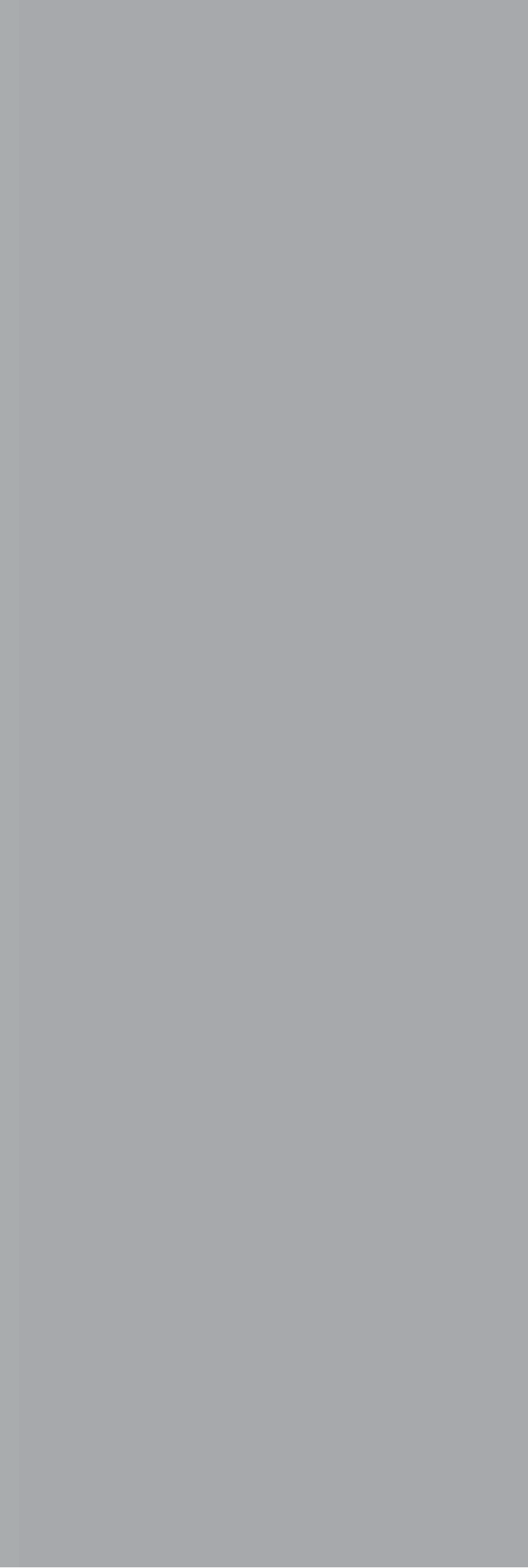
Gatuadress: Järnväggsgatan 4

Byggnadsår: 2001

Arkitekt/Byggföretag: FFNS arkitekter AB i Göteborg
genom Per Nordén

Hustyp: Resecentrum - godscentrum

f
örteckningar

Källförteckning

Tryckta källor och litteratur

Ahlberger, Christer (2001), *Den svenska staden – vinnare & förlorare*, Stockholm: Riksantikvarieämbetet.

Berglund, B. Christensen, J. Thavenius, R. (1990) *Liberalernas Jönköping – stad i omvandling 1825-1875*, Göteborg: Systemrepro i Göteborg AB.

Caldenby, Claes (1998), *Att bygga ett land*, Stockholm: Arkitekturmuseet och Byggforskningsrådet.

Ericsson, Per (2004), *Talavid*, Habo: Junecopia Förlag AB.

Franzén, Anders. Remmare, Per-Olof (1994), *Jönköping - stad i utveckling – Fördjupad beskrivning av kulturmiljövårdens riksintresse i Jönköpings stad*, Jönköping: Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Generalplan för Jönköping (1949), Stockholm: Vattenbyggnadsbyrån.

Hall, Thomas. Dunér, Katarina (1997) *Den svenska staden – Planering och gestaltning – från medeltid till industrialism*, Lund: BTJ Tryck AB.

Jönköpings hembygdsförening - Gudmundsgillet, Ericsson, Per (2003), *Gudmundsgillet årsbok 2003*, Habo: RN-offset AB.

Jönköpings kommun (1984), *Jönköpings stads historia*, del 1-4, Jönköping: Kulturnämnden

Jönköpings kommun (1980-talet), *Kulturhistorisk utredning och förslag till bevarandeprogram*, Jönköping: Jönköpings läns museum och Stadsarkitektkontoret.

Jönköpings kommun, *Statistisk årsbok 1960-2006*, Jönköping: Utredningsenheten.

Jönköpings läns museum, Claesson, A. M. (1984), *Jönköping 700 år*, Uddevalla: Bohuslänningens Boktryckeri AB.

Jönköpings läns museum (2002), *Emil Eriksson – Fotograf i Jönköping 1907-1957*, Jönköping: Tabergs tryckeri AB.

Jönköpings läns museum (2004), *Erik Åkerhielms stad – Jönköping*, Kristianstads Boktryckeri AB.

Jönköpings läns museum, Karlsson, Bo E. (1996), *Bebyggelse i Jönköping 1612-1870 – småländska kulturbilder*, Jönköping: Bratts tryckeri AB och MIBA Fotosätter AB.

Larsson, Sven (1983), *Sjuhundra år i Jönköping*, Jönköping: Tryckeri AB Småland.

Lindqvist, Gunnar (1979), *Jönköping - stadens framväxt*, Borås: Liber Förlag, Centraltryckeriet AB.
Lindqvist, Gunnar (1983), *Jönköping 1900-tals stad*, Malmö: Tryck Skogs Grafiska AB.

Rydén, Josef. Göran, Åberg (1993), *Historiska vandringar med Jönköpingsposten 1865-...-1990*, Jönköping: Halls förlag, Tryckeri AB Småland.

Thorsén, Ingemar (1998), *Bebyggelse i Jönköpings kommun*, Jönköping: Stadsbyggnadskontoret.

Otryckta källor

Referensgruppen

Agerman, Helena: Stadsbyggnadsdirektör Jönköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret.
Areslätt, Tomas: Länsexpert inom kulturmiljövård Länsstyrelsen i Jönköpings län, Kulturmiljö.
Franzén, Anders: Byggnadsantikvarie Jönköpings läns museum, Kulturmiljö.
Franzén, Eva-Lotta: Chef för allmänskultur Jönköpings kommun, Kultur Jönköpings kommun.
Mattsson, Ulf M: Bitr. Bygglovchef Jönköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret - Bygglövsavdelningen.
Thorsén, Ingemar: tidigare Stadsarkitekt och Stadsbyggandsdirektör Jönköpings kommun, Stadsarkitekt-/byggnadskontoret.
Wetterbratt, Nils-Erik: Planarkitekt Jönköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret – Planavd.

Internet

Länsstyrelsen i Jönköpings län: <http://www.f.lst.se/>, Kulturmiljö, Byggnadsminnen och Riksintressen.
<http://www.f.lst.se/varverksamhet/kulturmiljo.4.c79809f665b806047fff1512.html>
<http://www.f.lst.se/varverksamhet/kulturmiljo/byggnadsminnen.4.c79809f665b806047fff1532.html>
<http://www.f.lst.se/varverksamhet/kulturmiljo/riksintressenforkulturmiljovard.4.c79809f665b806047fff4838.html>

Arkiv

Jönköping: Jönköpings kommuns Stadsbyggnadskontors arkiv.

Jönköping: Jönköpings läns museums arkiv.